

Poština plačana v gotovini

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK X ★ LIV **8** AVGUST ★ 1954

VSEBINA:

Alojzij Gradnik: Grad	409
Stazika Černič: List iz chamoniškega dnevnika	410
France Avčin: K trem knjigam o Everestu	418
Josip Wester: Planinski spomini in zapiski iz l. 1953	432
Mitja Šarabon: V Martuljku	438
Dr. Julius Kugy-Vilko Mazi: Sanjač Korobidelj	439
Rudolf Badjura: Nemški vrh 2180 m ali Visoka vrtača?	442
Ivog: O planinski fotografiji	447
Tine Orel: Prof. Josip Wester — osemdesetletnik	450
Ludvig Zorzut: Briška pesem	452
Društvene novice	453
Iz planinske literature	461
Razgled po svetu	467

Priloga: Ferdo Premru: Ob zatonu vrh Triglava

Prilogo natisnila tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozarjeva ulica št. 12, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-T-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Zadružno podjetje

Vino

SLOVENSKA BISTRICA

*nudi vsem planinskim postojankam
in ostalim gostinskim podjetjem
dobra domača štajerska vina,
isto tako tudi ostale alkohol. pijače*

**Izdelujemo tudi Cockto za Štajersko področje
Na zahlevo dostavljamo tudi na dom**

Alojzij Gradnik:

GRAD

(Iz cikla Ljubljanski soneti)

I

Vzpel si nad stolpe se in strehe rjave,
da že zarana vidiš sonca zarje,
sijaj planin sneženih, v meglah Barje
in na zapadu notranjske dobrave.

Vzpel si nad prah se in vijuge dima,
nad krik in trušč in trga rano trenje:
saj skoraj bliže ti oblakov vrenje
nad Polhovgradcem je in iznad Krima.

Gledaš na Golovca šumeče bore,
na strani severni na Save prode,
na belo cerkvico vrh Smarne gore.

Več ne prežiš na bojnih trum pohode;
zdaj samo skromen mestni si stražar,
da zagrmiš, če treba je: »Požar!«

II

Tu tisoč je bremen na tisoč rámen
tiščalo; tisoč črnih, golih rok
gradilo zid in most je in obok,
črn znoj je tekel z njih na vsak tvoj kamen.

Kaj ne odmeva zdaj še njih ječanje
v hodnikih tvojih temnih in kletih?
Kaj niso kletve to, ni smrtni smeh,
ko da so vzdane še v njih lobanje?

Na našo kri si prežal kakor zmaj,
strah rabotnikov, sel in koč in staj
bile so tvoje grabežljive čete.

Muk naših znamenje, gnezdo krvavo —
ko ti je strla vrata pest osvete,
premagani dvignil našo si zastavo.

LISTI IZ CHAMONIŠKEGA DNEVNIKA

Le Moine

11. VIII. 1953.

Po povratku z Aiguille du Plan je našel Serge v Chamonixu zbran ves cvet francoskega alpinizma — Herzog, Magnone, Dagory (več od njihovih imen povedó morda imena njihovih najlepših zmag: Annapurna, Fitz Roy, zapadna stena Drujev...) — in se je zmenil z njimi za Couloir Y v La Verte. Tudi mene so vabili — toda kolikor koli me je mikalo, spoznati to lepo in težko ledeniško turo, pa še zanimivo družbo z vrha francoskega alpinizma povrh — so »fissures« v Aiguille du Plan le precej na kratko ostrigle peroti moji samozavesti. Turo bi bila sicer zmogla, če ne z lahkoto, pa s trudom; samozavesti mi je manjkalo predvsem za to visoko družbo...

In tako sva se s Sergem zmenila, da se dobiva danes na Refuge du Couvercle; on po povratku z Aiguille Verte, jaz pa naravnost iz Chamonixa. Jutri pa nekam naprej.

Zjutraj sem se bila zadržala s pospravljanjem šotora in z nakupovanjem hrane — in tako je nanese, da sem izstopila iz montenverske železnice opoldne, ob uri, ko ni bilo med vsemi potniki prav nobenega z nahrbtnikom in cepinom. Razen mene...

Bela samota na ledeniku. Brezbrežno morje bleščečega opoja.

Ne vem in ne razumem, zakaj me chamoniški ledeniki toliko privlačujejo. Bolj kot lepota gorâ in sten me z nerazumljivo silo osvajajo ledeniki. Ne morem opisati občutka širine, ki me prevzema.

Na ledeniku ni markacij, pa tudi sledov ne. Saj to je čisti, zeleni led, na katerem puščajo sledove le elementarne sile — ne pa človekov čevljev... Jaz pa sem vedela le približno, kje moram zaviti z ledenika v skalovje, da najdem pot, ki drži do Refuge du Couvercle.

Veliko prezgodaj sem zapustila ledenik. In kar na lepem sem se znašla sredi obrobne morene, tavalala iz kotanje v kotanjo in iskala izhod iz tega kamnitega labirinta.

Nisem se mogla načuditi. Ko stojiš sredi ledenika, se ti zdi, da ta nima bregov — in da kar iz njega rastejo v višino stene in strmine. In vendar je od roba ledenika do strmine še na stotine metrov te grde, gole in umazane morene, polne kotanj in uval. Živo nasprotje: bleščeč ledenik in njegova mrtva morena.

Iz kotanje v kotanjo — kako se to vleče! Pa sem vendar nekako ušla iz labirinta. Kmalu nato sem našla začetek nadelane poti, ki s klini, žico in z ravbarskimi lestvicami drži čez hudo strmino na položnejši teren pod ostenji Meniha (Le Moine, 3413 m), kjer stoji najlepša francoska planinska postojanka, Refuge du Couvercle (2698 metrov).

Ta pot z ledenika na Refuge du Couvercle je edina v francoskih Alpah, ki spominja na naše nadelane »plezalne poti«. Drugače pa

poznajo tod le steze za turiste, ki držijo samo do gozdne meje, in pa nedotaknjen, divji gorski svet, dostopen le tistim, ki imajo dovolj denarja, da si najamejo vodnika; dostopen pa tudi onim redkim, ki si v tej divjini iščijo svoja lastna, samotna pota.

Zgodaj popoldne je in prvi turisti se že vračajo iz kočice proti dolini. Srečujemo se.

Visoki skoki so opremljeni kar z železnimi lestvicami. Pravkar se po njih spuščajo trije fantje, mladi in nasmejani. Moram počakati, da mi naredé prostor.

Ko poskačejo z zadnje prečke na grušč, me naenkrat zagledajo pred seboj. Začudenje, nato razigran smeh.

»Vous désirez peut-être un guide?!«

Pol za šalo, pol za res.

»Merci, je n'en ai pas besoin.«

»Je le ferais volontier, quand-même,«¹ še slišim med smehom, ko sem že na sredi ravbarskih štengc.

Tudi meni gre na smeh. Le kaj si mislijo, fantini, ob tej za francoske Alpe tako nenavadni prikazni?!

Pa sem kmalu pozabila nanje, kot najbrže tudi oni name. Težak nahrbtnik in popoldanska pripeka povečujeta mojo nestrpnost, da bi čimprej lahko občudovala kočico Couvercle, ta »biser planinske arhitekture«.

Moram priznati, da nisem bila razočarana. Razen toplih tušev sem našla prav vse, kar sem bila slišala in brala o tej šele pred letom otvorjeni planinski postojanki. Pa še to: prijazen oskrbnik in celo za spoznanje nižje cene kot v zanemarjenem Requinu.

Doslej je bil Serge opravljal zame vse formalnosti po kočah — sedaj pa sem se sama srečala s težavami, ki so me pozneje še tolikokrat zabavale. — V francoskih kočah zapiše oskrbnik vsakogar, ki namerava v koči prespati, in mu potem tudi sam, ob osmih zvečer, dodeli prenočišče. Stopila sem v njegovo sobico poleg kuhinje in povedala svoje ime.

Mož me je debelo gledal.

Spomnila sem se, da nisem doma in zlogovala sem svoje ime v francoskem alfabetu.

Toda tudi to ni pomagalo. Zato sva se zmenila kar za »club alpin yougoslave« — in pri tem je ostalo.

»Toute seule?«²

Povedala sem, da čakam skupino alpinistov, ki se morajo vsak čas vrniti z Aiguille Verte.

»Ali je to skupina s Herzogom?«

»Da.«

»Potem jih boste čakali še dolgo. Šele okoli poldne smo jih opazili na vrhu — takrat je pa že prepozno za povratek po Wymper-

¹ »Zelite morda vodnika?!« »Hvala, ne bo treba.« »Pa bi šel vseeno z veseljem.«

² »Čisto sama?«

jevem kuloarju. Sestopati bodo morali po brezkončnem grebenu Le Moinea; ne rečem dvakrat, da bodo bivakirali. Sicer jih pa tudi Herzogov oče že nestrpno pričakuje.«

Z zanimanjem sem si ogledala moža, ki se je pred kočjo nervozno sprehajal sem in tja: oče Mauricea Herzoga, zmagovalca Annapurne. Razumem njegovo nervozo: dovolj skrbi in težkih ur mu je že povzročilo hribovsko udejstvovanje njegovih otrok; današnji vzpon preko Couloir Y na Aiguille Verte pa je bil Mauriceov prvi resni poizkus, da se po težki nesreči na Annapurni zopet povrne v gôre; in morda še enkrat — v Himalajo.

Terasa pred kočjo se koplje v soncu. Najlepši je pogled na severno steno Grandes Jorasses, ki je letos od vrha do tal okovana v led. Med alpinisti kroži krilatica, da bi v tej sezoni lahko preplezal steno, ne da bi se sploh dotaknil skale. Praktično pa tega seveda nihče ni poizkusil...

Potikam se pred bajto, posedam na Couvercleu — ogromni, skoro vodoravni skalni luski, ki tvori pravcati pokrov nad zasilnim zavetiščem, ki je bilo predhodnik današnji kočji — in ki ji še danes služi za »depandanso«. Občudujem Glacier de Taléfre in stene, ki z vseh strani tako enotno in tako strmo padajo vanj. Poslušam razgovore in ogledujem ljudi okoli sebe.

In spet se potikam po vseh kotih okoli bajte. Čakam, da mine dan. — Lepó je, biti sam kjer koli v naravi — tu pa sem sama med tolikimi ljudmi. Ne počutim se dobro.

Počasi pada mrak. Onih še vedno ni. Ne skrbi me; pa vendar... — Da bi že vsaj prišli!

Zunaj se je popolnoma stemnilo; ljudje so povečerjali in se počasi zgublajo v zgornje prostore. Ostala sem sama za mizo v kotu in gledam skozi okno v noč.

Gotovo jih nocoj več ne bo.

Ko sem se končno odločila, da grem spat tudi jaz, so s hrupom in hruščem pridrli v kočjo. Kako sem se jih razveselila! — Glasni so in veseli — toda Sergev obraz se mi zdi pošteno zdelan. Dolga je morala biti.

Hotela sem mu vzeti nahrbtnik z ramen, pa me je zadržal. »Pazite, roka.«

Od tod torej Sergev tako upadli obraz...

»Veliko nas je bilo in na sestopu sem dobil kamen naravnost v komolec.«

Roka je otekla, na komolcu pa za pest velika bula.

»In tako so najini načrti spet splavali po vodi,« je stvarno ugotovil Serge. »Škoda.«

☆

Res je škoda. Serge bo predčasno zaključil svoje bivanje v gorah, meni pa odtekaajo dnevi chamoniškega dopusta kot voda med prsti. Z vso jasnostjo čutim, da so to dnevi, ki se ne bodo nikoli več vrnili. Kljub pozni uri se obračam po pogradu in iščem sna.

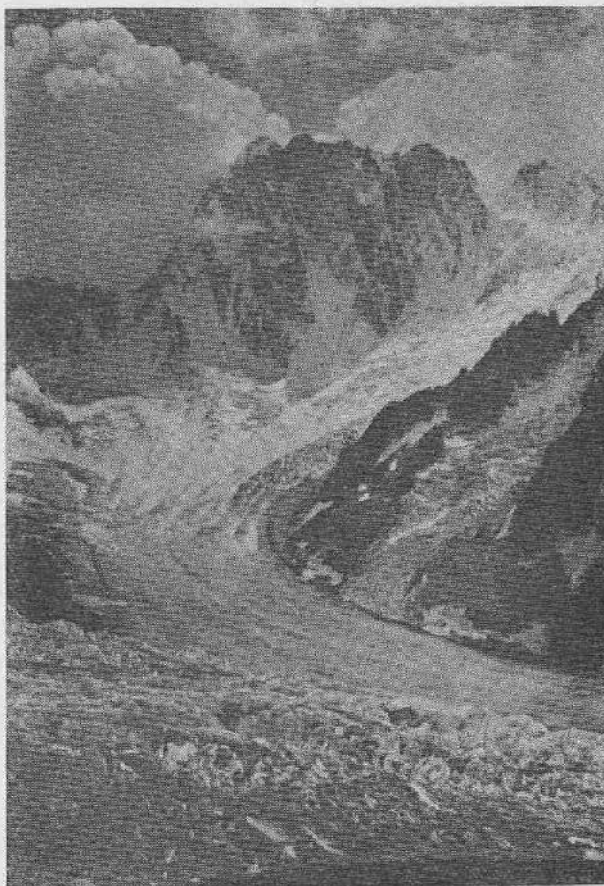

Foto E. Gos

Pogled na severno steno Grandes Jorasses, ob sotočju ledenikov
Leschaux in Talèfre

12. VIII. 1953.

Drug za drugim vstajajo ljudje s pogradov — tiho, v naglici —
in odhajajo.

Že razločim okenske križe na svetlejši podlagi jutranjega neba.
Spet bo dan brez oblaka.

Ko se je bil Serge pred tednom dni tako iznenada pojavil doli
v Le Toureu, se nisem mogla načuditi svoji sreči — saj me tako
redkokdaj obiše. Kaj vse si nisem takrat obetala! — Pa le ni moglo
do konca iti gladko.

Spet sem se zagledala v nebo za okenskimi križi. Brez barve
je še, toda čisto kot kristal.

Ali ni škoda dneva?!

Neskončno me mika, da bi šla ven, kamor koli. Lahko bi šla na Le Moine po voie normale (običajna smer); saj ne more biti težko. — Toda za vse na svetu ne bi pustila, da bi se Serge sam vračal v dolino. Ne zaradi pomoči, ki bi jo morda rabil; saj je dovolj drugih. Toda tudi brez tega čutim pregovor »Skup' jedel, skup' pil...« kot pravilo brez izjeme.

Ali je pa to le zato, ker se ne morem odločiti, da bi šla sama? Da me morda ni strah pred goro, katere steno — čeprav lahko — še nikoli nisem videla?!

Ne morem več vzdržati na pogradu. Po prstih se splazim k oknu. Dan kot umit.

Razen onih, ki so prišli z La Verte, ni na pogradih več nikogar.

Kaj če bi šla vsaj malo na zrak? Proti Jardin de Talèfre ali proti vrhu ledenika. Saj oni gotovo ne bodo odšli v dolino prej kot sredi dopoldneva.

Poiščem najbolj kuštravo od onih glav, ki so zakopane v sladki sen po trdem delu.

»Serge!«

Krmežljave oči me gledajo brez razumevanja.

»Kdaj mislite kreniti v dolino?«

»Ne vem. Dopoldne enkrat. — Zakaj?«

Zagledala sem se skozi okno.

»Rada bi šla malo ven.«

Sergeve oči so naenkrat pogledale bistro.

»Pojdite na Le Moine, Staza. Ni težko; lahko greste sami.«

To zaupanje me je samo še ogrelo. Pa vendar... Ne morem se odločiti.

»In vi?«

»Name se ne ozirajte; šel bom v dolino z ostalimi. Tudi roka me skoro ne boli več.«

»Ne, Serge. Nikamor ne grem.«

Utihnila sva. Spet mi je pogled ušel proti oknu.

Pa se je Serge še enkrat oglasil.

»Pojdite, Staza. Poglejte, kakšen dan bi zamudili! — Veste kaj: počakal vas bom, dokler se ne vrnete. Potem greva pa skupaj v dolino.«

Zlati Serge! — Vsi moralni zadržki so naenkrat odpadli. Kako sem vesela!

V nekaj minutah sem napravljena; še malo hrane v žepe vetrovke — in že sem stopila v hladno, kristalno čisto jutro.

☆

Z velikimi koraki stopam v breg. Kot da je moj ves svet.

Tudi kratek, toda strm ledenik pod steno je kmalu za mano.

Na robu krajne počim sem. Že sam ta rob je precej neroden, zlasti zame, ki sem pustila cepin v koči — računajoč na to, da je ledenik kratek, stena pa jugo-zapadna, toraj praktično suha. Kar dovolj

opravka imam, ko se bočno prestopam po ostrem, kot steklo gladkem robu ledenika.

»Bon jour, mademoiselle! Kam pa, kam?«

Presenečeno dvignem glavo. Ob samem vstopu, toda še vedno na ledeniku stojita dva alpinista, navezana na novo, popolnoma belo nylonko, ki se sveti kot svila.

Še vedno začudena jima odgovorim, da nameravam na Le Moine.

»Pa poznate smer?«

»Ne. Mislim pa, da je ne bo težko najti.«

Precej razburjeno sta mi nato pripovedovala, kako že od jutra sèm plezata tu ob vstopu, pa ne najdeta smeri. »Midva greva nazaj. Je le pretežko.«

Še bolj začudena ju ogledujem in skušam preceniti njune in svoje moči. Pri tem računu me najbolj moti tista lepa, bela nylonka. Jaz sem pa sama, in le kladivo, dva klina in Prusikovo vrvico imam — za vsak slučaj.

Toda prestop z ledenika v steno je prav zares neroden. Ko sem že z vsemi štirimi okončinami na zlizani, strmi plati onkraj krajne poč, mi iznenada zdrsne — ujamem se šele dober meter niže.

»Vidite, saj vam praviva,« triumfirata ona dva.

Malo sem bila res poparjena — še bolj pa jezna; morda prav zato pa sem bila že v naslednji minuti brez težav na vrhu teh zlizanih plati.

Ona dva še nekaj brundata, pa ju ne poslušam nič več. Umirila sem svoj tempo in z užitkom se dvigam po solidni skali.

Opis smeri je zelo preprost: vstop na najvišjem delu ledenika in po dveh zaporednih, črnih kaminih naravnost navzgor. Nato vodoravna prečnica v levo, potem pa — »pravac« do vrha. Stena je dobro razčlenjena.

Prilezla sem na vrh prvega kamina; nekakšna grapa ga veže z drugim. Ta pa se proti koncu zoži in ustromi v skoro previsen izstop. Po videzu me spominja na Zimmer - Jahnov izstop v Triglavski.

Ko pa sem prilezla prav do njega, sem se pošteno začudila. — Hudirja! In tole naj bo voie normale?!

Skala je namreč sigasta in poraščena z algami; preko nje v vsej širini curlja voda.

Kakor koli sem poskušala priti preko, nisem uspela. Podplat ne prime; in s skale mi curlja voda pod rokavom naravnost pod pazduho.

Ne, tu pa nekaj ne bo prav. Tole že ne more biti voie normale.

Zlezla sem navzdol in se začela temeljito ogledovati na vse strani.

Vem, da gre smer po teh dveh kaminih navzgor; sem pa prav tako prepričana, da tule čez vodniki svojih klientov ne spravljajo. Na vsak način mora torej obstajati kakršen koli drug izhod.

Kje?

Na levo, v gladki steni je nekakšna poč. Strmo je; morda pa bi vendarle šlo.

Prilezla sem skoro do konca. Samo za meter še — pa bo vseh težav konec. Tamle gori je tista vodoravna prečka v levo; kar slutim jo, za robom.

Na žalost pa ravno na tem zadnjem metru zmanjka vsega. Robovi so gladki, v poč se ne morem zagvozditj ne z roko ne s kolenom. Nič ne bo.

Toda tam zgoraj, prav na vrhu, je v globino počji zagvozdjen kamen. Če bi se stegnila do njega, bi se morda lahko potegnila navzgor — toliko, da bi z drugo roko segla za rob; tam bo pa že kaj prijeti.

Zagrabila sem za kamen in počasi se vlečem navzgor.

Bo? Ne bo?

Gre.

Ko pa sem se dvignila že toliko, da kamen ni bil več obtežen naravnost navzdol, se je začel izmikati iz ležišča.

Pot me je oblil, in s skrajno previdnostjo sem se spustila na izhodne stopke, nato pa na poličko pod počjo.

In kaj sedaj?

Nazadnje bom — sicer sama in brez nylonke — tudi jaz obupala in krenila — nazaj... Tega pa vendar ne!

Še enkrat sem šla v kamin, in tudi tokrat nisem uspela v mokrem in spolzkem previsu.

Obsedela sem na polički pod počjo in poparjeno razmišljala svoj položaj. Po kaminu ne gre. Čez poč bi pa morda šlo — čc se mi le ne izruva kamen!? Pogled navzdol mi pokaže mesto, kjer bi »pristala«: v krajni počji med steno in ledenikom, na tistem mestu, kjer se ona toliko zoži, da me ne bi pustila več globlje. Brrr...

Ali ni to nekoliko nesmiselno?

Potem grem pač nazaj.

Že sem se začela spuščati navzdol, ko sem ponovno obstala.

Kaj sem res tak figar? Zaradi tistih deset centimetrov, ki mi manjkajo?! — Vem, da se ne bi nikoli obotavljala, če bi bilo to kjer koli v domačih gorah — zakaj si potem tukaj ne upam? Ali zato, ker sem pomislila na vse tiste zoprne govornice, ki bi nastale, če bi se mi sami v Franciji kaj zgodilo? Končno, kaj me to briga! — Kaj pa, če mi to negotovost vceplja strah pred neznanim, pred steno, ki je ne poznam? Ali pa pred francoskimi Alpami sploh?

Naj bo že kakor koli, nazaj ne grem!

Pa čeprav samo zaradi tega, da mi ne bo treba povedati Sergeu, da je bila voie normale na Le Moine zame — pretežka...

Trdno odločena sem tokrat gladko preplezala zares težko mesto. Oddihujem se. Le kako, da sem se tolikanj obotavljala?!

Potem pa ni bilo nobenih težav več. In vendar je bilo vse drugače kot kje v domačih gorah. Čar neznanega — mik in strah obenem — prevzema človeka kot prepovedana igra otroka.

Sredi stene nekje srečam tiste, ki so ponoči — tiho in v naglici — vstajali s pogradov in se izgubljali v temo. Sedaj se že vračajo z

vrha. Začudeno me gledajo, drug drugemu nekaj mrmrajo — glasna beseda pa tokrat ni padla na moj rovaš.

Pa tudi če bi — kaj mi mar! Ko se zadnja naveza izgublja za robom v globino, začutim, da od tu dalje ni v vsem Menihovem kraljestvu nikogar več. Vsa srečna se dvigam v popolno samoto chamoniških velikanov.

☆

Vrh.

Gore — kot kristali — od koder in do koder seže oko.

Človek — samcat sam — na samotnem vrhu tega kristalnega kraljestva.

Kdo bi popisal občutke?!

☆

In vendar bi rada vedela, z a k a j sem tako srečna.

Je to samo ta čudovito lep pogled na svet gora?

In če je več kot to, če je to doživetje, potem doživetje — česa??

Spomnila sem se trenutkov, ki sem jih doživljala tam v počti, kolebanja in zmage — pa ne nad »goro«, ampak nad samim seboj. Spomnila sem se občutkov, ko sem se potem dvigala vse više in više v samoto kamnitega kraljestva. In čutim vso prekipevajočo srečo, ko stojim sedaj na koncu poti.

Izvelkla sem pipec iz žepa in ne da bi sploh pomislila, kaj počenjam, sem vrezala pet črk v kos preperelega lesa, ki je štrlel iz možica na vrhu Le Moine.

Pet črk, ki ne bodo nikomur ničesar povedale.

Otročje zadoščenje za borbo in za tako nepomembno zmago.

☆

Na povratku sem odkrila »skrivnost« kamina, oziroma smeri.

Zaradi ogromnih množin dežja teče letos voda čez zgornji kamin in onemogoča prehod, ki je v normalnih letih suh. Zato drži smer sedaj takoj nad krajno počjo čez strmo stopnjo v desno — in se obem kaminom izogne. Navzgor grede tega nisem opazila; na povratku pa so me sledi brez vseh težav pripeljale na ledenik.

Ko sem vsa razigrana tekla čez zadnjo strmino proti Couvercleu, sem v soncu pred bajto zagledala Sergea. Umerjen kot vedno mi ni stopil naproti, pa sem vendar brala veselje v njegovih očeh.

»Kako je bilo, Staza?«

»Hvala, dobro!«

Kar samo se mi smeje.

»Pa še nekaj, Serge: za to turo vam bom vedno hvaležna!«

Kot da bi vedel, za kaj gre, se je nasmehnil tudi Serge.

Potem pa sva optala nahrbtnike in se spustila v dolino.

K TREM KNJIGAM O EVERESTU

vzponom na vrh najvižje gore sveta dne 29. maja 1953, pol ure pred poldnevom, je človek obrnil novo, doslej, mogoče najvažnejšo stran v knjigi zgodovine alpinizma — še več, zgodovine sveta. Naključje je hotelo, da se je na dan natančno, a pred 500 leti dovršil podobno važen dogodek: Mohamed II. je 29. maja 1453 zavzel Carigrad. In s padcem Bizanca je prav tako konec velikega obdobja v človeški zgodovini, kot postavlja vzpon na Mt. Everest važno ločnico v zgodovini alpinizma.

Med nedavno poplavo člankov, knjig, raznih a posteriori modrovanj o Everestu zaslužijo posebno pažnjo predvsem tri dela švicarsko, angleško in francosko. Njihova značilnost je, da tvorijo tri povsem različne dele ene celote. Šele skupaj pogledana podajajo zaključeno podobo o vrhuncu borbe za Čomo Lungmo — boginjo mater vetrov. Zaslužijo pač, da si vsako od njih ogledamo zase, a vendar vse tri s skupnega zrelišča. Gre za naslednja dela:

I. G. Chevalley, R. Dittert, R. Lambert: AVANT-PREMIERES A L'EVEREST (Arthaud, Grenoble 1953 — Poizkusni vzponi na Everest).

Med prvimi telegrami vodje angleške zmagovite odprave takoj po vrnitvi z Everesta je bilo tole priznanje švicarskim tovarišem:

»A vous autres une bonne moitiée de la gloire!

Dobra polovica slave gre vam!« — John Hunt.

Delo o »generalnih izkušnjah« Švicarjev na najvišji gori sveta spomladi in jeseni leta 1952 je stran za stranjo dokaz za resničnost tega telegrama. Pa še nečesa, kar kot trpka odpoved že od vsega početka preveva vso knjigo:

»Il n'y a pas de victoire pour les pionniers... mais il faut croire à la victoire.

Za pionirje je ni zmage... vseeno pa je treba vanjo verovati!«

Od vseh štirinajstih večjih in manjših odprav na Mt. Everest — 9 med njimi jih je bilo angleških — v 32 letih obleganja sta obe švicarski nedvomno v največji in odločilni meri prispevali h gori izkušenj, ki se je morala nakopičiti, da je bil vrh končno dosežen. Švicarji so odpahnili južna vrata te gore, dotlej zapečateni s sedmerimi pečati. To dejstvo se povsod priznava in moralna zmagovalca sta pravzaprav predvsem Azijec Tenzing - Norkey pa njegova evropska izdaja, Raymond Lambert. Oba sta hkrati med najsimpatičnejšimi pojavami na polju alpinizma, saj oba v polni meri izpolnjujeta znane tri Kugyjeve pogoje: »wahrhaft, vornehm und bescheiden — resnicoljuben, plemenit in skromen!«

Knjiga je razdeljena v dva dela. Prvi opisuje spomladansko odpravo in je biser alpinske literature. Drugi pa, ki govori o jesenski,

je medlejši, nedvomno pod vtisom obeh porazov tik pred ciljem po vseh nezaslišanih žrtvah in trpljenju. Pisali niso navedeni trije avtorji sami, temveč njihov planinski prijatelj André Guex po ekspedicijskih zapiskih. Pisal pa je tako živo, tako doživeto, da so sami švicarski everesterji ob branju čutili, kot da je bil ves čas avanture z njimi. Znano švicarsko natančnost, vztrajnost, pridnost je oplemenitil prefinjeni francoski esprit in začinil humor živahnih Ženevčanov. Nastalo je sijajno delo izrednih odlik. Švicarji so Everest mogoče res »izgubili«, toda poleg osnovnega doprinosa k potrebnim izkušnjam so prispevali od vse literature o Everestu nedvomno najmočnejši, najganljivejši del, najbolj avtentični in predvsem najbolj človečanski: »Le livre mème de l'Everest — pravo knjigo o Everestu«, kot jo ocenjuje francoska kritika.

Švicarji so, ko je bila zaprta pot s severne, tibetske strani, poiskali in utrli pot na Everest z juga, kot jo je 1950 videl Houston, 1951 nakazal Shipton do višine 6300 m in ki jo je še 1921 nesrečni, na Everestu pod samim vrhom v viharju izginuli Mallory proglašal za nemogočo. Od ledenega slapu na ledeniku Kumbu naprej je bil zanj vsak korak v višino neznanka, vsak prehod uganka, vsako taborišče avantura. Zraven pa, kot da se je bila zarotila zoper pionirje vsa magična obramba osemtisočakov, vse tiste sile narave, ki so bile leto nato Angležem tako milostne. Toda za te gore veljajo pač besede vodje in zdravnika švicarske odprave dr. Chevalleya:

»Če nisi voljan staviti vsaj malo na srečo in naključje, potem nikar ne hodi v Himalajo!«

Knjiga se bere brez oddiha kot najmikavnejši roman, ob nekaterih odstavkih ti naravnost zapre sapo in srh ti spolzi po hrbtišču. Divni posnetki sproti pričarajo nam nedostopni gorniški paradiz. Spremlja jih živo zanimanje vseh za vse na poti, od »mrtvega« cvetja dreves do živega cvetja metuljev, od kač do človeka - domačina. Ob debatah, pogovorih, modrovanju in opisih gore in ljudi kar zažive pred duševnimi očmi. Viharji in mir prevevajo strani v enaki meri. Tisti mir, tista sideralna tišina vseмирja, ki z višino tako raste v svoji čistoči, da postaja že nevzdržna. Da bi ušel njeni grobnici, glasno govoriš. Da bi jo prelomili, se udirajo plazovi, da bi jo pretrgali, besne vetrovi. Veličastni so ti opisi in veličastna je bila bitka, ne z goro, ne za goro, h kraju samo še s sovražnimi elementi. Zlasti ob jesenskem poizkusu so se razbesneli do meja, kjer človek povsem obnemore in je vesel, če lahko vsaj pobegne in kakor brez glave pušča svojo kramo za seboj. Od vseh demonov, ki po stari veri tamošnje dežele varujejo gore, je veter nedvomno najbolj zagrizen v svoji nalogi, najncizprosnejši, najpazljivejši. »Quel personnage — kakšna osebnost«: Neutrudljiv, nenasiten te napada, te bije z ledenimi iglicami, pokriva s pršičem, nagriže kot rja najtrše jeklo še zadnje ostanke morale, gloje moči, mrtviči samozavest. Še v šotoru mu ne ubežiš, s posmehom te brez prestanka opominja na svojo vsepričujočnost s plahutajočimi stenami, škrabljaajoč večno z belimi kri-

stali po tenkem platnu, ki te loči od njega, češ: »Kar tiči notri, sirota, kajti če se mi prikažeš, boš plesal, dokler ne otrdiš za vselej!«

Boginjo mater vetrov so njeni sinovi dobro branili in jo še danes. Ponavljalci bodo imeli enako delo, le zavest, da so branilci enkrat že popustili, enkrat samkrat sicer, jim bo v oporo. Za vzpon tja gori v mišnico Južnega sedla ob pogojih, kot so jih srečali Švicarji zlasti jeseni, je bilo treba fantastičnih energij, brezobzirne odločnosti, ki je pretrgala z ostalim svetom, zroč samo še v en sam zadnji svetilnik: vrh in zopet vrh! Vsi ostali človeški momenti morajo izginiti, vsi do zadnjega, kot v bitkah na življenje in smrt. So stvari, kjer moraš, tvegati prav vse, tudi življenje, če hočeš uspeti. In v gorništvu je premnogokrat tako.

Le taka odpoved Evropejca in pa fatalizem Azijca sta mogla doseči, da sta se Tenzing in Lambert odločila za ledeni bivak v višini 8400 m brez spalnih vreč, brez hrane in pijače, brez kurjave in ob nevarnem vremenu, torej povrhu brez spanja, pa sta naslednjega jutra še našla sil za poizkus proti vrhu. In če bi bila nemila usoda zamenjala vremenske razmere tistega dne, s tistimi leto pozneje, bi bila prva človeka na Čomo-Lungmi ne Hillary in Tenzing, temveč Lambert in Tenzing, a zopet Tenzing; močni sirdar močnih šerp!

Da, ta rod izpod Čomo Lungme! Kot da mu je ona sama podarila moči in vrline. Pogosto bi se mogli in morali učiti srčne kulture pri njem, mi patentirani kulturonošci. Kaže, da bomo kmalu morali v prevzgojo k tem skromnim gorjancem. Zrasli so v telesnem trpljenju in umirajo v njem, daleč od pridobitev moderne medicine, po neusmiljenih zakonitostih narave, ki brezobzirno veja med močnimi, ki prežive, in slabotnimi, ki odmro. Ni čuda, da že otroci nosijo tovore do 40 kg, možje do 80 kg in več — poizkusimo, mladi naši alpinisti! — in to zgolj z vrvicami namesto podloženih naramnic, s čelnim pasom namesto udobne krošnje.¹

Njihove žene ne zdrže nič manj, a so vedno smehljajočega se obraza in ne pozabijo ob največjih naporih na svojo ženskost, na živopisani cvet v črnih oljnatih laseh. Ljubijo ovratnice, seveda, toda so srečne, vdano dobre volje kot vse žene, navajene na trdo življenje...

Ti gorjanci pač znajo trpeti. Nikdar pritožbe. Vse ob najskromnejši hrani, da bo več zaslужka ostalo za družino. Ko ne gre več, pač padejo kot herojska žival, ki bi ji vse vojske morale postavljati spomenike, zlasti še partizanska, pa jo vse psuje z imenom mula. Na smrt so utrjeni, pa primitivna piščal še iztisne iz njih moči, da preplešejo polovico noči ob ognju, drugo pa prespe v napolomedlevici kar na fleh, neobčutiljivi za mraz, za vlago, za vročino, za komarje. Naslednjega jutra pa pograbiyo svoje tovore, kot da prejšnjega dne sploh ni bilo. Res je, da so plačani, toda za denar ne prinašajo le svojih mišic, temveč tudi svojo resnično soudeležbo pri podjetju, svoje prirojeno veselje do drznega dejanja. Kakšna je človeška mize-

¹ Primerjaj prenos Herzoga in Lachenala z Annapurne!

rija amorfnega ljudstva kakega Kaira, Bombaya v primeri s tem narodom samih osebnosti, družabnih, prijaznih, simpatičnih, ki zna soljudi resnično vzljubiti, brez ozira na drugačno barvo kože, drugače rezane oči ali ličnice! Kako spoštljiv in hkrati dostojanstven je že njihov tibetanski pozdrav z poklonom in objetjem ponujene roke z obema dlanema v primerjavi z našim evropskim včasih tako nepristnim »handshake«. Ni mogoče biti bolj uslužen in hkrati manj suženjski. Želje sahibov znajo občutiti, brez besed, s čudežno intuicijo nepokvarjenega otroka vedo njih misli, in v svojem skromnem besedišču najdejo izrazov, ki sežejo naravnost do srca, če ga imaš. Izredno doživetje mora biti spoznati ta narodič izpod Čomo Lungme! Ti še utegnejo razmišljati kajti nenadno srečanje s civilizacijo zapadnega sveta jih ni bilo podrla, kvečjemu za hip jih je osupnilo, a takoj nato pripravilo do še globljega gledanja na človeka in njegovo početje. Nam prebivalcem zapadne poloble pa grozi, da nas neopazni zvezni proces podjarmljanja stroju počasi, a gotovo pretvori v zmehanizirano bedasto žival, če se ne bomo začasa ovedli in iskali pomoči ob vsaki priliki pri materi naravi. Blaženi kraji in ljudje, ki jih parola »time is money« še ni onesrečila, ki jih neizprosni duh »businessa« še ni pokvaril!

Švicarji brez ovinkov priznavajo in poudarjajo naše daljnje bratstvo z onimi ljudmi. Anglež pa še vedno krčevito tišči, da je gentleman lahko samo — Britanec. Ni čuda, da je izšla tretja knjiga, o kateri tudi bo pogovora, ki taka kolonialna gledanja človeka na sočloveka sarkastično prezrači. Švicarsko delo o Everestu predstavlja zasluženi slavospjev tem ljudem, angleško pa se ob njih komaj kje pomudi . . .

Še nečesa se naučimo iz njihove knjige: da v podobnih podjetjih šteje samo ekipa, ves kolektiv. Posameznik ne predstavlja brez celote ničesar. Vsa odprava je bila kot napet lok, konico puščice sta tvorila oba najmočnejša. Njihova ekipa je bila ekipa brez zavisti in zato so bili drug drugemu v pomoč v vseh tegobah, kljub nekaterim nervoznim spopadom diametralno nasprotnih si značajev. Na teh višinah živi človek vedno na robu drame, euforija — zaneseno dobropoučje preži, le srce bije hitro v svinčeno težkem telesu, pa ni čuda, da nagoni po samoohranitvi izbruhnejo včasih vprav brutalno, da se neločljivi tovariši na vrvi ob izjemno težkih pogojih iskreno zasovražijo — pa se po drugi plati vseeno visoko cenijo in spoštujejo. Tisti, ki so v vsakršni priložnosti sladki, uglajeni, vljudni, nežni, graciozni menda še niso splezali na 8000 m in ostali tam stisnjeni kot sardine tri dni v viharju. Prava solidarnost se pač ne izraža vedno najvljudneje in na Južnem sedlu pobesneli Roch je s Hofstetterjem pokadil pipo miru v obliki litra kisika. Smo pač vsi ljudje, v borbah vse bolj kot v salonih.

Taka je švicarska epopeja Čomo Lungme: srčna, duševna plat te in podobnih odprav se nam v njej razkriva kot menda še nikjer doslej v alpinistični literaturi. V nobenem pisanju o vrhuncu sveta ne najdemo pokrajine, doživetij, želja, upanj in razočaranj prikazanih

tako živo, tako zgoščeno in predvsem tako človeško. Osebnost sem srečen, da mi jo je podpisal sam evropski Tenzing, ko je azijski za nas večno teoretične himalajce tako nedosegljivo daleč. Quousque tandem, ko so sredstva za toliko drugih stvari?

Poraz Švicarjev na Everestu ni bil nikak poraz, le korak naprej na težki poti. So napake sploh napake, če o njih lahko sodimo šele a posteriori? Je pač tako, da se zmaga prečesto rodi šele iz poraza.

»Om mani padme om — cvet lotosa, čisti dragulj, vzklije iz blata močvirij!«

II. John Hunt: THE ASCENT OF EVEREST, Hodder & Stoughton, London 1953.

»L'Everest sera vaincu quand il le voudra bien.

Everest bo premagan, kadar bo pač njemu prav!«

je dejal Maurice Herzog, težko preizkušeni zmagovalec z Annapurne ob svojem obisku v Ljubljani. Te volje je bil Everest predlanskim 29. maja in o tem poročja Huntova knjiga. Posvečena je vsem, ki so veliko dejanje omogočili, predgovor pa je napisal sam pokrovitelj ekspedicije, vojvoda Edinburški. Dejanje angleške odprave kot kolektiva in kot posameznikov bo živelo v zgodovini človeštva kot svetel zgled tovarištva za vse čase, dokler bodo stale gore in živeli ljudje, čeprav je bilo veliko laže prisluženo kot švicarski uspehi v neuspehu.

Nepopravljiva škoda je, da je moral vodja ekspedicije, polkovnik John Hunt svojo knjigo, ta edinstveni dokument o odpravi in zmagi, napisati v eni sapi, v enem samem mesecu po vrnitvi. Tako je delo ostalo neprespano, nekam neprebavljeno, suho v primeri s prejšnjo angleško literaturo okrog Everesta. Vsega tega, kar smo presodili za odlične švicarskega dela, Huntovemu primanjkuje. Osebnost doživljanje je bodisi zanemarjeno, bodisi zavestno, po vojaško potlačeno na račun tehnično organizacijske strani. Ta pa je razložena v taki popolnosti, tako podrobno, da knjiga predstavlja že kar tehnični priročnik, kako velja organizirati podobne velicodprave v bodoče.

V knjigi se vsepovsod priznava neprecenljiva vrednost pionirskega dela Švicarjev. Vse teče po njihovih korakih, taboriščih, tu so še njihove zastavice, tam zopet viseča vrv, povsod sledovi, preostala hrana, da celo nadvse dragoceni kisik, ki ga ni nikdar dovolj. Vendar so Angleži več kot samostojni, pripravljeni na vsako presenečenje in sproti popravljajo »napake« svojih predhodnikov. Kjer so se Švicarji mučili z vrvnim mostom preko zijajoče razpoke in zalivali konce, da bi primrznili »z vso tekočino, s katero so trenutno razpolagali«, tam položijo Angleži že prenosni, raztegljiv aluminijast mostiček, ki drži brez človeškega zalivanja. Kjer so prvimi tekali kurirji, tam pomaga drugim izpopolnjen prenosni vojaški radio. Kjer sta Tenzing in Lambert koprnela od mraza in gladu pod golim tenkim platnom, tam stoji sedaj dobro opremljen šotor z zadostno hrano, pijačo, z gorivom in kisikom celo za nočno dihanje.

Plezalci so najskrbneje izbrani, ne med vrhunskimi akrobati v skali, temveč med najvztrajnejšimi, najrazgledanejšimi, predvsem pa

najbolj tovariškimi alpinisti vsega commonwealta — domala »šodrovci« po naši specialni terminologiji. Dana jim je bila vsa možnost, da se ojklenijo na »grandes courses« Mt. Blanca, kar jih je Evropejcev, ostali pa so trenirali po gorah Nove Zelandije in celo v vežbalnih odpravah po »nižjih« vrhovih bližnje Himalaje. Le mimo enega niso mogli, pa naj bi še tako hoteli: poleg 13 Britancev se je pritegnitev Azijca Tenzinga v naskakovalno ekipo pokazala za nujno, pa še kako nujno na kraju, ko je šlo za vse. Kdor koli je hodil z njim, tudi sam Hunt, priznava, da je bil Tenzing vedno sposobnejši od kogar koli ostalih, da je ne le prvi gornik svoje rase, temveč tudi alpinist svetovnega kova. Tu je ni pomoči in celo gentlemani so mu postali trdni prijatelji, očarani od preprostoti, iskrenosti, a hkrati nevsiljive avtoritete tega gorjanca, ki je bil samo na Everestu že šestič, da vseh drugih odpravniti ne štejemo.

Tenzing Šerpa

Ta odprava na Everest je bila že deveta angleška. Nedvomno so si ga prislužili, kljub olajševalni okolnosti nekdanjega njihovega privilegirane položaja v Indiji. Organizirali so jo prav po vojaško in osebnost vodje je bila izbrana temu ustrezno. Nekdo je bil nekoč dejal, da je vodstvo vojne konec koncev predvsem stvar transporta. Če ne dobiš ob pravem času municije, ti najboljše orožje in še tako »srce u junaka« bore malo pomagata. In podobno je pri velikih, resnih odpravah. Vse skupaj pogledano je naravnost orjaški opravke. Angleži so se ga bili lotili v potankostih in ga izvedli v celoti s tisto hladno natančnostjo, s katero so vodili in dobili že domala izgubljeno bitko za Anglijo s podobno tehnično natančnim nasprotnikom, ki pa ni imel pojma o najvažnejšem momentu pri vseh opravkih z ljudskimi množicami, o psihologiji.

Pomagala je nesebično, z velikim navdušenjem in finančnimi žrtvami vsa domača ustrezna industrija, do vojaške, specialitete pa so na široko kupovali po vsem svetu. Če en sam slab ventil na kisikovem aparatu lahko odloči o največjem daru angleški kraljici za kronanje, potem je vsaka štednja in površnost naravnost žalitev ljubljene veličanstva. In tu Angleži ne poznajo meja, pa naj bodo kakor koli pobarvani. Zato so do popolnosti analizirali vse probleme okrog Everesta: vplive višine, potrebni trening, aklimatizacijo, veter,

vreme, najugodnejšo taktiko, materiale. Šotore so preizkušali v vetrnih kanalih letalskih laboratorijev, fiziološke vplive izrednih višin v vakuumskih komorah Royal Air Force, obleko in obutev pozimi kar na Jungfrauochu, da so vsako izkušnjo lahko takoj predebatirali ob pivu v sosednjem polpodzemskem hotelu. Posebej so se pobrigali za ohranitev potrebnih sil za skrajni zadnji napor preostalih izbrancev, ki pa naj bi jih določilo šele ponašanje na ekspediciji sami. Na podnožju Everesta so še eksperimentirali s hojo vbreg s kisikom in brez kisika, z aparati na zaprti in tistimi na odprti krogotok izboljšanca zraka. Prezrli niso najvažnejšega, kar je Švicarje poleg vremenskih neprilik mogoče stalo vrh: daljše aklimatizacijske dobe v »srednjih višinah« med 6 in 7 tisoč metri. Privoščili so si je kar dvakrat po štirinajst dni ob izbrani prehrani v okolici samostana Tiangboče, najlepšega kraja te zemlje, kot pravijo. Pri tem se je znašel na vrvi vsakdo z vsakomer, tako da so bile vse stalne naveze in klike a priori razbite, ekipa pa en sam homogen kolektiv.

Skozi ledeni slap ledenika Kumbu in v zapadnem okrešlju Everesta so si napravili pravi pravcati »veleslalom« z vrvmi, stopinjami, hlodi, mostiči, zastavicami. Zajeli so prav vse in tako so vsak hip imeli pred seboj jasen, podrobno izdelan program v okviru že v Evropi izdelanega osnovnega. Služile so jim izkušnje predvsem štirih prejšnjih ekspedicij: vežbalne na Čo-Oju, Shiptonove in pa seveda obeh švicarskih. Vse je teklo kot štafetna tekma s predajno palico, ki se ji pravi znanje in zopet znanje. V primeru neuspeha bi jo bili brez zavisti, čeprav s trpkostjo v duši predali določenim naslednikom, Francozom.

Z višino gore raste tudi višina organizacijske piramide, njena materialna in človeška baza pa se širi celo s kvadratom te višine. Res so bila materialna sredstva na kraju naravnost ogromna. 14 sahibov, 35 šerp, 350 kulijev in še 77 za dodatni kisik, skupno tedaj 476 ljudi je štela odprava! In 16 ljudi je moralo žrtvovati svoja življenja gori, preden sta dva lahko stopila na njen vrh! Vsak od vodilnih članov je prevzel svoj sektor dela že v domovini kot osebno obveznost. Vse pa je videl in vedel Tenzing, s svojo nepismeno izredno glavo namesto beležnic in številk sahibov. In vendar je moral na kraju poleg »starega« petdesetletnika Da - Namgiala oprtati krošnjo sam tudi ne več »mladi« Hunt, osebno odgovoren za opremo zadnjega šotorišča. V junaškem podvigu sta prinesla na 8504 m višine, pod Južni vrh Everesta, vse potrebno, kar je Tenzingu in Hillaryju omogočilo tako noč, da so jima še preostale sile za zadnjo preizkušnjo pred vrhom — ob misli na boginjo mater vetrov.

Snov je porazdeljena na sedem poglavij: I. Ozadje, II. Planiranje, III. Približevanje, IV. Priprave, V. Naskok? VI. Žetev otave, VII. Dodatki. Tehnično so prav ti obširni dodatki najvažnejši. Predstavljajo praktično vrednost dela, saj prinašajo celotni ekspedicijski dnevnik W. Noycea, osnovno organizacijsko shemo, osnove planira-

nja, pregled in kritiko opreme, vprašanja okrog kisika, prehrano s tabelami po dnevih, fiziološka in medicinska opažanja, na kraju pa pregled materiala in njegovih dobaviteljev po svetu, pa še majhen slovarček alpinističnih izrazov.

Poglavje »Reflections — razmišljanja« povzema vse bistveno, kar je privedlo do uspeha in to vprav njihovega, ugotavljajoč, da prejšnje odprave niso propadle, da so le prinašale vsaka svoj napredek, dokler ni čas dozorel tudi za Everest. O šerpah se izraža sicer z vso pohvalo delodajalca, toda le glede na izvršeno delo, daleč od vsakršnega švicarskega gledanja na odločilne duševne kvalitete teh ljudi. Zaključuje z nekdanjo Shiptonovo ugotovitvijo s tem, da je bil skrajni čas, da je bil Everest dosežen. Tako bo ostalo več zanimanja ostalim goram, komaj kaj nižjim od Everesta, če ne verjamemo ugotovitvam ameriških vojaških letalcev, da so v zadnji vojni videli še višje najvišje gore sveta. Čas za variante je pa tam namreč še zelo daleč, zlepa ne bo še treba umetničiti za dodatnimi težavnostmi in novimi rešitvami istega problema. Prav gorništvu, z odkritjem skrivnosti Čomo - Lungme še ne umira, prav nasprotno. Shipton je bil l. 1933 dejal: »Zlezite za vruga že enkrat na ta nesrečni hrib, da bomo končno tudi v Himalaji lahko pričeli z resničnim alpinizmom!« Dokaj bo še ostalo sonc za himalajskimi vrhovi za nepočakane raziskovalce, za ljubitelje nedotaknjene narave, za brezosebne avanturiste, kljub »padcu« Everesta. Pa tudi drugod ne bo zlepa zmanjkalo posla za avanturiste: v zraku, na morjih, v drobovju Zemlje, na dnu oceanov. In končno ostaja še vedno Mesec, ki ga velja doseči... Ni je višine ne globine, ki je človekov duh ne bi mogel doseči...?

Posebej velja omeniti poglavje »The Summit«, sad Hillaryjevega percesa. Napisano je preprosto, a iskreno. Ko bi človek vedel, kaj je dejansko doživljal navzven hladni Anglo-saksonec. In kaj bi dali za misli globokega Azijata! Zadnje Hillaryjeve besede so zahvala vsem tovarišem, ki so omogočili njun in s tem skupni uspeh ekspedicije, pa tudi vsega človeštva. Končna neprikrita, sproščena radost na licih v boju že utrujenega, tako odločnega vodje je bila Hillaryju zadostno plačilo.

Čustvenega tedaj ne bomo našli mnogo. Toda kar ne piše v knjigi, je bilo in je v srcih teh ljudi, ki jim redko privre navdušenje preko roba. Privrelo je pa Huntu in vsem, ko sta se zmagovalca vrnila z vrha. Takole pravi sam: »Iznenada je sprednji mož v skupini — bil je George Lowe — dvignil svoj cepin in pomeril zgovorno naravnost na daljni vrh Everesta; nekajkrat je močno zamahnil. Ostali za njim so tedaj pričeli z enako nedvomnimi znaki. Torej ne poraz, še daleč ne, bilo je TO! uspelo jim je!! Čustva so pretrgalá vse brzde, ko sem tedaj pospešil korak — nisem pa zmozel sile, da bi stekel, in Mike Westmacott je bil že precej spredaj. Vse je drlo iz šotorov, kriki pozdravov in veselja. V naslednjem hipu sem bil pri njih: rokovanje — celo, zardim, ko priznavam, objemi — za zmago-

slavno dvojico. Prav posebnega Tenzingu, ki si je to zmago osebno tako zaslužil, zanj in za njegove ljudi.²

Torej kasnejše opravičilo za neangleško, nevojaško, a tako človeško gesto, za moški objem iz veselja! Toda to je le zunanja, v stoletjih krutega kolonialnega gospodstva privzgojena trda zunanja koža. Ni pa več posebno debela. Poznal sem angleškega polkovnika, nedvomno člana Intelligence Servicea, ki je v sredi formalnega govora ob pokopu tragično preminulega zelo priljubljenega partizanskega komandanta iznenada izbruhnil v nezadržan jok... Škoda! Škoda, da ne izvemo ničesar globljega, človeškega, kot je n. pr. spodnji dodatek »Prvi pogled na Everest« iz švicarske knjige. Anglež se ne zamisli ne ob prvih, ne ob zadnjih pogledih. Zaman prelistavamo po knjigi. Lepih mest, da bi si jih hoteli zapomniti, ne najdemo. Edino nekatere fotografije, zlasti barvne in pa spretne Evansove perorisbice jo poživljajo in pričujejo o doživetjih, globljih, kot jih posreduje Huntova knjiga. Vseeno pa bo misleči med vrsticami našel odgovor na časnikarsko - povprečnjaško vprašanje zmagovalcem Everesta: »Ali ste imeli tam gori kake materialne cilje ali pa gre za neke vrste blaznost?«, in sicer vsaj v smislu nekdanjih Malloryjevih besedi:

»Because it's there — ker je pač tam, smo silili nanjo!«

III. Yves Malartic: LA CONQUETE DE L'EVEREST PAR LE SHERPA TENZING, Editions du Scorpion, Paris 1953.

Kot krepka rdeča črta se vleče skozi vso švicarsko knjigo ime Tenzing. Tanjša, bolj zabrisana, a vseeno povsod navzoča je ista črta tudi v angleški. Tenzing vedno, Tenzing povsod! Tenzing skuha prvi čaj zjutraj, ko vse še spi v toplih spalnih vrečah. Tenzing pripravi večerjo, najde vedno moči, da jo celo nosi od šotora do šotora, ko vse evropsko in azijsko moštvo že leži na pol mrtvo od prestanih naporov. Tenzing je neutrudljiv, Tenzing misli vedno predvsem na druge. Tenzing je tisti, ki s svojimi naravnimi, a genialnimi domisljicami rešuje najkriticnejše položaje, celo ekspedicijo. Sirdar Tenzing, ki za disciplino pri svojih ljudeh nikdar ne rabi ostre besede, le prepričljivo logiko, tudi ob argumentu, da se ne gredo ubijati na ljubo hčerki zadnjega »kaiser i Hind«. Tenzing, večni optimist, vedno mnenja, da bo nekako že šlo. Drobní Tenzing, ki nese več kot kdor koli, čeprav je sirdar ekspedicije. Tenzing, ki tem bolj zaživi, čim više se povzpne:

»Plus il monte, mieux il se porte — quel type extraordinaire!«

Tenzing, ki niti v zanosu na vrhuncu ni pozabil na prijatelja in sotrpina Lamberta, spremljajočega njegov podvig vsaj v mislih tam v daljni alpski deželi. Tenzing, ki je prijatelja udeležil na končnem zmagoslavju vsaj z njegovim rdečim šalom. Ni ga odložil niti na kraljevskem triumfu v Katmanduju po povratku.

² Ta zadnji stavek dopušča razna tolmačenja. V originalu se glasi takole: A special one for Tenzing, so well merited for him personally, this victory, both for him and for his people.

Tenzing Norkey, skromni, a pravi moralni zmagovalec z Everesta! Brez njega in njegovih šerp človek še dolgo ne bi bil stopil na vrh sveta. Kako profinjen je njegov vedno smehljajoči se iskreni obraz v okviru evropskih kulturonoscev na fotografijah! Nasmešek pomeni budistu mir srca.

Sirdarjeve in njegovih ljudi zasluge so Švicarji priznali in orisali kot treba. Oni in Francozi vidijo v njem in v šerpah povsem sebi enakovredne ljudi, z vsemi kvalitetami in slabostmi in šerpe to vedo le predobro. Kjer manjka pismenosti in šole, tam lahko šest čut, intuicija primitivnega človeka, marsikaj nadomesti, da, celo preseže. Ne tako Angleži, še vedno ne, kljub vsem bridkim kolonialnim izkušnjam sedanjih časov. Gentlemanu so šerpe predvsem plačana delovna sila, odlična sicer, da bi jih pa šteli za sebi enake, v tem pa ne bodo še popustili, celo pri hrani, obleki in opremi ne. Ni tu samo vprašanje simpatije in dejanskih kvalitet, meja je principialna. Že ta njihov zunanji videz, beraštvo, pa ta prekipevajoča veselost — shocking! Hunt sicer pove, da je bilo razmerje med šerpami in alpinisti srečnejše kot na prejšnjih odpravah. S tem pa tudi priznava, da je bilo dotlej dokaj nesrečno. Po čigavi krivdi, to je menda jasno. Nekateri sahibi so si pač sami krivi, če postajajo za Azijca smešni v svoji vzvišenosti, govoreč k njemu vedno le pokroviteljsko kot otroku, zraven pa znajo biti v svojih zabavica bolj otročji kot on sam. Resnični otrok v svoji igri sploh ni »otročji«, igranje mu je resno opravilo. Smeh sahiba nima one svežosti šerp, nekaj ga vedno zadržuje, kot da tiče v njem neki demoni. Ves nekdanji prestiž je že zdavnaj zapravljen, ostane le dejstvo, da zapadnjaki imamo in znamo toliko neverjetnih stvari.

Teh delikatnih problemov se loteva pisatelj tretje knjige v svojem prikazu. Ne vemo, iz kakšnih nagibov. Ali iz prirojenega odpora proti kolonialnim metodam, ki leži našemu socialističnemu človeku tako na dlani, saj so nas predolgo osrečevale na naši lastni zemlji? Ali pa morda iz spekulativnih namenov, računajoč na prebujajočo se socialnost doslej zakrknjenega zapadnega človeka? — vzhodni je zanjo že od nekdanj zrelejši. Založba te knjige namreč ni na najboljšem glasu, saj se bavi tudi z donosnim izdajanjem znane pariške lascivne literarne plaže. Jasno pa je, da je pisatelj dregnil v sršenovo gnezdo. Doživel je proces in knjiga je bila potegnjena iz prometa z utemeljitvijo, da je slikana naslovna stran s Tenzingom na vrhu Everesta nujno samo »plagiat« ustrezne Hillaryjeve fotografije. Na ves fotomaterial pa ima izključen copyright londonski časopis »Times«. Seveda je že zaradi te senzacije knjiga takoj postala »best-seller« in »potegnitev iz prometa« se je po francosko izvedla tako, da je knjiga pač romala iz izložbe pod knjigarnarjev pult, pa še na teži v frankih je kajpak pridobila ...

Naj bo kakor koli, knjiga je sama na sebi dobro napisana, z izredno spretnostjo, čeprav črpa le iz druge roke. Marsikateri obravnavanih kritičnih momentov skriva nedvomno zrno resnice, saj je

bil avtor pred pisanjem ne le predstavljen molčečemu Tenzingu, temveč sprejet tudi pri indijskih kulturnih atašéjih v Parizu in Bernu. Diplomati pa vedo marsikaj. Nedvomno bo držalo, da Himalayan Club v Darjeelingu takole zavaruje od njegovih priporočil odvisne šerpe (ena indijska rupija je okrog 70 francoskih frankov, po realnem kurzu nekako prav toliko dinarjev):

izguba prvega prsta:	30 rupij
izguba nadaljnjih prstov	10 rupij
izguba palca	100 rupij
cela roka tedaj	160 rupij
izguba očesa	200 rupij
izguba obeh oces	400 rupij
smrt samskega človeka	200 rupij
smrt poročenega	500 rupij

Res je, da v dandanes še beraškem standardu povprečnega Indijca ali Nepalca rupija pomeni mnogo več kot 70 dinarjev za našega neskromnega človeka, saj so šerpe plačani za svoje nadčloveško delo po 100 rupij, sirdar po 200, le Tenzing je na zadnji ekspediciji imel 300 rupij mesečno. Res je, da je ta plača za tamošnje razmere kar lepa in da sta na ekspedicijah hrana in »stanovanje« zastonj. Res pa je tudi, da odškodnina v višini petih mesečnih plač za izgubo hranitelja družini pomeni toliko kot nič. Ni čuda, da se je Tenzing v Evropi kar pri kolodvorskih postreščkih informiral o zaslužkih in zavarovanjih na zapadu, kar po vsej priliki v bodoče v Darjeelingu ne bo ostalo brez posledic za finančni položaj šerp in za ekspedicijske blagajne. Mogoče v bodoče ostarelim šerpam ne bo treba več postajati okrog Himalayan Cluba in njegove tajnice gospe Henderson, prežec na priložnostne zaslužke na lahkih odpravah, turističnih vzponih, damskih promenadah, celo trgovskih potovanjih.

V bodoče Tenzingu resda ne bo več treba slišati, da mu v nobenem primeru ne bo treba več laziti po gorah, če uspe na Everestu. In če ne uspe, prav tako ne, ker bo tako ostal na njem! Toda na one gore, tako visoke, da na njih zdrže le duhovi in morda »yeti,« (snežni človek), tja gre Tenzing rad. Ne le, ker bi mu družina sicer pomrla od glada, tudi ker jih ljubi na poseben način. Tja hodi kot budist, po lastni izjavi na božjo pot, in vsi alpinisti so mu bratje.

Tenzingovo življenje je opisano v živih barvah: beda otroka, trpljenje nosača, vzpon sirdarja in triumf zmagovalca najvišje gore sveta, edinega resničnega zmagovalca po avtorjevem mnenju. Komentarane so razne odprave na Everest, zlasti obe švicarski in seveda končna zmagovita. Najsimpaticičneje je opisan bara-sahib Raymond Lambert - »medvedek«, kot so ga krstili Švicarji in prav enako, ne da bi za to vedeli tudi šerpe sami. Kaj bi ne! Kdo drugi kot Lambert bi bil sicer prenesel enako stoično kot svoj čas pet bivakov pod Aiguilles du Diable, ki so mu »nesli« vse prste na nogah,

zapovrstjo kar 10 skodelic slanega čaja z žarkim maslom. To junaško dejanje je Lambert izvršil v samostanu Tiangboče, da se ne bi zamerili lamam, ko nihče od povabljenih ni spravil po grlu niti požirka te strašne domače delikatese. Lambert in Tenzing sta najtesneje povezana, čeprav Lambert ne zna angleško, Tenzing pa ne francosko, pa celo z angleščino se bori, kar je že dovolj, da na Otoku ne more veljati za stoodstotnega človeka. Še na vrhu se Tenzing obrača, išoč z očmi prijatelja, ki ga čuti pričujočega. Pravijo, da je ta občutek navzočnosti dragih ali važnih oseb na skrajnih višinah izredno zaostren.

Tudi bará-sahib polkovnik Hunt dobi pohvalo za svojo junaško odpoved vrhu, ko nosi material v zadnje taborišče, saj je tovoril kot zadnji šerpa za sirdarja Tenzinga in čebelarja Hillaryja. Novozelanec pa dobi vse priznanje. Bil je vseskozi na vrvi s Tenzingom, ne- ločljiva dvojica, tvegajoč tako šanse za vrh, ki naj bi klonil predvsem pred Angleži. In res sta naskakovala prva Bourdillon in Evans, a dosegla sta »samo« Južni vrh, 140 m »nižji« od glavnega. Človek je res nehvaležno bitje. Ob vzponu na Anapurno vik in slava po celem svetu, za šč 500 m višji Južni vrh Everesta pa — »samo«.

Za preveliko familiarnost z Azijcem, kar se po R. Kiplingu ne šteje v dobro Anglosaksoncu, je Hillary bojda od svojih tovarišev marsikako moral preslišati. Padel je bil v globoko razpoko, a Tenzing ga je obdržal na vrvi in s skrajnimi napori sam izvlekel, ves srečen, da je lahko rešil življenje tovarišu - sahibu. Na iskreno priznanje, da brez Tenzinga ne bi več stal med njimi, je Hillary od tovarišev menda slišal značilni odgovor: »Končno je bilo treba, da vama je vrv enkrat že za nekaj služila!«

Vrsta večjih nesporazumov se je pričela ob povratku z vrha. Vse je objemalo samo Hillaryja, Tenzing pa je capljal samcat zadaj na vrvi, dokler ni Hunt skušal zagrešeno popraviti. Toda prepozno: šerpe so videli, razumeli, si zapomnili in — povedali! Nesporazum ob prepustitvi opreme, kar je v navadi in kar je Hunt hotel izvršiti slovesno ob ločitvi, je priložil svoje. Prišlo je še visoko odlikovanje iz rok novookronane angleške kraljice za Hillaryja in Hunta, za Tenzinga pa tudi, samo — nižje! Še nekaj neprevidnih izjav okrog Tenzinga glede vzpona na sam vrh, nekaj časnikarskih nerodnosti in nesramnosti, pa je v Katmanduju izbruhnilo tako navdušenje do sahibov, da so morali nekaternike zaščititi — v zaporu, ker je bil ta še najvarnejši. Tenzing, Hillary in Hunt so mirili, pojasnjevali na vse strani, reševali, kar se je rešiti dalo. Maharadža pa je dal Tenzingu za sprevod po mestu lastno pozlačeno kočijo in zraven najvišje nepalsko odlikovanje, višje od onega, ki je bilo podeljeno Hillaryju in Huntu . . . kakšna nesramnost! Ti »natives« so nemogoči, sedaj nam hočejo ukrasti celo Everest, ko so nam že Indijo! In časopisi so podpihovali, prvi in drugi. Če je Tenzing dvignil po nepalsko roke v pozdrav, je bilo to za te takoj barbarska gesta boksarja - zmago-

valca, za druge pa pest pod nos nasprotniku. Vse veliko skupno dejanje je gubilo na vrednosti spricho nestrpnosti, ki z alpinizmom niso imele nikake zveze več. Da bo mir in konec čvekarij okrog dogajanj na vrhu, sta Tenzing in Hillary pri nepalski vladi podpisala dokument, ki jima prepoveduje izjavljati, kdo je stopil na vrh prvi, kako je bilo v zadnjih metrih pod vrhom, od stolpa naprej, ko sta vodila izmenoma. Hillary je pozneje baje nekje vseeno pisal, da je on položil prvi nogo na vrh. Tenzing pa molči vnaprej, dasi bi mirno lahko potrdil, da je res došel »šele« drugi... nekaj sekund za prvim in na isti vrvi... Alpinistom ne pomeni vse skup ničesar, vselej šteje le naveza kot celota, ne pa posamezniki v njej. Je pa značilno za odnose povprečnežev in špekulantov do slavnih ljudi in dejanj.

Občutljivi, tenkočutni Tenzing je bil razočaran in užaljen, povsem upravičeno. Šele povabilo v London je to vsaj delno popravilo. (Londončani so brž dognali, da ali ni kuli ali pa so kuliji lahko zelo dostojna, celo dostojanstvena bitja.) Ponosen na svoj »nizki« rod, dostojanstven in skromen tudi v največjem triumfu se je nepismeni Azijec umel izkazati enakega grandseigneurja kot najčistejši angleški gentleman. Toda šele v prijateljski družbi švicarskih Everesterjev na Jungfrau, ko je bil zopet v svojem elementu, je Tenzing ponovno dobil zaupanje v sahibe in njihov zmešani svet. Odločno pa je odbil vse smešne ponudbe in podtikanja, ki naj bi služile novim poceni-senzacijam in iznajdljivim lovcem nanje.

To sončno plat medalje je obdelal Malartic, če je komu prav ali ne.

Dečkji iz Sola-Kumbuja so poleteli više od samega Džingiskana. Toda ali ne bo oče Tenzing mogoče že prihodnje leto zopet moral na nevarno goro, s tovorom na hrbtu, in pustil svojce ponovno v tesnobi? Slava in hvaležnost tega sveta sta pač minljivi bolj kot dim.

»Operacija Everest« je končana. Dejstvo, da sta dva človeška mikroba za hipec stala vrh najvišje gore sveta, nima, zgolj materialno gledano, prav nikake vrednosti. Sledu ni več o njima, večni veter je odpihnil in sneg je prekril vse, kar sta tam gori pustila: škatlico sardin in nekaj prepečenca — dar Azijca Tenzinga himalajskemu božanstvu; košček modrega svinčnika, največji zaklad mlade hčerke Nime, da bi bila boginja mati vetrov milostna njenemu očetu, da ga ne bi obdržala za vselej v svoji snežni palači nad oblaki; mali križec, ki ga je priložil Hillary kot Huntovo zahvalo božanstvu zapadnega sveta; in končno Tenzingovo vrvico z zastavicami sahibov, Nepala, iz čigar naročja se je rodil, Indije, ki ga je na svojih kolenih zredila in s praporcem močnih šerp iz Sola Kumbuja in Darjeelina, ki je z njimi živel in trpel.

Vse to je manj važno, ostaja le ideja:

Človek je zopet nekje uveljavil neuklonljivo moč svojega razuma in volje nad naravo!

Prvi pogled na Everest

To je torej gora, kakor si je ljudje, ki je niso videli, ne morejo niti zamisliti; tista, ki poraja najsrdečnejše vetrove; tista, ki so jo bajke neselile z demoni; tista končno, ki si je vzela življenje mnogih drznežev... Nismo še sredi dejanj, pa smo vsi prevzeti od tesnobe. Ta vrh, ki bode v samo stratosfero, je še domala šest tisoč metrov nad nami. Tako vzvišen je, tako iznad vsakega razmerja s tem, kar smo mi! Odrivamo dvom, ki se krade v naša srca, kajti ni mogoče poizkusiti naskoka, na nobeno zmago ni moč upati, če malodušje oslabi vero. Tako je kot z bojevniki: vérovati je treba...

Kajti obstoji zelo svojevrsten pojav, ki je bil še vselej potrjen; koder je en človek uveljavil svojo moč nad kakim elementom, tja lahko pride tudi drugi. Pot je odprta, kot da sile narave čakajo, da se človek izkaže gospodarja, preden se podvržejo. Boren in nebogljen gospodar je to, ves zapuščen. Toda odkar je bil ugriznil v sad z drevesa spoznanja, ga vzpodbuja čudno, živčno poželenje po prilasčanju, gon k vdiranju, želja, da odkriva skrivnosti. In orjaške nepopgljive sile se ublažc. Človek pripravlja pot drugemu človeku: povsod, na slehernem področju postane vse nedostopno, vse nemogoče samo še stvar potrpljenja. In to potrpežljivost človek nosi v sebi, ne kot svojo lastnino — saj ob neuspchu nič ne velja — temveč kot čarobni prstan, katerega premagani izroči tistemu, ki bo poizkušal srečo za njim.

Tako se po dolgih časih odpro vsa vrata, ki jih je človek spočetka štel za vedno zaprta. Nobeno odkritje, nobeno osvajanje še ni uspclo, ne da bi bilo popreje dozorevalo v poizkusih in neuspehih. In to bratstvo, katerega se človek niti ne zaveda, mu je omogočilo premagati ovire, v kakršne so se njega dni zaganjali le kiklopi. Prvi pogled na Everest nas navdaja z upom in obupom, ponižnost nas prevzame do kraja. Za pionirje je nj zmage, toda verovati je treba vanjo in iztrgali bomo vsaj drobec skrivnosti.

...Nadaljujemo z vzpenjanjem proti Namčé-ju, nekam omamljeni, omotični...

Iz knjige: Chevally - Dittert - Lambert. AVANT - PREMIERES A L'EVEREST, prevedla Lilišana Avčín

PLANINSKI SPOMINI IN ZAPISKI IZ L. 1953

Nadaljevanje

4. Z Vršiča čez Razor (2601 m) v Trento

ostarnemu planincu, tudi če je že dal Triglavu za vselej slovo, se vendarle še zahoče vsaj v njegovo okolico, v Zatriglavje (vzeto s stališča vzhodnjaka), zlasti še, če mu tam kak predel ni bližje znan. In tak odsek so mi bili Kriški podi, ona razrita alpska planota, pokrita z ledeniškiimi grobljami, ki jih oživlja troje jezerc. Pač sem pred leti z roba pod Križem, kjer so mejniki s črkami SHS in I še kazali vsiljeno nenaravno državno mejo, strmel dol v nepristopno globel. Poslej se je marsikaj predrugačilo: vse Posočje razen ravninskega dolnjega porečja je naše. Trenta je postala planincem zatočišče in izhodišče v razne smeri triglavskega okolja. Še več, prav v središču te visoke planote so predlani postavili planinsko zavetišče, Pogačnikov dom, nazvan po njega vnetem pobudniku, in to v znatni višini nad 2000 metrov nad m., torej dokaj vabljivo tudi za priložnostne planince, za take, ki ne morejo pogrešati udobnega zavetja.

Zasnoval sem si takle potovalni načrt: z Vršiča po južnih obronkih Prisojnika in Razorja, koder še nisem hodil, na Kriške pode, od tam pa dol v Trento. Po dveh deževnih dneh se je bilo nebo ubrisalo in planine je pobelil sneg. Barometer je zjutraj dne 24. avgusta obetal lepo vreme. Torej na noge, oprtnik na hrbet, palico v roke in hajdi na pot! Opoldanski vlak me je z voznim listkom za Kranjsko goro odpeljal na Gorenjsko. Ko se mi pred Radovljico pojavijo vrhovi Julijcev v snežni odeji, a v sončnem soju, sem si zaželel, da bi vsaj nekaj dni tako ostalo. — Da bi le že bil v Kranjski gori! Izletniku je kaj zoprn dolgotrajni postanek na jeseniški postaji; malone celo uro je treba tratiti čas, preden se odpelje planiška garnitura. Kaj naj počne potnik na pustem hodniku jeseniškega kolodvora? Gradnja nove postaje le počasi napreduje, menda bo vsaj prihodnje leto gotova kot reprezentativno poslopje, kakršno pristoji važnemu obmejnemu križišču, in tedaj bodo gotovo tudi vlake nagleje odpravljali.

V Kranjski gori so mi povedali, da vozi ta dan avtobus čez Vršič v Trento, a šele pod večer; malone dve uri bi moral nanj čakati. Medtem lahko pripešačim že do zadnjih vijug pod Vršičem, če bi od kočice na Gozdu zavil po bližnjici proti vrhu. Zato sem brez oklevanja nastopil peš hojo ob Pišnici. V kopališču Jasni so se pretegovali popoldanski kopalci, Dom pod Prisojnikom (prej penzion Erika) je počival v dremežu.

Tu se prične cesta rahlo vzpenjati. Čim više sem prispeval, tem lepši prizori so se razgrinjali očem. Spokojna Krnica, ob robovih gruščasta, po sredi pa gozdnata, je kakor arena v mogočnem amfi-

teatru, ki ga tvorijo stene Škrlatice in njenih robatih trabantov, silni skladi Razorja in pikre pečine plečatega Prisojnika. In ves ta gorski kolobar je žarel v soju popoldanskega sonca. Sicer sivo pečevje je v žarki pripcki kakor žehtelo, oranžno nadahnjeno, Zložno stopaje ob robu gladke ceste sem si ob teh prizorih zbuja spomine na Škrlatico — trikrat sem jo zalazoval, a le enkrat zavzel¹ — in na vzpon na strumni Prisojnik, ko sem drzno tvegala nanj popoldansko turo z izhodom od kočice na Gozdu, kamor sem se po izdatnem pretegovanju in podviganju vrnil v petih urah.² Zares vabljiva je ta gora, ki je sedaj dokaj laže pristopna z Vršiča, odkar so z njega robovja izginili nekdanji državni mejniki. Ni čudo, da je tako zavzeto pisala o njem naša angleška znanka F. S. Copeland: da so gore, ki sličijo bogovom, in Prisojnik spada med Titane. Spričo prirodnega fenomena — velikega okna — ga nazivlje Kiklopa Polifema.³ Razgledani Angležinji, navdušeni ljubitelji naših Alp, ni bilo znano še drugo prirodno okno, ki zeva kot ozka zarez v Zadnjem Prisojniku in je vidno s ceste pod Mihovim domom.⁴ Nič si ne očitam, da nisem nikoli poskusil akrobatskega pohoda na ostro piramido Špika, skladoviti Razor pa le pomeni zevajočo vrzel v nizu mojih gorskih obiskov. Ta dan pač nisem slutil, da jo bom morda vendarle zadela.

Kar prijetna mi je bila hoja v tako sijajnem okolju in lagothno sem stopal v zavesti, da ne preti nikaka vremenska premena za drugi dan. Dospem do Mihovega doma prav, ko se je tam ustavila lična limuzina in je iz nje stopil inženir, prijazno me pozdravljajoč kot starega znanca. Še več: povabil me je, da naj prisedem, češ kaj bi še nadalje pešačil po strmini, kar bi mi vzelo debelo uro časa. Dejstvo vljudnosti, kakršna ni več običajna, me je bolj zadovoljilo kakor to, da sem se zadnji del proge prevozil na udobnem sedežu. V okretnem samodrču smo prebrzeli vse vijuge, švignili mimo monumentalnih vodnjakov, pomnikov izza prve svetovne vojne, in v nekaj minutah obstali ob 17^h 45'. Na močilu, na prevalu pod Vršičem, na razvodnici med Savo in Sočo, med Črnim in Jadranskim morjem.

Udomil sem se v najbližji postojanki, v obnovljenem Tičarjevem domu. Dobro mi je v spominu, kako zadovoljstvo nas je bilo prevzelo, ko smo l. 1912 odprli to domačo planinsko kočico, da nam ni bilo več treba vedriti v niže ležeči Vossovi koči, kjer nas bi tuje-rodni gospodar ne bil nič kaj prijazno sprejel pod streho. Za italijanske zasedbe je bila prav na prevalu mejna zapornica, v koči pa so domovali karabinjerji. Zdaj je dom udobno preurejen, opremljen celo z elektriko in radiom. V jedilnici se je pod večer zbralo polno gostov, med njimi tudi ekipa trentarskih fantov, ki so bili čez dan zaposleni kot graditelji »jubilejne steze« po vzhodnih robovih Prisojnika, in družba nemških turistov iz Nürnberga, ki so dobre volje

¹ Gl. Samogovor na Škrlatici. PV 1936, 256.

² Gl. Po mejnih vrhovih. PV 1928, 226.

³ Gl. F. S. Copeland, Kiklop. Nova Evropa 1930, knjiga II, 291.

⁴ Gl. Uroš Župančič, Po robih Prisojnika in Razorja. PV 1949, 225.

Foto Josip Stravs
Poštarska koča na Vršiču, v ozadju
Mojstrovka, spredaj avtor.

dajali čast buteljкам sortne črnine. Lahko njim, ko je njihova marka že čvrsta valuta! Naša kapljica jih je razgrevala, da so unisono popevkali. Tako petje se pač ne more kosati z ubranim četverospevom naših pevcev. Vendar so nam dobrodošli, če pridejo k nam s poštenimi nameni v srcu in brez zlih misli v glavi.

Ob 22. uri je oskrbnica opozorila na hišni red: v koči mora zavladati splošna tišina! Kar nas je bilo miru potrebnih, smo se umaknili vsak na odkazano ležišče, pevci vinopivci pa pod milo nebo, kjer so pritajeno nadaljevali svoje pirovanje menda v zavesti, da se tako tudi pokoravajo hišnemu redu. —

Sinilo je krasno jutro dne 25. avgusta. Trojica mladincev, s katerimi smo se bili domenili, da si bomo drugovali, je bila že odšla, pridružil pa se mi je prijazen sopotnik, namenjen v novo Poštarsko kočo. Na kaj primernem kraju so si naši poštarji postavili svoje leto-

višče, tam za Sovno glavo, nekaj minut stran od prometne ceste. Proti vzhodu imajo pogled na pikro ostenje Prisojnika, na zapadu pa na strmo streho Mojstrovke. Če bi se hotel za več dni nastaniti na Vršiču, bi si izbral to mirno bivališče, kjer bi me ne motil direndaj prehodnih gostov.

Sonce še ni bilo posijalo izza Prisojnikove glave, ko sem sam nastopil pot po južnem pobočju. Kmalu sem dohitel družbo dveh gospodov in njiju dam, namenjenih na Kriške pode. Nekaj časa smo družno stopali po zložni stezi pod Prisojnikom. Na razpotju smo krenili navzdol proti Mlinarici. Sprva je hoja po štrlinah in korninah precej spotakljiva, a kmalu se unese, saj je mestoma prijetna peščena steza, vijoča se v macesnovju med skalinami in pomoli tja do Korit, po katerih šumi potoček v skakavcih dol proti Zadnji Trenti.

Ob izvirku Mlinarice je zanimivo oblikovan gorski predel. Nad nami stirmi ostrorobata Škrbina, zobata zarezna med Zadnjim Prisojnikom in grmado Razorja. Tu nekje pridrži ona grebenska steza, ki so jo trentarski kladivarji skrdači prav tiste dni naperjali s klini, skobami in žičnimi vrvmi.⁵

⁵ Opis te grebenske steze gl. v članku: Ant. Blažej, Po kraljestvu Zadnjega Prisojnika. Slov. poroč. 1953, št. 265.

Le kratek odmor me je zadržal ob bolvanu pri Mlinarici, nakar sem nastopil strmohod v pobočje Razorja. V nešteti okljukih se dviga steza večidel po melinastih tleh. Obstal sem pri spominku, v skalo pritrjeni bronasti plošči. Lakonično besedilo: Pogačnik Jože, načelnik gospodarske komisije PZS, 6. okt. 1951 — nam pove, da se je tu ponesrečil idealni planinski aktivist, ki ga je na poti k otvortveni slovesnosti Doma na Kriških podih zatela tragična usoda.

Že v znatni višini smo dospeli na sedelce med Razorjem in Planjo. Tu se odpre globinski pogled na osrednji predel Kriških podov. Tam ždi, kakih 300 m niže, novi planinski dom, ki je bil družbi in tudi meni dnevni cilj. Že sem imel pet ur strminske hoje za seboj in kar prilegel bi se bil nizhod, toda deska, ležeča na tleh, z napisom: Na Razor — 40 minut, me je drugače usmerila. Ugodne prilike, da se povzpnem na ta mi še neznani vrh, vendar ne smem opustiti. Saj je vzpona nanj približno toliko kakor iz Tacna na Šmarno goro. Razorjeva grmada je s krniške plati mikavna le za plezalca alpinista, s te strani pa vabi tudi navadnega gorohodca. Torej hajdi za mladino tudi ti, priletni krevsač!

Medtem se je bila strnila vsa naša družba, ko smo se doslej premikali v daljših presledkih. Skupina, v kateri sta bili dve dami, se je določila le za nizhod, mi drugi pa, mladina na čelu, jaz kot zadnjak, smo svoj pratež spravili za skalami ter lahko opremljeni krenili vzbreg. Mladinci so se po žlebičasti strmini naglo kretali, jaz pa sem večkrat duškal ne toliko iz fizične nuje kakor iz želje, da sem zložneje užival sijajne razglede, ki so se mi vedno širše odgrinjali. Tla so bila še vlažna, saj jih je še pred nekaj dnevi pokrival sneg; na zadnjem višinskem ovinku, ki drži na severno plat, pa sem došel na mehko snežišče, ki so ga prednjaki izgazili. Le-ti so se že sončili na vrhuncu, ko sem jaz, oprijemaje se štrlečih skal, kot zadnji pristopil na teme razkošno razglednega vrha. Paša očem — čudovita panorama!

V paradni vrsti se kažejo veljaki osrednje rajde Julijcev: Prisojnik, Mojstrovka, Jalovec in Mangrt in njih trentski pribočnik Bavški Grintavec, v ozadju njih zapadna skupina s Kaninom, na severu Škrlatica in njeni sateliti. Impozantno se odraža Triglav z »zelenim snegom« in prepadno steno. Pritrjujem Janku Mlakarju, ki pravi: »Smelo lahko trdim, da moraš priti na Razor, ako hočeš videti kralja Julijskih Alp od njegove najlepše strani.«⁶ Celo resnobni dr. Tuma je bil tu v družbi Antona Tožbarja - Špika posedel skoraj dve uri, občudujoč prezanimivi gorski svet.⁷ Samo pol ure sem se predajal blažilnemu užitku, zadovoljen, da sem nekako »en passant« zavzel ta izzivalni vrh, ki s svojo višino malone dosega Mali Triglav; našo najvišjo postojanko, Triglavski dom, pa zrem pod seboj. Inako se mi je storilo ob slovesu, čeprav me je navdajala prijetna zavest, da sem tako mimogrede opravil ta edinstveni obisk.

⁶ Gl. J. Mlakar, Jalovec in Razor. PV 1903, 86.

⁷ Gl. dr. H. Tuma, Razor. PV 1925, 267.

Naglo je potckal sestop. V 25 minutah sem bil že na škrbini, kjer sem bil spravlil svoj oprtnik, medtem ko je vzpon trajal 45 minut. Prav tako spešna je bila hoja dol po dobro shojeni stezi v globel Kriških podov. Na kaj prikladni točki so vrli Radovljičani postavili svoj planinski dom, na gričku Grivi, nekako v osredju te stopinjaste visoke planote. To lokacijo je že pred 25 leti priporočal dr. Tuma, ko pravi: »Tu bi pač lepo stala planinska koča s pogledom na Kriške pode, Razor, Planjo, Zadnjico in Trento... Koča na tej krasni poziciji bi naravnost mikala turista iz Trente gor.«⁸

Obraz mi je žehnel od pripeke ultraviolelnih žarkov, ko sem malo po 14. uri vstopil v solidno gostišče. Prostorna svetla obednica je pravi salon, opremljen z udobnim pohištvom. Tudi oskrbnica je videti spretna in strumna žena, ki gleda na to, da se gostom dobro streže, a tudi pazi, da se oni pristojno ponašajo. Ko bodo vsi prostori opremljeni, bo tu letovalo lahko na desetke trajnih gostov, ne samo prehodnih turistov. Od tu bodo napravljali sprehode do bližnjih jezerc in pohode na razne vrhove, ki se bočijo okrog nad Podi.

Če bi se bilo vreme količkaj cmerilo, bi bil kar ostal v tem udobnem in obcnem razglednem zavetišču, saj sem imel že osem ur hoje za seboj, z edinim odmorom na vrhu Razorja. A ker sem bil že v potovalnem zagonu, me je »vis inertiae« (sila vztrajnosti) gnala naprej in navzdol, tem bolj, ker je z Grive vseskoz le viseč svet dol v globel trentске Zadnjice. Oprtal sem se in poslovil od »sotrudnikov« na dopoldanji hoji ter sam odkorakal po dobro nadelani to-vorni poti navzdol. Spotoma sem obstal pod Pihavčevo steno, kjer se skriva Splevtsko jezerce. Dobro de očem pogled na smaragdno zelenilo, uklenjeno v sivino apnenskega pečevja. Nekaj niže žubori živ izvirek studenčnice. Pristopniku iz doline je tu pač idealen od-počitek, da se z zdravim napitkom osveži za nadaljnji vzpon. — V nešteti ključih se vije pot navzdol, sprva še po golcm pečevju, nato med ruševjem in borovjem, dokler niže doli ne preide v bukov gozd. Nizhod se da skrajšati po stezici, držeči po skalnati grapi ob Belem potoku. Ker nisem hotel doživeti klecanja kolen, kar se mi je bilo primerilo ob slovcu od Grintavca, sem se rajši držal položne nekdanje mulatiere. Debeli dve uri je trajal ta sestop v dolino Zad-njice in še skope pol ure po njej, da sem dospel na belo cesto v središču Trente na Logu. Dvanajst ur sem bil ta dan na nogah, ki so opravile nad 1000 metrov hoje navkreber (z Vršiča na Razor) in okoli 2000 metrov navzdol v Trento, ni pa vštet used proti Mlinarici. — Ker nenapovedan turist le težko dobi na Logu ugodno ležišče, sem si ga poiskal v bližnjem planinskem domu »Jalovec«, ki je le obnovljena in gostinsko opremljena bivša italijanska postojanka. Prijetno utrujen sem prenočil kot edini gost v sobi s tremi poste-ljami. Tako nesluteno ugodje!

Ves drugi dopoldan sem posvetil Trenti, t. j. njenemu osredju na Logu. V zadnjih letih so uredili tu tri gostišča, med njimi »Zlato-

⁸ Gl. PV 1925, 267.

rog« kot planinski, hotel »Orel« pa kot letoviški dom; tudi trakt stare vojašnice so adaptirali kot hotelsko depandanso. A treba bo še marsikaj dopolniti in dograditi, če naj postane to trentsko središče res vablivo za prehodne turiste, še bolj pa za letoviške goste. Saj je tu izhodišče za gorske pohode v raznih smereh: iz Zadnjice na Triglav (čez Dolič ali pa čez Luknjo), k Triglavskim jezerom preko planine Trebiščine in Prehodavcev (tu gradijo zasavska plan. društva svojo kočjo), dalje na Kriške pode — dobro vidni Pogačnikov dom je mikavna vaba zanje — k izviru Soče, na Vršič, Jalovec, Bavški Grintavec. A tudi letoviščar najde tu dovolj izmene za krajše in daljše sprehode v podolju šumeče Soče. V skromni cerkvičji si ogleda dekorativno slikarijo ekspresionista Toneta Kralja, obišče planinski vrt Alpinetum Juliana, kjer se v cvetni dobi seznanj s pestrim bogastvom naše alpske cvetane in se odpočije na klopici, kjer je rad posedal dr. Kugy kot gost svojega prijatelja Bois de Chesna, ustanovitelja tega botaničnega gaja, ali pa gre še dalje po cesti, kjer na prvem ovinku spoštljivo postoji pred bronastim likom slavitelja naših Alp, ki ga je, umotvor kiparja Savinška, nedavno postavila PZS v trajno viden spomin temu rapsodu Trente in Triglava. Tujca sta nam bila omenjena moža: prvi (Kugy) sicer ne po poreklu, ampak po jeziku in izobrazbi, drugi je bil francoski Švicar, vendar oba vsekdar gentlemana do našega človeka. —

Naravno, da me je mikala tudi planinska razstava, ki so jo namestili v treh svetlih prostorih preurejene vojašnice. To vam je bila nazorno in sestavno razporejena zbirka raznih zgodovinskih in folkloških predmetov in slik ne samo iz trentskega okolja, ampak tudi splošno pomembnih za zgodovino triglavske turistike. Tu sem videl pregledno predočene dokumente o prvih alpinistih Balt. Hacquetu in Lovr. Willonitzerju, da ne omenim raznih spominkov na slavne gorske vodnike, trentarske domačine. Vsa razstava se mi je zdela kakor zametek slovenskega planinskega muzeja, kakršnega moramo prej ali slej ustanoviti po vzorcu slovečega Alpinskega muzeja v Münchenu, tako da bosta v njem rojak in tujec videla predočeno planinsko plat naše samostojne narodne bitnosti.

Še s kakim domačinom sem se želel razgovoriti, da bi kaj zvedel o krajevnih razmerah, seveda ne kot zvedav časopisni reporter, ampak kot sočuten kranjski rojak, ki se zanima za njihovo domačnost. In res sem iz pogovora s priletno ženico, sedečo pred kočico na klancu visoko nad cesto, in iz ust koscev doli na soškem bregu zvedel marsikaj zanimivega. Sodobni Trentar je videti razsoden, preudaren, a tudi kritičen človek. Takih zagovednežev, kakršne omenja Hacquet v svojem potopisu iz l. 1784,⁹ gotovo ni več med njimi. — Tako sem si po teh ogledih zasnoval sanjav privid prihodnosti: Trenta, udobno letovišče in shajališče planincev in alpinistov, domačih in tujih, naš Ampezzo ali St. Moritz v malem! —

⁹ Gl. Hacquet, Oryctogr. III, 44, odn. monografijo Balt. Hacquet, prvi raziskovalec naših Alp, str. 47.

Popoldne se je ozračje nekaj omrenilo, znak, da se bo vreme skisalo. Zato sem sklenil svoj trentski »séjour« skrčiti. Malo pred 15. uro sem se poslovil od »Jalovca« z namenom, da obiščem še izvir Soče — že nekaj desetletij sem ga vnamar pustil — in se nato še do večera dvignem na Vršič. Na razpotju sem iz dalje pozdravil negibno počivajoči lik Kugyjev, se ozrl še v višavje nad Koriti, na robato glavo Razorja, ki so jo že zastirale podeče se megle. Od izvira Soče, kjer stoji sedaj čedna kočica, kakršne so izletniki prej pogrešali, sem krenil po strmi bližnjici proti Vršiču. Naglo je šlo ob šumotljivem potočku vkreber do livade z gozdarsko drevesnico in mimo spomenika zadnjemu trentskemu vodniku Andreju Komacu. Po treh urah spešne hoje sem prestopil zopet prag Tičarjevega doma, prav ko se je zmrčilo in so pričele padati debele kaplje. Tako sem srečno zaokrožil dvodnevno turo, katere najvišja in najsjajnejša točka mi je bil velerazgledni Razor.

Drugo jutro sem v mežavem vremenu hitel po bližnjicah v dolino Pišnice. Spotoma sem se ustavil pri ruski kapelici, tem pol zidanem, pol lesenem spomeniku izza prve svetovne vojne, ko so ruski vojni ujetniki rabotali pri gradnji vojaške ceste na Vršič. Težaško delo in slaba prehrana sta pobrala mnogo žrtev in tem v spomin so staroverci zgradili to spominsko stavbo. Videti je, da nekdo skrbi zanjo in jo varuje razpada. Prav je tako!

Lahkih nog sem prikorakal v Kranjsko goro in se tako po lepo uspeli turi po mnogoličnem Zatrigravju vrnil v — enolično vsakdanjost.

Mitja Šarabon:

✓ V Martuljku

(1950)

*Za Akom se dvigujejo megle,
cefrajo med zobmi Peči se — starke,
rob Vanežev sprejema prve žarke,
že se pogledu strmi Skok odpre*

*in lesketajo stene se Oltarja,
robovi Kotlov, divjih koz rogovi,
že za Macesni dihajo plazovi
in v Poncah kamenje jim odgovarja.*

*In tu sem sam in solze so v očeh,
in ves prevzet življenja in občutka —
da sem, da mislim, da uživam, gledam,*

*da pojem in da se vsega zavedam —
pozabljam, da otrok sem le trenutka,
da vse bo spremenjeno v daljnih dneh.*

SANJAČ KOROBIDELJ

Za deseto obletnico Kugyjeve smrti (5. II. 1944) sem se namenil, da prevedem eno njegovih najznačilnejših zgodb v knjigi »Iz minulih časov«, to je zgodbo o borovškem zanesenjaku Korobidlju. Povedal jo je bil na kratko že v svojem prvem opisu (»Iz mojega življenja v gorah«), tu pa jo je še dopolnil z nekaterimi domislicami, ki so kar pre-dražestne, da bi jih ne posredovali v celoti tudi našim častilcem velikega mojstra. Morda ni Kugy nikjer bolj prepričljivo dokazal kakor prav v tem segantinijevskem portretu, da je bil resnično »naše gore list«, kljub tuji govorici naš človek po duhu in krvi, vreden, da se ga hvaležno spominjamo!

V. M.

Preden sem se bil seznanil s slajnimi sokoli iz Trente, sem jemal na svoja pota po Julijskih Alpah spremljevalce iz gornje Savske doline. Pravi gorski vodniki v današnjem pomenu besede so bili takrat samo v triglavskih izhodiščih, v Mojstrani in v Bohinju.

Moj prvi vodnik na Triglav, leta 1875, je bil Janez Klančnik, po domače Šimcnc, iz Mojstrane. Preprost, pošten kmet, ki je dodobra poznal svoje gore, zelo voljan, pozoren in vseskozi zanesljiv možak, ki te je znal tudi kratkočasiti, kajti ljubil je te gore in vedel marsikaj o njih povedati. Služil je za gonjača na velikih gosposkih lovih v teh z gamsi tako bogatih revirjih.

Ti triglavski vodniki niso bili kdo ve kakli plezalci v modernem smislu. Niso se ubadali s »problemik«. Vseeno so se kaj spretno kretali po pečinah in se izkazali tudi na prepadnih stenah, ozkih policah in v krušljivem terenu, kakor da so tam doma. Možaki, da jim zlepa ni para. Očitno jih je navdajal duh te njihove svete gore kot pristne, svojega poslanstva si sveste »triglavske vodnike«. Podoba je bila, kakor da jim je gora vtisnila svoj posebni, od davnih stoletij skovani žig svoje slavne preteklosti in svoje brezprimerne bitnosti.

V svoji pohlevni, skoraj suženjski naravi niso bili med turo nikdar vsiljivi, da bi segali komu v besedo ali ga kako drugače nadlegovali. Mirno in hladnokrvno, z močnim in odločnim korakom so stopali pred tabo, da si jim mogel slediti z vsem zaupanjem. Če so videli, da ne potrebuješ njihove pomoči, so te pustili v miru, toda zmerom na vse pripravljeni. Dasi je bil Triglav takrat dosti »ožji«, kakor danes, ni bilo treba jemati s seboj vrvi. To je bilo pred šestinšestdesetimi leti. Jaz sem jih imel tedaj sedemnajst. Sedemnajst let! Zelen gimnazijec sem bil in vendar se mi zdi, kakor da je od tega komaj nekaj tednov..., da sem pravkar hvaležno stisnil roko vrlemu Klančniku v slovo...

Pa še nekaj mu ne bom pozabil, da me je bil namreč opozoril na velikega »odbijača«, na Suhi Plaz, kakor ga imenujejo v Trenti, ali Škrlatico Kranjskogorcev, »škrlatno steno«. To me je užgalo, kakor strog ukaz, ki ga je treba izpolniti.

Ko sem se nekaj let kasneje zagledal v trentarske gore, sem pomaknil svoj glavni stan višje gori ob Savi, v Kranjsko goro. Tam sem se pozanimal za primernega človeka, pa so me napotili k Janezu Rogarju, po domače Korobidlju. Koj mi je bil na voljo, kakor da mora že tako biti, da mu je tako že dolgo namenjeno in da je prav name čakal. Bil je precej majhne, tršate postave in je, kakor vsi tedanji Borovci, govoril še kar dobro nemščino.

Kranjskogorci so bili, pa so gotovo še zmerom neka posebna sorta, jako prikupni, gostoljubni, pravcate dobričine. Njihova govorica tako ljubko poje, njihova mehka slovensčina zveni kakor melodija. Rado jih vleče v svet in

mnogi so že poskušali srečo v Ameriki. Tako se v njihovih zamišljenih pogledih odražajo sanje o drugih svetovih. Kakšenkrat se jih poloti huda »raztresenost«, da postanejo počasni mencači, ki se izgubljajo v drobnarijah, pre-mišljevalci in zanesenjaki. Takle pristen Kranjskogorec je bil tudi Korobidelj. Zavoljo svoje ustrezljivosti je kmalu zavzel prvo mesto med tisto peščico mož, ki so me spremljali na mojih manjših turah.

Više gori ob Savi prebivajo Ratečani, takisto ljudje posebne zvrsti. Vse do koroške meje segajo in slove zlasti po ljubkih ženskih nošah in zalih sinje-okih dekletih. Proti jugu, onkraj glavnega grebena Julijcev, žive primorski Slovenci: Trentarji, Sočani, Ložani, Bovčani, Kobaridci in Tolminci. Ti so takrat govorili v treh jezikih: slovensko, nemško in laško. V vsakem njihovem kraju spet kaka značilna posebnost, priča starožitnosti.

Med Trentarji in Borovci se je razvijal živahen promet, dasi so jih ločile visoke gore. Slaba tovarna pot je držala čez Vršič, tam pod Mojstrovko na Gorenjsko.

Po tej poti so hodili Trentarji dolga stoletja, lahnih, gugajočih se korakov pod težkimi krošnjami. Tako tisti iz Valvasorjevih in Hacquetovih dni, pa tudi moji Tožbarji in Komaci, kadar so se odpravili v Kranjsko goro, da bi tam zamenjali svoje borne doneske iz ovčje- in kozjereje za žito in moko. Zmerom so bili tako siromašni. Borovci pa so imeli bogate planine, rodovitne njive, dobro zemljo, Trentarji same groblje, pritlikavje in skale. Njim je pač treba vdanosti in potrpljenja.

Še na trentarskih vesinah so imeli Borovci najboljše senožeti, Kranjsko in Trentsko planino. Tako so tudi oni prihajali v Trento, na lov, na pašo, kasneje tudi kot vodniki.

Koliko toplih spominov me veže obestran tiste tovarne poti! Koliko ljubih obrazov me pogleduje: Rogar, večni raztresenec, Pečar, »Ognjeni močerad«, Peterlelc, ki je stikal za kapelicami... vsi, prav vsi. V pobožni misli pozdravljam te stare, davno minule čase, kadar koli se spomnim tiste kamnite, častitljive tovarne poti...

Tudi Korobidelj mi ob vsej svoji spretnosti v gorah pravzaprav ni bil vodnik, ampak bolj spremljevalec in nosač. Nikak izurjen gornik, toda vsepovsod zanesljiv. Dražesten in na moč koristen pa je bil v bivakih. Kaj rad se je pogovarjal sam s seboj. Iz takih samogovorov je odsevalo njegovo trenutno nastrojenje ali pa se je oglasila natančna napoved, kaj namerava v naslednjem trenutku. Tako smo v bivakih zmerom vnaprej zvedeli, kdaj bo sezul levi čevelj in za njim nogavico, kdaj desni in kdaj spet drugo nogavico, pa kako jih bo priložil k ognju. To je bilo mojemu Trentarju Andreju Komacu, ki me je pozneje vodil po Julijcih, v gromozansko zabavo.

»No, Korobidelj,« sem ga vprašal, kadar sva spet prišla skupaj, »kaj ste počeli v tem času?«

»A jaz? —« je odvrnil, zmerom zamišljen in neprisenben, kakor je bil, »takole — malo kegljal — malo ženskaril — malo čebelaril.«

Kaj nenavadna trojka, ki ga je spremljala ob delu na njegovem malem posestvu! Kegljanje, o tem si je bil že sam na jasnem, mu pač ni donšalo ničesar. Narobe, pomagalo mu je napraviti vse tisto bore, kar si je bil prislужil. Pa tudi ni bil kdove kak mojster v tej igri. Kroglo mu je rado zanašalo s »tir«, da ni pogodila. Pri ženskarjenju ga hvala bogu nisem imel priložnosti opazovati. Ostalo je torej še kot najboljše, čeprav ne kaj prida, le še čebelarjenje.

Ko sem ga bil jeseni 1914, skoraj po dvajsetih letih, spet enkrat obiskal in ga našel postaranega, zgaranega možička, se mi je videl še nekam bolj zamišljen in vase zaprt, še bolj zanesenjaški kakor poprej. Na svojo radost pa sem zvedel, da je kegljanje docela opustil in se vrgel samo na čebelarstvo. Ženskarstva ni takrat nič omenil.

Kaj velikega s Korobidljem nisem doživel. Včasih pa me je vendarle spremijal tudi po visokih Julijcih, postavim na Prisojnik in Razor. Ta dobrodušni, tihi in globoko vdani človek, ki je vse rad storil, kar je le mogel, mi je bil zmerom všeč.

Ko sem se bil namenil preučiti pristop na Razor po severni strani, sem ga še enkrat vzel s sabo, ker je Andrej mojo brzojavko prekasno prejel in zato ni prišel. Mahnila sva jo torej s Korobidljem preko Kriške stene, Križa in Zlebičev na vrh.

Globok mrak je že bil, ko sva se vrnila na Pode. V Kriški steni, ki takrat še ni bila zavarovana, naju je ujela noč. Speljalo naju je predaleč na levo in sva se naposled v trdi temi zaplezala v silno strmo pečevje. Stisnjena v tesno kotanjo, sva prebila visoko nad temnim prepadom vražje mrzlo noč, pa še s praznim želodcem.

Tistikrat sem za nekega znanca nabiral hrošče in jih je bila že polna steklenica s špiritom. Kar me okrog polnoči zaprosi Rogar, šklepetajoč z zobmi, za požirek žganja. Z obžalovanjem sem mu moral odvrniti, da ga nimam. »Imate, imate,« je ugovarjal, »tam v steklenici za hrošče«. Sijajna misel, bogme! Podal sem mu steklenico in s kaj mešanimi občutki prisluhnil, kako je potegnil iz nje. Da se mu je prileglo, je dejal. Zares se mi je zdelo, da ga ne mrazi več tako in da je postal bolj korajžen. Tudi mene je zmerom bolj stresalo, pa me je prijela skušnjava, da sem premagal stud in si tudi jaz privoščil požirek. Peldensko je peklo, toda odleglo je tudi meni in čutil sem, da mi je kri živahneje zaplala po žilah. Potem je cuknil spet on. Nato jaz. Krempeljci ubogih hroščev so naju ščegetali po ustnah ... vražja gostija! —

Korobidlju se je pričelo blesti. Luna je svetila nekje izza navpične stene nad nama na bele skale, ki so štrlele iz črnega ruševja v dnu. Rogar jih je imel za bakle. »Reševalna odprava naju išče!« Kmalu je zaslišal tudi glasove od tam spodaj. Stopil je na rob in se jim odzival zmerom glasneje, da bi tako spoznali, kje sva. Dolgo je trajalo, preden sem ga spravil k pameti. Špirita je zmanjkalo. Da bi ga pomiril, sem prižgal košček sveče in jo postavil v poklino. Če bi bil kdo videl ta borni, samotno plapolajoči plamenček sredi črne stene, kaj bi si mogel misliti drugega, kako da tu gori straši ...

Hudo noč sem doživljal s tem ubogim, zmedenim človekom ob svoji strani. Kje si bil ti, moj hladnokrvni, jasnovidni, levjesrčni Andrej! —

No, pa je tudi to minulo. Ko se je jelo daniti, sva se malo ogrela s cepetanjem, nato pa se odpravila dol k široki in globoki krajni zevi gornjega snežišča, ki se je naslanjalo k navpični steni blizu tam, kjer sva izstopila.

Davno je že od Korobidljevega »vnebovzetja«. Nisem bil zraven, pa vendar si mislim, kako se je zgodilo:

Poletel je, kakor v svetlih sanjah.

»Kdo si?« ga je pobaral sv. Peter, ko je potrkal na nebeška vrata.

»A jaz? —« se je oglasil Korobidelj. »Jaz sem Janez Rogar, po domače Korobidelj — iz Kranjske gore.«

»Kaj si pa počel na zemlji?«

»A jaz? — Kaj sem počel? No, takole — malo kegljal — malo ženskaril — malo čebelaril.«

»Kar vstopi!« je milostno odločil sv. Peter. »Pri nas boš lahko v večni blaženosti nadaljeval, česar si bil tam navajen.«

In Korobidelj je vstopil v zlati paradiž. Nekam negotov in nepriseben, nekam zamišljen in izgubljen, kakor je to pač vsak pristni Borovec.

Korak se mu je zaustavljajl in večkrat se je okrenil, ali ne gre še kdo drug za njim ...

»Ta je pa iz Kranjske gore,« so si pošepetavali nebeški angelci.

In gledal je čuda, da o takih na zemlji še sanjal ni!

Rudolf Badjura:

NEMŠKI VRH 2180 m ALI VISOKA VRTAČA?

Pod glavo »Koroška v naši topografiji« v januarski številki Planinskega Vestnika 1954 objavlja dr. Josip Šašel »ob tridesetletnici« svojo »vztrajno borbo« za ime »Visoka vrtača« namesto Nemškega vrha 2180 m v Karavankah, nato pa razpravlja še o drugih imenih, ki da jih navajam »netočno« v svoji knjigi Ljudski geografiji (Terensko izrazoslovje).

V tem svojem odgovoru se hočem omejiti le na topografični imeni »Nemški vrh in Visoka vrtača« pa mimogrede na pomen tlopisnega izraza »vrtača«, na ostalo pa bom odgovoril v posebnem delu »Imenoslovja Karavank«, če se mi bo namreč posrečilo dobiti za to kje prostora.

Dr. Šašlu sem se hudo zameril zaradi rabe »novotarije«, usodnega in dalekosežnega pomena« imena »Nemški vrh« v svojih vodnikih, posebno v Ljudski geografiji; najhujši greh, ki sem ga bil zagrešil, je razviden iz tehle njegovih ogróčenih vrstic:

»Končno sta v ta mučni spor« ker sem pisal Nemški vrh, ne pa Visoka vrtača, »leta 1940 posegla Glavni odbor SPD in Geografsko društvo na univerzi v Ljubljani ter po obširni anketi (zaslišan tudi Rud. Badjura) odločila: da ne kaže uporabljati imena Nemški vrh v Karavankah, da se je tu oprijeti koroških imen (gl. Gore in ljudje 1947, str. 153 pod črto op.¹...). To se pravi, da R. B. označuje prej omenjeno odločbo iz leta 1940 za »napačno«, prav da je — Nemški vrh! Tako se on postavlja za diktatorja v tem imenoslovju, nad seboj ne pozna nikake znanstvene instance! Njemu bi bilo možno predlagati obnovo postopka, ako bi imel zadosti tehtne razloge, tudi tega ne šteje za potrebno.«

Res je, da sem pisal Nemški vrh, ne pa Visoka vrtača, in sicer v 3 svojih vodnikih (Vodič kroz Jugoslovanske Alpe 1922, Izleti po Karavankah 1932, Zimski vodnik 1934) in v Ljudski geografiji 1953. — Da ime Nemški vrh dr. Šašlu ni všeč in da »želi imeti namesto tega Visoko vrtačo«, to sem izvedel šele 8 let po izdaji Vodiča kroz Jugoslovanske Alpe i. s. iz str. 280 njegovega spisa »Imenoslovje¹ Koroških Karavank« PV 1930. Mimogrede naj tu pripomnim, da sem označeval v svojih spisih kot Nemški vrh dosledno zgolj z bodom 2180 m določeni vrhunec, ne pa ves nad poldrugí kilometer dolgi greben (po dr. Šašlu — rez).

Izdatno odločneje se je postavil dr. Ša. po robu proti imenu Nemški vrh l. 1933 (leto dni po moji izdaji »Izleti po Karavankah«), in sicer v spomenicah, naslovljenih na Vojnogeografski inštitut v Beogradu, Geografski inštitut univerze v Ljubljani, Osrednji odbor SPD, Uredništvo PV (in morda še na druge,²) kakor tudi še v neomenjeni spomenici na tuk. Geografsko društvo, ki sem jo dobil po naključju pod oči in iz nje šele prav sprevidel, kakó se zalaga za »Visoko vrtačo« namesto Nemškega vrha.

Kmalu nato, istega leta, pa se je že oglasil v PV dr. Jakob Prešern s svojim spisom »Imenoslovje okrog Begunjščice in Stola«, ki pa je drugačnega mnenja kakor dr. Ša. in pravi na str. 119 takole: »Z Vrtaškega sedla ali sedla Belščice se dviga oster greben, ki gre preko točke 2103 na najvišjo točko 2180. Za vrh 2180 je pri domačinih splošno v veljavi Nemški vrh.⁵⁶ Badjura ima prav, ko sprejema to ime, akoravno ga dr. Šašel odklanja, nazivajoč ga Visoka Vrtača z željo, da naj pri tem ostane. Dr. Tuma ima oba naziva, Knafelc samo Vel. Vrtačo. Teh vrtač pa je v naših gorah tako ogromno število, da je vsako vrtačo treba še posebej označiti podrobneje. Res je, da Korošci po dr. Šašlu nazivajo ta vrh kot Vel. Vrtačo, a je ta označba še vedno prcozka. Naj ostane domačinom iz občine Breznica dobro znani Nemški vrh.⁵⁷»

¹ Tu piše dr. Šašel: »Rez vzhodno od Vatelce se je doslej nesporno imenoval Vrtača, Badjura ga je prekrstil na Nemški vrh; s tem imenom pa označujejo Korošci samo višino 1930 m pri Malem Stolu. Res je, da se imenuje sedlo preko Vatelce in južna planina tudi Vrtača, zato pa nazivajo Korošci vrhove 2103 m in 2180 m Visoko Vrtačo. Zeleti je, da pri tem ostane.«

² Gl. PV 1954, str. 47.

V gornji opomnji⁵⁶ pod črto pristavlja dr. J. Prešern: »Knafelc napačno Nemški vrh za greben od 2027 do 1785«, v opomnji⁵⁷ pa še tole: »Ko je bil ta spis že v rokah urednika in v tisku, me je dr. Šašel znova opozoril, da vztraja na imenu Visoka Vrtača. Tega naziva s koroške strani nikakor ne zanikam. Od juga pa se vrh imenuje gotovo Nemški vrh, ime, ki je meni znano že nad 20 let in katerega sem ugotovil med pripravami za ta spis zopet ponovno na mestu samem. Spominjam se še prav dobro, da sem za naziv Visoka vrtača izvedel šele kasneje in potem dognal, da izvira s koroške plati. Ime Nemški vrh se ne dá izbrisati ali zatajiti. Zgoraj sem samo zapisal svojo ugotovitev in stavil svoj predlog, ki sem ga skusil tudi stvarno utemeljiti. Nič nimam zoper to, če ne bo sprejet; utajitev pa ne bi imela več smisla, ker so to ime že pred menoj pravilno ugotovili in zapisali drugi. (Op. pis.)«

Če se torej za Nemški vrh proti Visoki Vrtači tako očitno zastavi dr. J. Prešern, ki je najvestnejši in najboljši poznavalec imenoslovja za vso južno karavanško skupino od Stolov do Nemškega vrha, in to sam od sebe, ne da bi jaz vanj kdaj koli kaj tiščal, naj se zame potegne, je li kaj čudnega, če sem se potem l. 1934 v Zimskem vodniku spet »pregrešil« in kljub vsem protestom dr. Ša. zapisal Nemški vrh, ne pa »Visoka vrtača«?

In spet je nastal v turističnem taboru navidezen mir, ki pa je trajal le — 7 let. Potem pa, kakor de dr. Ša: »... Končno sta v ta mučni spor leta 1940 posegla Glavni odbor SPD in Geografsko društvo na univerzi v Ljubljani ter po obširni anketi (zaslišan tudi Rud. Badjura) določila: da ne kaže uporabljati imena Nemški vrh v Karavankah, da se je tu oprijeti koroških imen (gl. Gore in Ljudje 1947, str. 159 pod črto op.¹).«

Za boljše razumevanje vse razprave se mi zdi potrebno, da navedem tu gornjo, v vestniku »Gore in Ljudje« pravkar objavljeno odločbo v izvorniku, ki slove prav natanko takole: »Spor o poimenovanju »Nemški vrh« za (Visoko) Vrtačo, ki se je vnel po objavi tega imena v Vodiču R. Badjura, je odbor geografskega društva na univerzi v Ljubljani leta 1940 razrešil v tem smislu, da ne kaže uporabljati imena Nemški vrh, ki je videti zelo mlada označba, temveč se je oprijeti onih imen, ki jih za vrhove uporabljajo na koroški strani, kjer se je tudi pričela naselitev mnogo prej nego na Kranjskem. To rešitev je sprejelo tudi SPD s sklepom, da bo v bodoče opustilo uporabo imena Nemški vrh v Karavankah. Iz poznejših izvajanj dr. Tume je razvidno, da je to ime povzročilo precej zmede na vidni in izpostavljeni točki državne meje. (Ša) — Ker je ime Vrtača za omenjeni vrh sprejel tudi geografski institut naše univerze, so podani vsi razlogi za to, da se med znanstveniki in turisti v bodoče govori in piše samo ime Vrtača (op. ur.).«

To odločbo je pribilo Uredništvo vestnika »Gore in Ljudje« izrečno še enkrat v nadaljevanju istega spisa, in sicer pod opomnjo²⁷ pod črto na str. 212 spisa dr. Tume »K imenoslovju Stolove skupine« takole: »²⁷ Glej opazko pod.¹ V tem smislu je treba popraviti tudi vsa nadaljnja izvajanja dr. Tume. Ponavljamo, da je oficijelno, dokončno sprejeto ime za ta vrh Vrtača. (Op. ur.)«

Torej zahteva odločba zgolj ime »Vrtača« — ne pa Visoka Vrtača, kakor hoče in zahteva dr. Ša!... Poglejmo sedaj še: »kakšne nevšečne zmede so povzročila poznejša izvajanja dr. Tume na vidni in izpostavljeni točki državne meje« kakor pravi dr. Ša. v pravkar navedeni zgornji opomnji pod?¹

Na str. 262. svojega spisa »K imenoslovju Stolove skupine« piše dr. H. Tuma takole: »... Iz krnice grušča in rovi se preide na travnati rob nad Vrtačo. Vrtača leži v mejnem slemenu in je morfološko prava vrtača, t. j. okrogla, lijaku podobna globel. Korošci jo imenujejo Vatelca, t. j. plitva skleda, v kateri prazijo, vodijo (vadijo) moko za žgance. (Glej dr. Šašel »Pl. Vestnik« l. 1930, str. 280). Že vzporedni imeni, gorenjsko Vrtača in koroško Vatelca, poleg tega pa novejšo gorenjsko ime »skleda« kaže, da je ime Vrtača na kranjski strani rabljeno v pravem pomenu kot globel, pojav kraške vrtače, Karsttrichter. Zaradi tega je očitno, da je koroško ime za vrh 2180 m Visoka Vrtača napačno. Ime bi kvečjemu smelo biti Visoki vrh Vrtače. Očitno je torej pravo lastno ime za koto 2180 m gorenji »Nemški Vrh«, za zeleno krnico pa

Vrtača.* Dr. Šašel se sicer poteguje, da bi se rabilo ime Visoka Vrtača, mislim pa, da Korošci imena prav ne razumejo, kajti ne odgovarja ne morfološki obliki, ne slovenskemu jeziku.«

Potemtakem je torej v omenjeni anketi l. 1940 odklonil tudi dr. Tuma »napačno ime« Visoka Vrtača in se zavzel za »pravo ime« Nemški vrh 2180 m.

Nemo iudex in re sua (= Nihče naj ne bo sodnik v lastni stvari). Dal sem zato, naj spregovorita najprej dva imenoslovna strokovnjaka, ki sta obdelala Karavanke okrog Nemškega vrha že pred drugo vojno in po njej, in naj sedaj še sam obrazložim, kako mislim o vsej tej zadevi.

Dr. Ša. trdi, da je bil med anketo leta 1940 ali po njej »(zaslišan tudi Rud. Badjura)«. Resnici na ljubo moram pripomniti, da se prav nič ne spominjam, da bi bil o tej stvari kdaj koli »zaslišan« ne pri Geografskem društvu ne pri Glavnem odboru SPD. Obrnil sem se na oba naslova s prošnjo, da mi osvčita spomin, če sem res morda vendarle kako pozabil na tisto »zaslišanje«, toda niti od prvega niti od drugega odbora nisem dobil nobenega dokaza³ o kakem »zasliševanju« in so torej obravnavali »mučni spor« brez mene.

»Bilo bi« mi, pravi dr. Ša., »možno predlagati obnovo postopka, ako bi imel zaostri tehtne razloge, tudi tega ne šteje za potrebno.« — No, tehtnih vzrokov mi ravno ni manjkalo za to, toda tik pred vojno, med njo in tudi po njej pa res ni bil nič kaj primeren čas, in za kako prerekanje niti s tem niti z onim nisem bil kaj posebno razpoložen zgolj zaradi samih dveh imen, kajti imel sem takrat čez glavo raznih skrbi in trudapolnega posla, pa ne samo z 2, temveč z več kot 2000 tlopisnimi izrazi in topografičnimi imeni, risbami itd., itd., kar se ne dá tako iz rokava stresiti. Pri toliki obilici raznovrstne tlopisne snovi pa mi kajpak ni bilo mogoče razpisati se pri vsakem poedinem izrazu in imenu tako nadrobno, kakor bi hotel sam ali dr. Ša, kajti sicer bi knjiga narasla kakor Pleteršnikov slovar; takó debele knjige pa Državna založba Slovenije gotovo ne bi hotela ali mogla založiti.

Iz tega razloga in ker sta že pred menoj tako dr. J. Prešern kakor dr. H. Tuma jasno pribila vsak svoje »prepričljive razloge«, pa ker besedilo »odločbe same (Gl. vestnik »Gore in ljudje« 1947, str. 159 pod črto op.⁴)« ni dovolj natančno določeno in jasno (gl. niže), dalje četrtič, ker mi takrat ni kazalo »predlagati obnove postopka« in čakati, kdaj in kako bo izšla nova odločba (vmes sem bil tudi nevarno bolan), pač nisem navedel v knjigi na dolgo in široko vseh »prepričljivih razlogov za svoje uporno stališče«, temveč zapisal kratko le to: »da kaže Nemški vrh 2180 m v vsch naših zemljevidih napačni napis Vrtača ali Visoka Vrtača«.

Kar sem torej tedaj zamudil, naj sedaj nadomestim in popravim.

1. Nemški vrh za bod 2180 m, kakor je razvidno že iz navedenih spisov dr. J. Prešerna in dr. H. Tume, ni prav nikaka »novotarija«! Mimo imenovanih sem to tudi sam ugotovil pri pastirjih in domačinih na kraju samem pod imenovanim vrhuncem. To pa ne samo enkrat l. 1920 in 1921, marveč spet l. 1930 in 1931, ko sem na novo obdeloval zgolj celo pogorje Karavank in zbiral nadrobno gradiivo za vodnik⁴ »Karavanke«, kakor tudi l. 1932 in 1933, ko sem pripravil končno gradiivo za »Zimski vodnik« (1934).

2. Ne zdi se mi čisto pravično, »da bi bili po vseh pravih gorske imenodaje v tem primeru« (Nemški vrh — Visoka vrtača) »edino Korošci pristojni, dati temu vrhu ime«, saj pripada južna stran gore nam, in je dostop najlažji pa obisk iz Posavja tja gor najobilnejši. Pri tem naj še poudarim, da je južna

* Dr. Šašel ne trdi prav, da bi Nemški vrh ne bil viden s Posavja. Nasprotno ni Nemški vrh od nikoder lepše viden in razpoložen nego izpod Radovljice (T).

³ Tuk. Geografsko društvo mi je odgovorilo, da »o kakem »zasliševanju« Vas s strani Geografskega društva ne more biti govora, ker naše društvo nikdar ni imelo niti namena niti pravice, da bi koga »zasliševalo.« PZS pa je odgovorila, da mi žal ne more ustreči, ker od Osred. odb. SPD sprejeti arhivi še niso urejeni.

⁴ Da bi privabil čim več turistov v Karavanke, posebno pa še čeznje na zapuščeno slovensko Koroško do Vrbskega in Klopinskega jezera, sem se lotil tega težavnega dela, obredel Karavanke in Koroško do Drave (na svoje stroške seveda) in ga ponudil tuk. Tujskoprometni zvezi, to-ta pa ga iz razlogov, ki jih tu danes ne bom osvetljeval, ni želela izdati. Navzlic temu, da sem vedel, da bom prišel močno navzkriž z bivšo Bansko upravo kot njen uradnik, sem tedaj izstopil iz odbora imenovane Zveze in mogel izdati le malo izdajo »Izleti po Karavankah z zemljevidom 1:300.000« v samozaložbi (1932).

stran Nemškega vrha tudi gospodarsko pomembna, ker se pase drobnica kakor divjad do vrha.

3. Da »obstoji ime Vrtača tam od pamtiveka« in je to »mednarodno priznано in trdno«, tega ne dr. J. Prešern ne dr. H. Tuma niti sam nikakor ne zanikam. Toda za to ne gre, temveč gre le za tó: kjé je, kateremu mestu, terenskemu predmetu pripada pravilno ime Vrtača? Po mojem in brez vsakega dvoma je dobila in mogla dobiti to ime edinole izrazita podoba značilne oblike kraške »vrtače« (gl. kartografično izredno nazorno in pravilno podano risbo globeli s črtico — minus v avstrijski specialki 1 : 75 000 Radovljica) jugo-jugovzhodno pred značilnim méddolcem Sváčico 1960 m, kateri vdrtini so nadeli kasneje Korošci narečno ime »Vateljca«, t. j. látvica. Ta Vrtača, to ime tu vsekakor drži. Toda, kakó, kdaj in kdo je potem prenesel ime te Vrtače povsem nepravilno na poldrugi kilometer oddaljeni, res visoki vrhunec 2180 m, o tem pa zgodovina molči... Dokazov za to ni, vsaj dr. Ša. jih ni doprinesel, in zato lahko samo ugibamo. Kdo ve, kako so v davnini naši ljudje to goro prvotno imenovali? Lahko so jo imenovali tudi Poldne ali drugače. Najverjetneje je, da so vse prej kot goro 2180 m spoznali in poimenovali le prehod skozi škrbino⁵ med Sváčico in zahodnim voglom Nemškega vrha k Vrtači na naši strani, ki so ga po domače imenovali »čez Vrtačo«.

Prvi, starosvetni, premalo vestni, natančni in našega jezika nevešči nemški maperji, pa so ga — tako menim — najbrž tudi tukaj polomili in predstavili ime »Vrtača«, od prave gori določene globeli, ki je zaradi prostora na avstr. specialki ni bilo mogoče označiti, kar na vrhunec 2180 m, kakor so ga enako polomili, ko so celó ime doline in njenega konca »Kočna« 1244 m natvezili 1295 m višji zahodni košati družici vitkega Visokega Grintovca 2558 m, ki so jo poznali stari Jezerjani pod nespornim prvotnim imenom Poldne 2539 m (gl. Ljudska geografija 94, 128, 202), in kakor so podobno prenesli tudi ime pastirskega Sedla 1401 m nad Kamniško Bistrico na 530 m višja Jérmanova vrata 1921 m! Ko pa je potem prišla ta napaka v »mapah« in zemljevidih med ljudstvo, so se potem ljudje oprijeli tega uradnega imena (gl. Ljudska geografija str. 110). — Ljudje so dostikrat imenovali kak vrhunec po nekaki značilni in zanje važni morfologični obliki, ki leži nižje, in se je to lahko zgodilo tudi pri omenjeni Vrtači. Taka nerodna in povsem napačna prenašanja oziroma obešanja imen iz nizkih leg in celo tal na gorske vrhunce niso nikaka redkost v naših zemljevidih. Nikakor pa se mi ne zdi prav, da bi tako očitno grobe in morfologično nesmiselne napake obdržali samo zgolj zategadelj, ker so bojda že »udomačene«!

Najbolj zagonetno pa je pri vsej tej zadevi tó: kdo si je izmislil za vrhunec 2180 ime — »Visoka vrtača«,⁶ ko ima vendar navzgor ^ vzvišena gorska glava ali kup morfologično popolnoma nasprotno obliko kakor pa podoba navzdol v vdrti, votle proti dnu zožene globeli, vrtače, in še prav posebno, ko more biti vrtača edinole bolj ali manj — globoka, nikakor pa ne — visoka! Take pogruntavščine, oprostite, da bi si bili namreč naši pradedi izmislili za velikanski gorski vrhunec tako nesmiseln prilastek, kakor ga ima »Visoka vrtača«, kaj takega pa našim prednikom, ki so bili drugačni »tiči« v poimenovanju gorskih imen in drugih terenskih predmetov, prav gotovo ne moremo in ne smemo podtikati (gl. Ljudska geografija str. 94), posebno pa ne tisti, ki se kaj resno bavijo z našim imenoslovjem!

Naj dr. Ša. to ime še tako vztrajno pridiga in nam ga vsiljuje s trditvijo: »Dejstvo pa je, da imamo ljudsko ime Visoka vrtača, katerega ne moremo s kakimi »ideološkimi« razlagami s sveta spraviti«, jaz v tako »ljudsko« ime ne verjamem, če pa je res, izvira iz malomarnega površnega oznamenila, kar praktično zanj ni imelo pomena. Res je sicer, da so prilastki »visok-a-o« pri gorah v navadi in je to čisto prav kakor »veliki-a-o«, toda pri — vrtačah in podobnih izrečnih vdrtinah, to nikjer ni v navadi v našem imenoslovju! Ne izključujem, je mogoče, da si je kdo nekoč izmislil táko nenavadno ime

⁵ To škrbino med 1960 in 2103, ki razen domačega imena (čez Vrtačo« nima še niti določenega boda niti geografskega ustaljenega našega imena (nemško »Vrtača Stl«) bi mogli določiti z imenom »Vrtaška škrbina«.

⁶ Pišem — vrtača z malo začetno črko v.

(Visoka vrtača ali podobno) in da so zagrabili za tako slabo kost še kateri drugi, saj je znano, da se poprimejo mnogi ljudje rajši in poprej slabega kakor dobrega — toda v našem imenoslovju takih primerov ni in je proslula »Visoka vrtača« doslej, vsaj meni, edinstveni znani primer. — Bolj verjetno, kakor da je od kdo ve kdaj Visoka vrtača res »ljudsko« ime, se mi zdi, da se je moglo izcimiti tako nerodno, obrtno stesano, za lase privlečeno ime šele v novejšem času, ko je marsikje začel pojemati ali že kar otopel čut za naš jezik pri poimenovanju raznih imen in napisov, kakor kažejo to sedaj tudi posebno po mestih n. pr. takile napisi: mlekopromet, kurivopromet, trgovopromet (v Kočevju), mesoizdelki, Slovenijasport, Slovenija ceste, pa pri nepopoljšljivih smučarjih: alpske voznje, alpski vozači ipd. ...

Pa vzemimo, da bi bilo »Visoka vrtača«, kakor trdi dr. Ša., res »ljudsko ime«, kako potem tó, zakaj vendar gori navedena »odločba (gl. »Gore in ljudje« 1947, str. 159 pod črto op.⁷)« ni pribila izrečno natančno, »da se je oprijeti le imena 'Visoka vrtača«, temveč zahteva uredništvo navedenega lista: »da se med znanstveniki in turisti v bodoče govori in piše samo ime Vrtača (op. ur.)« in ponavlja isto uredništvo na str. 212 istega spisa še enkrat: »Ponavljamo, da je uradno, dokončno sprejeto ime za ta vrh Vrtača. (Op. ur.)«

Iz tega pa je jasno razvidno, da se dr. Ša sam ne drži izdane odločbe in »nad seboj ne priznava nikake znanstvene instance« in dela prav isti greh, ki ga očita meni... Tu torej nekaj ni v redu. —

V nadaljnjem mi dr. Ša ne verjame, da: »Beseda vrtača izhaja od glagola vrteti« in pravi: »Mimogrede omenjeno je to nekako čudna prispevka, da »se svet, glob zavrti kakor v skledi«. Meni se taka domača preprosta pastirska prispevka, kakor mi jo je podal o vrtačah med Dovško Babo 1892 in Klekom 1754 m rajnki svetokriški Janez nad Jesenicami, ki je 30 let pasel ovce po Goliah, ne zdi čudna. Če namreč lahko svet valovi, se gomili in kopiči, se steguje (stran, slame, greben) ali se lomi, prevali pa prepada, zakaj se v danih primerih ne bi mogel svet tudi »zavrteti«, namreč strani in obod globa, vrtače, ki je okrogla, zaokrožena kakor skleda, saj se vrti tudi veter ali voda v vrtincu, zvezda (plotova vrtača) pri lesi (gl. tudi Pleteršnika str. 800, 801)? Bolj čudna se mi zdi že prispevka, da se komu v glavi zavrti, toda tudi ta je ljudska in drži. Še bolj čudna pa se mi zdi dr. Ša domneva, da beseda vrtača ne izhaja »od glagola vrteti, temveč od glagola vrtati, saj se glasi Vrtača ne Vrteča!« Čigavo mnenje, moje ali dr. Ša, je pravilno, to prepuščam slavistom, naj nam oni to pojasnijo.⁷

Moti se dr. Ša, ko pravi: »Vsekakor je iz te prispevke povzeti, da R. B. sledi izvajanjem pok. dr. H. Tume, objavljenim leta 1947-48 »K imenoslovju Stolove skupine« ... v PV. 1948 na str. 292«, kajti to, kaj je »temeljni pojem vrtače«, o tem me ni poučil šele gornji navedek dr. H. T., temveč sem poznal vrtače že kot študent, prav dokazano pa je to že najmanj v izdaji Vodiča kroz Jugoslov. Alpe. Dr. Ša je v zadregi zaradi imena (Visoka) Vrtača, zato si skuša pomagati »z obnovitvijo miselnega procesa Korošcev in pritegnitvijo imena Vrtaljšje«, nekega dolca proti Podnu in »od vrtalnega delovanja«. Tudi v to stvar se ne spuščam in naj presodijo jezikoslovci, če se dá to spraviti v zvezo z Vrtačo in Visoko vrtačo, geografi pa, če je: »dopusten« pravilen in posnemanja vreden »proces prenašanja imen« Vrtača in Vrtaljšje na oddaljeni vrhunec 2180 m.

4. Da bi dosegel svoj namen in bi se določilo namesto Nemškega vrha imeni Vis. vrtača in Vis. Zelenica,⁸ opozarja dr. Ša navsezadnje pod 4 svojega spisa, kakó »usoden in dalekosežen pomen dobi« Nemški vrh, namreč »ko se je po koroškem plebiscitu po teh grebenih potegnila državna meja »Nemške« Avstrije... in se s tem Korošcem pri živem telesu postavlja omini nozni nagrobni spomenik!« Na drugi strani spisa pa mi očita: »da se je ime »Deutscher Berg« ravnokar pojavilo v avstrijski kartografiji na mestu, kjer

⁷ Gl. prerekanje v tem vprašanju v PV 1948, str. 292!

⁸ Kakšno mnenje je podal v anketi o imenu »Visoka Zelenica« znani pisatelj F. Finžgar, pove njegova opomnja 28 pod črto na str. 212 v vestniku »Gora in ljudje« 1947: »Zelenica. Ljudstvo od nekdanj imenuje Zelenico samo planino, dolino, ograjeno na jug od Begunjščice, na desno od Vrtače. Prenašanje Zelenice na višave je napačno (Pb).«

ga hoče imeti R. B.« in da Nemci nimajo »za to poimenovanje druge opore, kakor njegovo avtorstvo iz leta 1922« (mišljen je Vodič kroz Jugoslav. Alpe) »in bi vse to od vsega početka lahko pri količkah uvidevnosti izostalo.«

Usoda Korošcev je bila žal zapečatenata, to je predobro znano, že 3 leta pred izdajo mojega gori navedenega vodnika, zato zaradi tega ne čutim potrebe zagovarjati se, kakor da sem jaz pokopal Korošce in jim postavil »ominozni nagrobni spomenik« na Nemškem vrhu... Tudi dejstvo, da sem navajal še kasneje Nemški vrh ni moglo izpremeniti te usode, ravno tako pa nam tudi zgolj »napisi Visoka vrtača ali zgolj Vrtača in Visoka Zelenica«⁹ vsi skupaj prav gotovo ne bi nič pomagali, da bi se bila naša državna meja le za las premaknila na sever. — Tudi to, da so prestavili v zadnjem času nemški maperji na nemških topografičnih zemljevidih staro ime Deutscher Berg z našega vršaca Srednja peč 1930 m precej nazaj na mejni Nemški vrh 2180 m, ni treba vzeti tako usodno! Sedanji nemški kartografi, tako mislim, so pač sprevideli, da so ga svoje dni prejšnji maperji na Srednji peči polomili, zato so sedaj potegnili ime za 800 m nazaj in ga umaknili na državno mejo. — Sploh pa eno samo ime na razmejitvah državnih mejnih črt ne bi moglo vplivati, pač pa odločujejo povsem drugi razlogi v takih mednarodnih zadevah. Sicer pa, če bi bil to kakšen državni ali narodni razmejitveni razlog, bi lahko Nemški vrh podprli z nič kolikimi imeni iz danes popolnoma nemških krajev, in eden izmed najbolj severnih, Windischgarsten, se nahaja prav na Niž. Avstrijskem. Podobna imena kakor Nemški vrh inamo še tale: Nemška gora, Nemška vas (kar 6!) Nemška loka, Nemški rovt, Nemški graben, pa nam nič ne škodijo.

5. Ne maram očitka, da se v tej razpravi vlečem le za Nemški vrh ali da se samo pričkam, ne da bi povedal kaj stvarnejšega in predlagal predvsem to: kako naj se reši ves ta dolgovezni in res »mučni spor«. Naj poskusim.

Ime Vrtača in to za gori pod 4. označeno pravo kraško vrtačo v ravni pred Svačico 1960 m, naj ostane. Je to pristno domače ime iz davnine na velevažni razpoti⁹ petih zelo obiskanih turističnih stez. Za prehod od te Vrtače severoseverovzhodno med Svačico in skrajnim zahodnim voglom Nemškega vrha navzdol v dolino Poden, naj se sprejme ime Vrtaška škrbina, ne morda V. preval. Ime Visoka vrtača (kakor tudi Visoka⁸ Zelenica) odločno odklanjam! Tudi za to nisem, da bi se preneslo ime Vrtača na bod 2180 m, ker bi s tem le pogrevali staro napako nemških maperjev in bi imeli potem (v zemljevidih) dvojce napisov Vrtača, neposredno pred Svačico in drugega na oddaljenem bodu 2180 m. Iz te zagate in, ker resnično ne vemo, kakó se je pravzaprav imenoval prvotno vrhunec 2180 m, bi se dalo priti samo z nekako umetno, za obe strani vsaj približno sprejemljivo tákole poravnavo. Če se že zdi zares na vsak način potrebno, pridati Nemškemu vrhu 2180 m tudi še neko ime s koroške strani, ki bi imelo za Korošce res domač ljudski prizvèn, potem svetujem: pripišimo n. pr. Pódnarjevo¹⁰ poldne ali navsezadnje Vrtaška glava oziroma Vrtaški vrh. Na ta način približno bi menda ostal — volk sit in koza cela.

⁹ Dr. Sa se tolikanj upira izvajanjem dr. Tume, kljub temu pa rajši rabi zgrešeni njegov izraz »prevala« namesto pravičnega imena moškega spola »prevali«!

¹⁰ V avstr. specialki kmetija »Bodner« 1052 m naravnost severno za Nemškim vrhom.

Ivog: ✓

O PLANINSKI FOTOGRAFIJI

Malokatera panoga fotografije je dobila toliko navdušenih privržencev, kot planinska fotografija. Pravi planinec doživlja mnogo lepote in vtisov ob različnih dnevnih časih in letnih obdobjih. Občuduje mogočnost gora, občuduje življenje narave, opazuje lepote rastiinstva in živalstva, strmi pred grozoto neurja, radosti se ob pogledu na meglene tančice, ki ovirajo vrhove ob rojstvu novega sončnega dne.

Premnog planinec si je omislil fotokamero in z njo poskušal ohraniti doživetja v gorah. Vendar fotografsko snemanje ni tako preprosto, kot si je to marsikateri predstavljal. Mnogo študija in vztrajnosti je bilo treba, da je dosegel primerno stopnjo popolnosti. Marsikateri je že opustil fotografiranje, ko pa je imel priložnost videti lepo uspele posnetke, se je znova navdušil, znova vzel svojo kamero ter po novih vidikih poskušal nove snimke.

Zavoljo različnih pogojev ob snemanju in zaradi kompozicijske tehnike, je prvi pogoj za uspešno fotografiranje, da do popolnosti obvladujemo potrebno tehnično znanje. Kakor zajame oko istočasno samo en motiv, tako sme tudi dobra fotografija vsebovati samo en motiv, kateremu mora biti podrejeno vse ostalo. Če je več motivov na enem snimku, oko nemirno bega od motiva do motiva, slika se raztrga, celotni vtis se izgubi. Slikar ima lažje stališče kot fotograf, ki je vezan na svoj aparat, na optične lastnosti leč, prevajanje barv v črno belo umetnost ter končno še na kemijski postopek pri razvijanju. In vendar je mogoče, da se s fotografijo doseže lik tistega, kar je hotel amater zajeti in tolmačiti gledalcu. Da dosežemo koncentracijo v sliki, je treba paziti na namestitvev in zbiranje svetlobe na glavnem motivu. Zvesto bomo pazili, v kaki svetlobi dosežemo najmočnejši efekt, ali vpada svetloba od strani, izza hrbta materja ali pa iz ozadja. Včasih bo treba počakati, da svetlobne razmere podajo naš predmet v najjačji koncentraciji. Fotografija spada v okvir likovnega ustvarjanja, zaradi tega veljajo podobni zakoni tudi v fotografiji. Čeprav nastane slika po tehnični poti, vendar je dejansko fotograf tisti, ki s svojim razumskim delom ustvari sliko. Kar je slikarju čopič, to naj bi bil fotografu njegov smemalni aparat.

Ni važno, kakšen aparat imamo niti ne dejstvo, da je srečni lastnik naj-sodobnejšega aparata tudi najuspešnejši amater. Ko niso bili še v prometu fotoaparati v današnji popolnosti in so se nekdanji fotografi morali posluževati zelo primitivnih aparatov, so bile ustvarjene umetnine, ki so še danes vzgled. To dejstvo dokazuje, da je fotograf s svojim razumskim ustvarjanjem tudi lahko umetnik.

Naravno je, da se ljubitelji določenega delovanja družijo v krožke, kjer se izmenjavajo izkušnje in goji dobronamerna kritika. Mimo drugih fotoklubov je obstajal tak krožek pri »Skali«, ustvarjeni so bili mnogi čudoviti posnetki, ki so prikazovali naše gore v njihovi mnogoliki lepoti in snubili nove prijatelje našim planinam. Vzlic združevanju v klube pa mora ostati samoniklost temeljni princip, plagiat je brez vrednosti in nikdar ne dosega svojega originala.

Zveza Planinskih društev je ustanovila poseben odsek za fotografijo. Namen je, da goji planinsko fotografijo, ustvarjeni posnetki naj pa služijo smotrni propagandi za naše gore, našo lepo deželo, za naš narod s svojimi navadami in običaji. Obenem naj bi se osnovali krožki pri Planinskih društvih.

Fotografija je zavzela tako važen položaj v celotnem svetovnem dogajanju, da je škoda o tem razpravljati. Rad bi opozoril le na propagando, za katero fotografija pripravlja dragocene prispevke. Pisana beseda ne more tako iskreno in dokumentarno govoriti kot dobra slika. Po vseh peronih, po neštetih agencijah lahko vidimo slike vsega sveta. V vlakih vidite kvalitetne fotografske posnetke vseh dežel, skozi katere bo vozil vlak. Zato se take slike zelo strogo cenzurirajo, ker bi slabe slike več škodile, kot koristile. Obstoji pa še drugo sredstvo propagande, to je razglednica, Širom po svetu širijo slikano poročilo o lepotah in posebnostih dežele ali pokrajini odnosno krajev. Ako so lepe, mogoče celo umetniške vrednosti, neznan odposiljatelj take razglednice opozarja svojega prijatelja na novo odkrito lepoto in postane nehote snubitelj za naše gore, krajc itd. Te razglednice se širijo po svetu, kot da bi avion raztresel snubilne letake po tujih deželah, samo s tem razločkom, da skoro vsaka lepa razglednica pride na svoje pravo mesto. Pa še nekaj svojstvenega ima, to je, da nas prav nič ne stane, saj plača razglednico in še frankaturo tisti, ki kupi razglednico. Kaj sledi iz tega razmotrivanja? Skušali bomo ustvariti kar mogoče lepe kvalitetne fotografije — razglednice. Te pa bi prodajali za čisto lastno ceno, ne da bi iskali kak dobiček. Mogoče se bo še kak razumen gospodar odločil, da jih prodaja pod lastno

ceno, zavedajoč se, da bo morebitno izgubo pri razglednici mnogokrat dobil povrnjeno pri povečanem obisku in to gostov, ki bodo tudi trošili.

In kako je stanje po naših domovih in kočah? Razglednice, ki se nudijo v mnogih primerih, niti niso od tam, od koder bi hoteli poslati pozdrave. Skoro brez izjeme pa so take, da se jih lahko upravičeno sramujemo. Inozemci zmajujejo z glavami nad našo neverjetno primitivnostjo. So primeri, ko gospodar kakega planinskega društva odkloni dobro fotografično razglednico, ker je dražja, ter naroči slabo tiskane razglednice, pri katerih pa išče zaslužka po več 100 %. S tako branjarijo pač izkazujejo zelo slabo uslugo svojemu društvu, našemu turizmu in vsej državi. Zaradi važnosti te propagande bi bilo zelo koristno, če bi se tudi Drž. tajništvo za prosveto in kulturo kot tudi Turistična zveza pozanimala za ta škodljivi pojav.

Uspeli, lopi posnetki bi dajali osnovo za izdajanje fotografij-razglednic, ki bi zamašile vrzel v oskrbi planinskih postojank. Naloga fotoodseka pri PZS je sedaj, da izvede založbo fotografskih razglednic. Ta založba bi oskrbovala vsa naša društva za vse postojanke s prvovrstnimi izdelki. Nikakor pa ne sme Zveza iskati pri založniški dejavnosti kakega dobička. Cilj založniški dejavnosti naj bo edinole oskrbovanje plan. društev z dobrimi razglednicami.

Potrebna je fototeka, v kateri naj se zbirajo posnetki naših planin iz vse Slovenije, kjer bodo urejene tako po planinskih skupinah in avtorjih. K sodelovanju bi bili poklicani vsi naši fotoamaterji. S časom bi vsebovala ta fototeka posnetke vseh postojank, vseh posebnosti in lepot naših planin. Iz te fototeke bi plan. društva izbrala tiste posnetke, ki bi služili namenu njihove propagande. Razume se, da bo treba vposlane posnetke, ki bi bili uvrščeni v fototeko, avtorjem tudi plačati.

Za amatersko fotografijo sedanji časi v resnici niso ugodni. Fotoizdelki so dragi in kar je še usodnejše, naša domača proizvodnja ne izpolnjuje svojih nalog v taki meri, da bi služila svojemu namenu. Mnogo graje in nejevolje je slišati v krogih amaterjev in poklicnih fotografov na račun te naše domače tovarne. Tudi naši povprečni dohodki niso taki, da bi si lahko privoščili fotošport. Eden od načinov bi bil ta, da bi Založba pri Planinski zvezi odkupila avtorsko pravo in dala v izdelavo razglednice svojim članom. Na ta način bi amaterji lahko krili svoje izdatke, ki jih imajo s fotografijo. Seveda bi o odkupu avtorskega prava sklepala žirija, ravno tako bi pa bili tudi izdelki komisionalno kontrolirani. Nadalje bi naj skušala Zveza omogočiti nabavo fotomateriala po nižjih cenah.

Fotoodsek pri PZS ima pa tudi nalogo, da organizira v društvih fotokrožke, kjer so za to pogoji. Namen teh odsekov bi bil, da v svojem okolišju skušajo prikazati doslej neznane lepote planin in narave, kamor tok planincev še ni usmerjen. Mogoče bi tudi ti fotokrožki založili svojo lastno fototeko.

Vsako leto naj bi se pa vršila revija celoletnega dela naših fotoamaterjev v razstavi planinske fotografije, kjer bi bila zbrana najboljša dela, ki so bila ustvarjena med letom. Taka razstava naj bi bila v Ljubljani, od tu pa bi šla še v ostala mesta, kjer so močnejša društva.

Take razstave planinske fotografije bi se ponavljale redno vsako leto in ob istem letnem času. Vsakoletna razstava naj ne bi obsegala več kot do 100 fotografij. Format naj bi bil že od 13 × 18 cm naprej po izberi amaterjev. So motivi, ki ne prenesejo velikih formatov, razen tega je danes precej amaterjev, ki uporabljajo maloslikovne formate. Izbirala bi žirija, ki naj bi jo sestavljali ne samo fotografski strokovnjaki, temveč naj bi bili člani tudi nefotografi, da se ne bi ocenjevalo samo iz fotografskih vidikov, temveč da bi se slišal tudi glas iz vrst naših ljubiteljev planin. Ponos vsakega amaterja bo, če bo njegova slika tudi »visela« na razstavi. Ne smemo pa tudi pozabiti na nagrajevanje, za katero morajo biti natanko določeni pogoji. Razen tega bi bilo treba udeležencem povrniti tudi potrošeni pozitivni material. Mogoče tako, da bi se za vsako poslano delo, ki bi kakovostno ustrežalo, ne glede na to če se sprejme na razstavo, povrnilo za vsak list tri liste.

Z razstavo bi dobili material za izdajo razglednic, albumov in reprodukcijo v časopisih.

Tine Orel:

PROF. JOSIP WESTER — OSEMDESETLETNIK

Slovensko planinstvo preživlja dobo pomembnih obletnic. Jugoslovansko sã v tekočem letu nadevlje slavnostni sijaj 80-letnice, odkar se je v Zagrebu skoraj istočasno s hrvatsko univerzo ustanovilo leta 1874 tudi prvo jugoslovansko planinsko društvo, kateremu je kakor slovenskemu kumoval nemški profesor dr. J. Frischauf. Isto jesen se je 11. oktobra rodil vsem našim, pa tudi tujim planincem znani planinski pisatelj in šolnik, prof. Josip Wester, eden izmed plejade delavnih, pobudnih, zavednih in sposobnih pionirjev slovenskega planinstva, ki so nastopili pred koncem prejšnjega stoletja in ob fin de siècle.

Leta 1893, v letu ustanovitve SPD, se je vpisal na univerzo v Gradcu in l. 1898 kot suplent nastopil službo na gimnaziji v Ljubljani, kjer je razvil svoje odlične pedagoške in strokovne sposobnosti ter postal gimnazijski ravnatelj in prosvetni nadzornik. V zgodovini slovenskega šolstva je njegovo ime zapisano kot ime velikega praktika, strokovno-prosvetnih vprašanjih, kot pisatelja štirih slovenskih čitank in kot razsodnega vodilnega inšpektorja za slovenščino in nemščino po prvi svetovni vojni pa tudi kot natančnega, vzornega gimnazijskega ravnatelja. Kdor pozna problematiko pouka in vzgoje, omike in izobrazbe, bo razumel, koliko duševnega napora in garanja, veselja in trpljenja je v 40 letih, ki jih je inšpektor Wester posvetil slovenskemu šolstvu in vzgojstvu, ki se je v tisti dobi šele oblikovalo.

S planinstvom se je začel baviti morda nekaj kasneje kakor njegovi tovariši iz plejade, vendar ga je s telesno kulturo vezalo iz dijaških let veselje do telovadbe, saj je naredil tudi dvoletni telovadni kurz v Gradcu in se tudi teoretično ukvarjal s potikom telovadbe. Vse odlike, ki je z njimi bogatil naše šolstvo, je pokazal tudi v svojem planinskem delovanju. Bil je vedno in povsod mož reda, klasične natančnosti in zanesljivosti, zvestobe in nepretrgane delavnosti. Ni planinec volikega stila, marveč ves tak, kakršnega je dala in potrebovala slovenska zemlja. Uveljavil se je kot planinski pisatelj, ki zna ceniti vse tiste hribe, sestavljajoče edinstveni profil naše domovine od Triglava do pohlevnega dolonjskega grička pa do Ljubljanskega gradu. V Ljubljanskem zvonu je priobčil planinska spisa o hoji po Švici (LZ 1907) in Bosni (LZ 1910). Leta 1926 je v Planinskem Vestniku objavil spis o 30-letnici J. C. Oblaka, kateremu je lani napisal tudi nekrolog. V letniku 1928 je napisal članek o »Kefensteinu in Rosthornu pred 100 leti na Triglavu«, l. 1931 o »Hacquetovih navodilih za hribolazce«, l. 1932 o »Goetheju v Alpah«, l. 1934 »Hojo na Triglav pred 100 leti« (dr. Mihael Tušek) in še vrsto drugih prigradnih spominskih člankov. Svoje vzpone in ture je opisal v spisih: »S Triglava peš v Ljubljano« (1927), »Po mejnih vrhovih« (1928), »Po malih tisočakih« (1929), »O Grmadi« (1927), »Iz Tržiča v Tržič« (1930), »Z Jezerskega preko Grintavcev v Kamnik« (1931), »V predgorju Savinjskih Alp« (1933), »Planinske ture na Rabu« (1934). Znani so njegovi spisi o Mirni gori (1929), Trebeviću in Sentjurskem Tabru (1931), Limbarski gori (1933) in o Boču (1933), Od Save v Domžale (1929). Ti spisi so nastali v dobi urednikovanja dr. Josipa Tomiška, s katerim sta v Gradcu skupaj študirala skoraj isto stroko. V desetletju pred drugo svetovno vojno so važnejši naslednji njegovi planinski spisi: Na bajnem Kleku (1935), Izlet na Biokovo (1937), Zavinek na Risanjak

(1938). Napisal je več knjižnih ocen, med drugimi oceno Mlakarjevih Izbranih spisov (1939). Zanimiva sta potopisa Kokovnico ali Kružko goro (1940) in Na Ojstrico po novi poti (1940).

Svojo pisateljsko delavnost je nadaljeval, zvest svojemu narodu, tudi v letih okupacije. V to dobo spadajo spisi: Simon Robič, prvi pobudnik slovenske planinske organizacije (1943), Planinski paberki iz Bleiweisovih Novic (1943), Vrhniški Lantvern nekdanj in sedaj (1942), Kredarica — Šišenski vrh — Večna pot (1943), Gorice in hribovi na Ljubljanskem barju (1943). Leta 1941 sta izšla spisa o Kumu in Slivnici nad Cerkljanskim jezerom.

Leta 1944 je izšla zbirka njegovih izbranih planinskih in popotnih spisov pod naslovom »Iz domovine in tujine« v založbi SPD.

Po osvoboditvi je z mladeniškim zanosom kakor preroben ob pogledu na razcvet narodnega življenja spet prijel za pero in nam obogatil planinsko literaturo z naslednjimi važnejšimi spisi: »Dva Slovenca, pohodnika Vel. Kleka pred 75 leti« (Fr. Kadilnik in Vikt. Orešek), Gore in ljudje II., »Okrog Triglava« (1952), »Še trikrat na Triglavu« (1952), »Na Učko, Kvarnerski Rigi« (1952), »Grintavec v slovo« (1953). V istem letniku se je jedrnato, a obenem s pristno moško čustveno toplino poslovil od obeh pokojnih pionirjev slovenskega planinstva, prof. Mlakarja in dr. J. C. Oblaka, o katerem je napisal tudi nekrolog v »Tunističnem Vestniku« (1954).

S tem pa njegovo pisateljsko delo še ni končano. Pravkar je izdal monografijo o Hacquetu v Planinski založbi. V načrtu ima serijo člankov, ki bodo izšli še v letošnjem letniku PV, da z njimi okraši svoj LXXX milnik, kakor hudomušno imenuje svojo visoko obletnico.

Josip Wester piše tako, kakor je pre mnogim bralcem PV všeč. Zaradi tehtne, pomembne vsebine, izbranega okusa, razgledanosti in načitanosti, zaradi brezhibnega, klasično izklesanega jezika spada med najodličnejše sotruidnike naše planinske revije in med najvidnejše naše planinske in potopisne pisatelje. Dr. Valter Bohinec je v oceni njegove knjige »Iz domovine in tujine« pohvalil predvsem nazornost njegovega pisanja, kakor da bi njegovi spisi nastajali »že pri bledih svetilkah v planinski koči, ko je v pisateljevem srcu še kipelto tisto globoko veselje nad veličastjem planinske narave. Ne dvomim, da bo ta in oni teh opisov še našel pot v naše šolske čitanke, ki se pač ne morejo ponašati s preobiljem planinskega čtiva; prav gotovo pa bodo imeli prostor v bodoči slovenski zemljepisni čitanici, ki jo tudi še pogrešamo.« Dostavili bi lahko: tudi cvetobera slovenskega planinskega čtiva še nimamo. Kadar bomo sestavljali planinsko čitanko, bo Jos. Wester zaradi vzorne vsebine in jezika postavljen med klasike slovenske planinske pisarije. Ljubi in občuduje lepoto gora, mika ga človek v gorah, turist, pastir in hrbovec, ljubezniv in strokoven obenem je do vseh imenitnih prikazni, ki jih v gorah srečujemo: do favne in flore, do imenoslovja, do reda in nereda po kočah, skratka Josip Wester je izredno odziven motrilec dogajanja v gorah, človek, ki »vse vidi in vse ve«, kakor je haročno o njem povedal dr. Josip Tomišek l. 1931 ob izidu dr. Tumove knjige.

Tretjič se piše spominski spis značajnemu, pokončnemu možu prof. Josipu Westru na straneh Planinskega Vestnika. Ob 60-letnici mu ga je napisal dr. Jos. Tomišek, ob 70 letnici dr. Arnošt Brilej. Skozi 60 let je hodil ravno pot v delu za narod in njegovo kulturno rast. Prvič sem ga videl pred 30 leti kot prvošolček, ko je nadzoroval pouk slovenščine pri pok. dr. Antonu Brezniku. Impozantna šolska postava, brezhibna in korektna v vsakem gibu in pregibu, mi je ostala v spominu vse do l. 1950, ko sem ga imel čast osebno spoznati na seji, na kateri se je obravnavalo »Kazalo« za peto desetletje Planinskega Vestnika (1941—1950). Josip Wester je namreč nad vse skrbni registrator slovenskega planinskega slovstva, ki se nalaga v planinski reviji. Izdal je l. 1940 in 1950 dragoceno, vzorno urejeno, pregledno in razgledno »Splošno kazalo« v dveh zvezkih, ki vsebujeta vsebinsko in avtorsko kazalo ter seznam slik in zemljevidov. Odslej spoznavam v njem osebnost, ki ima izredno dragocene, za prav urejeno družbo nepogrešljive lastnosti poštenega, širokogrudnega intelektualca, s smislom za zgodovino in za napredek, s čutom odgovornosti do družbe, z bistrim pogledom in razgledom, moža izkušnje in

narodne modrosti, dobrega srca in umerjene, pravične sodbe o vsem in vsakomur. Če presojam naše povojno javno življenje, recimo samo v planinškem življenju, se mi zdi, da bi bilo dobro, če bi se pri jubilarantu učili tiste akribije (ta beseda mi je v Tomiškovem spisu o njem najbolj všeč), ki smo jo spričo viharnosti časov nekako manj spoštovali.

Ob osemdesetletnici mi v imenu nešteti bralcev in planincev želimo, da bi se z Ljubljanskega gradu, h kateremu se je spet povrnil, še in še napotil na kateri koli vrh, ki mu v razgledu z gradu najbolj prija. Mi bomo čutili z njim in šli za njim, misleč ob njem na Goethejeve besede:

»Und alle Näh und alle Ferne
Befriedigt nicht die tiefbewegte Brust.«

✓ *Ludvig Zorzut:*

Briška pesem

*Brda, Brda vinorodna,
rjave lehe razorane,
od Vrhovlja do Medane
briška zemlja je svobodna.*

*Bister, zdrav je rod ob Soči,
žlahtna Brika toči, toči!*

*Brda, Brda sladkozvočna,
gor čez brége, dol čez brajde,
koder sonce hodi, zajde,
srečna, rádostna, poskočna.*

*Bister, zdrav je rod ob Soči,
žlahtna Brika toči, toči!*

*Brda, Brda valovita,
srca topla so vas čula,
črešnje, breskve, grah, rebula
kri pojoča, plemenita.*

*Bister, zdrav je rod ob Soči,
žlahtna Brika toči, toči!*

*Brici, Brici, trdno stojmo,
mi stražarji smo obmejni,
vi ste z nami, Brd ste žejni,
briško pesem vam zapojmo.*

*Bister, zdrav je rod ob Soči,
žlahtna Brika toči, toči!*

DRUŠTVENE NOVICE

25-letni jubilej PD Gorje pri Bledu. Društvo ga je slovesno proslavilo dne 16. maja t. l. v nabitni polni dvorani TD Partizan v Gorjah. Slavnostni nagovor je imel predsednik tov. Matija Klinar, historičar društva pa je podal tajnik tov. Alojzij Jan. Oficialnemu delu proslave je sledil koncert godbe na pihala, nato pa se je razvila prosta zabava s srečolovom. Pred prireditvijo je deputacija planincev položila lep venec k spomeniku padlih borecev in na grobove umrlih planincev.

Prireditve so se udeležili tudi zastopniki PD Jesenice, Javornik in Radovljica.

Planinski teden PD Radeče. Svoj 1. planinski teden je PD Radeče priredilo od 9. do 16. maja t. l. V nedeljo dne 9. maja je izvedlo opereto »Planinska roža«, v torek dne 11. maja je predaval tov. Blažej Janko iz Ljubljane »Po gorskem svetu Julijskih Alp« — nato pa so predvajali kratki zvočni film »Pomlad v gorskem lovišču«. V sredo dne 12. maja so predvajali celovečerni film »Kčke«, v soboto dne 15. maja so priredili v vseh prostorih hotela »Jadransko veselico s srečolovom, v nedeljo dne 16. maja pa skupinski izlet na Lisco.

Otvoritev koče na Gobavici. PD Mengeš je za otvoritev svoje postojanke izbralo 1. maj ter na ta način dostojno proslavilo delavski praznik. Zbrane planince, ki jih je bilo okrog 300, je pozdravil predsednik tov. Mulej Jože, nakar je zaigrala menegaška godba na pihala državno himno. Ko je pionirski pevski zbor zapel tri planinske pesmi, je stopil k mikrofonu okrajni poslanec tov. Blejec Tone, nato pa so društvu čestitali še zastopnik PZS tov. Skrajnar Tone, predsednik občinskega ljudskega odbora tov. Vidah Ivan, predstavniki družbenih organizacij v Mengešu in zastopnik občinskega ljudskega odbora Radomlje.

Koča se nahaja pod vrhom Gobavice, ki leži zahodno od Mengša. Absolutna nadmorska višina je 433 m, relativno pa se dviga nad Mengšem 115 m. Iz Mengša drži h koči več poti, normalni čas hoje je 20 minut. Poleg tega držijo še markirana pota iz Črnuč (začetek pri Gasilskem domu) preko Dobena 2.30 uri, iz Rašice preko Dobena 2 uri in iz Bukovice preko Sinkovega turna 1.15 ure.

Razgled izpred koče je precej obsežen in zelo slikovit. Gobavico obdaja na vzhodni severni in delno tudi na zahodni strani ravninski svet Ljubljanske kotline in Gorenjske ravnine, edno na jugozahodni strani se razprostirajo nižji gozdovi, zato se dobro vidijo Kamniške planine, glavni vrhovi Karavank, del Julijskih Alp in predgorja ter hribovje, ki obdaja Ljubljansko kotlino.

Mlademu društvu, ki je dogradilo to lepo izletniško postojanko v razmeroma kratkem času in predvsem z lastnimi silami, iskreno čestitamo k doseženemu uspe-

hu, ki je tem pomembnejši, če pomislimo, da so ta veliki uspeh dosegli mladi planinci, ker PD Mengeš vključuje v svojem društvu skoraj izključno samo mladino.

Podelitev diplom in častnih znakov zaslužnim planincem iz Ljubljane. Ta najvišja planinska odlikovanja je upravni odbor PZS izročil odlikovancem dne 21. maja t. l. na slovesen in prisrčen način. Na intimnem družabnem večeru v hotelu Bellevue, ki so se ga razen dveh udeležili vsi povabljeni in skoraj celokupni upravni odbor ter zastopnik PD Ljubljana-matice, je predsednik PZS tov. Košir Fedor, potem ko je navedel zasluge poedinih odlikovancev, vsakemu iskreno čestital k visokemu priznanju in mu izročil diplomo in častni znak. Odlikovancem je v imenu PD Ljubljane-matice čestital tudi njen predsednik tov. Stajdohar Tone. Za prejeto odlikovanje so se nato zahvalili ing. Skaberne Viktor, Dolinšek Lavoslav in inšpektor Wester Josip. Vsi so se izjavili pripravljenim tudi v bodoče, vsak po svojih močeh, sodelovati v planinski organizaciji. Ostanek večera je kaj hitro potekel ob prijetnem kramljanju in spominih na minule planinske doživljanje.

Telefon na Mariborski koči. Dne 16. V. t. l. so marljivi mariborski planinci intimo proslavili nov delovni uspeh. Napeljali so telefon v Mariborsko kočo. Ne dvomno bo telefon izvrstno služil tudi oskrbi te koče, ki je bila sicer že sedaj odlična. Prvi telefonski razgovor je povezal kočo s PZS in njenim predsednikom tov. Koširjem Fedorjem, katerima so zbrani planinci poslali prisrčne pozdrave.

Nova planinska koča na Prokletijah. V nedeljo dne 9. maja t. l. je PD Djuravica v Peču slovesno odprlo drugo svojo planinsko postojanko v Prokletijah, in sicer planinski dom »Jelenak« v Bjeuhi, 1410 nadm. višine. Prvo kočo Na Slanih poljanah, 1520 m nadm. višine je društvo izročilo svojemu namenu dne 13. XII. 1953.

Planinsko zavetišče in razgledni stolp na Resevni. Ze 29. XI. 1953 je marljivo PD Sentjur na Resevni (649 m) postavilo 15 m visok lesen razgledni stolp. Stolp je enak stolpu na Boču in zgrajen iz neobtesanih hlodov. Plato razglednega stolpa meri 2.60 x 2.60 m. Otvoritve se je udeležilo nad 100 planincev.

Dne 1. maja 1954 pa so 20 m nižje in 150 m severozapadno od stolpa, na mali skali sredi strme jase, kjer spomladi čudovito cvete resje, izročili svojemu namenu majhno, a prijazno planinsko zavetišče na Resevni (629 m), zloženo iz brun, ki so jim ostala pri gradnji stolpa. Zavetišče je znotraj obito z deskami, ima dvojne oken, mizo s klopmi in 4 ležišča. Notranja izmera prostorov znaša 3 x 2.50 m. Zavetišče ima samo en prostor, pokrito je z deskami in strešno lepenko. Odprto je vsako nedeljo in ni oskrbovano. Tudi te otvoritve se je udeležila množica planincev.

Razgledni stolp na Resevni (649 m)

Najbližji dostop na Resevno je iz postaje Sentjur, od koder je uro in pol zmerne hoje, iz Resevne pa drži lepa pot do kočice na Svetini, ki je last Zelezarne Store, od tu dalje pa na Celjsko kočico in na žel. postajo Celje. Iz Resevne do Svetine je postaja Celje. Iz Resevne do Svetine je 2 uri, od tu dalje pa do Celjske kočice nadaljnje trideset ure pešhoje. Na Resevni so tudi zelo dobri smuški tereni.

PD Sentjur, ki je s tem doseglo tako lep delovni uspeh, iskreno čestitamo.

Sestanek koordinacijske komisije za alpinizem PSJ. Dne 7. IV. t. l. so se v Beogradu sestali zastopniki republiških planinskih zvez Hrvatske, Makedonije in Slovenije, da se pogovore o tem, če in kako bo PSJ izvedel letošnjo alpinistično odpravo v Francijo. Sestanka se je za PSJ udeležil tov. Dedakin Dimitrije, medtem ko sta Planinski zvezi Srbije in Bosne ter Hercegovine svoj izostanek kasneje opravičili. Za takoj ob pričetku sestanka je zastopnik PZS tov. Bučer Tone v imenu komisije za alpinizem pri PZS izjavil, da ne soglašajo s sestavo ekipe, kakor jo je na zadnjem sestanku določila koordinacijska komisija pri PSJ dne 27. II. t. l. Navedel je, da je treba za dvig alpinističnega kadra najti povsem drug način in predlagal, da se denarna sredstva, namenjena za francosko odpravo, porazdeli na republiške zveze, ki naj s tem denarjem izvedejo čim več plezalnih tečajev, PSJ pa naj organizira treninge za inozemsko odpravo šele potem, ko bodo za to

izpolnjeni vsi pogoji. Po njegovem mnenju je treba iti najprej na kvantiteto, kajti šele tako bomo prišli do kvalitete v alpinizmu.

Ker sta se s tem mišljenjem tov. Bučerja Toneta strinjala tudi delegata PZ Makedonije in Hrvatske, je koordinacijska komisija sklenila, da se sprejme predlog delegata PZS, da se odhod alpinistov v inozemstvo odloži, da se kredit, določen od PSJ za odpravo v Francijo, porazdeli na vse republiške zveze po naslednjem ključu: PZ Srbije 20%, PZ Hrvatske 15%, PZ Slovenije 15%, PZ Bosne in Hercegovine 20% in PZ Makedonije 30%. Ta sredstva se smejo uporabiti izključno za dvig alpinističnega kadra. Hkrati so PSJ naložili, da že kupljene plezalne vrvi v inozemstvu čimprej dobavi in jih razdeli republiškim planinskim zvezam po prej cit. ključu.

Razpustitev PD Metlika. Na občnem zboru PD Metlika dne 19. V. t. l. so sklenili, da se društvo razpusti, ker nima pogojev za uspešno delo, članstvo pa se priključi k PD Crnomelj. V Metliki bo v bodoče torej delovala le planinska skupina PD Crnomelj. L. R.

IZ ZAPISNIKOV SEJ UPRAVNEGA ODBORA PZS

Na III. redni skupščini PZS dne 4. aprila t. l. izvoljeni upravni odbor PZS se je dne 14. IV. t. l. sestal k svoji prvi seji. Ugotovil je, da je skupščina izvolila v Glavni odbor PZS 39 zastopnikov društev in 14 članski upravni odbor, ki prav tako tvori sestavni del Glavnega odbora PZS. Poleg tega je izvolila še tričlanski nadzorni odbor.

V Glavnem odboru so zastopniki naslednjih društev: tov. Brajnik Rudolf, PD Ajdovščina; Uličar Matko, PD Bled; Hodnik Janko, PD Bohinj; Orel Tine, PD Celje; Štravs Jernej, PD Cerklje; Lušin Stanko, PD Crnomelj; Skofic France, PD Domžale; Tolar Franc, PD Dovlje; Jan Alojz, PD Gorje; Tratnik Jože, PD Gornji grad; Jeram Janez, PD Idrija; Krušič Janez, PD Jesenice; Koder Lojze, PD Kamnik; Kalan Jože, PD Kočevje; Klojčnik Franjo, PD Kranj; Cebular Tonček, PD Krško; Medvešek Franc, PD Laško; Štajdohar Tone, PD Ljubljana-matica; ing. Degen Friderik, PD Maribor; Jurhar Anton, PD Mežica; Velmar Miloš, PD Murska Sobota; Hvala Alfred, PD Nova Gorica; Kobe Roman, PD Novo mesto; Lovrenčič Anton, PD Poljčane; Lokovšek Mirko, PD Postojna; Telcer Franc, PD Prevalje; Bogataj Zlatko, PD Radovljica; Drnovšek Avgust, PD Sežana; Gimovšek Miloš, PD Slovenj Gradec; Herle Jože, PD Solčava; Savnik Martin, PD Skofja Loka; Ceklin Franc, PD Tolmin; Lenarčič Tine, PD Trbovlje; Globočnik Karl, PD Trzin; Košmelj Martina, PD Železniki; Tarman, PD Kranjska gora; Pavšič Alojz, PD Most na Soči; Krajcar Franc, PD Javornik-Kor. Bela; Ravljen France, PD Zerjav.

Člani upravnega odbora PZS: predsednik tov. Košir Fedor, podpredsednik in načelnik komisije za alpinizem Bučer Tone, podpredsednik in načelnik gospodarske komisije Sršen Vekoslav, sekretar Fetih Mirko, načelnik propagandne komisije Godec Rupko, načelnik komisije za

planinska pota Blažej Anton, načelnik komisije za GRS dr. Potočnik Miha, načelnik Planinske založbe dr. Urbanc Anton, načelnik inozemske komisije dr. Spicar Bojan, načelnik disciplinske komisije Zinauer Milan, načelnik zdravstvene komisije dr. Strgar Stane ter odborniki Škrajnar Tone, Prosenec Živojin in Dekleva Janko.

Nadzorni odbor: tov. Torelli Albin, Vrstošek Ciril in Kavčič Rudi.

Ker je dne 8. IV. t. l. tov. Blažej Anton podal pismeno ostavko na svojo funkcijo, je upravni odbor vzel njegovo ostavko na znanje, hkrati pa določil za vršilca dožnosti načelnika za planinska pota tov. Prosenca Živojina.

Uredništvu avstrijskega Handbucha je PZS poslala seznam vseh svojih postojank z vsemi podrobnimi podatki tako, da se v bodoče ne bodo več pojavljale v tem priročniku tako grobe napake kot doslej.

Zemljevid Kamniških Alp bo poleg tega, da bo tiskan v 6 barvah, izpopolnjen še s tem, da bodo vsa markirana in nemarkirana pota speljana do meje in povezana s potni onstran mej. Ker bo zemljevid poleg Kamniških Alp vseboval še Karavanke in nekatere druge predele, bo nosil naslov »Karavanke, Kamniške Alpe in sosesčina.« PZS je zvišala naklado zemljevida od 5000 na 10.000 izvodov.

PZS je dala svoj pristanek, da PD Črnuče oskrbuje kočo na Mali planini, ki jo je do pred kratkim še upravljalo PD Domžale, po zgraditvi nove postojanke na Veliki planini pa to opustilo.

PZS je poslala v Trst alpinista tov. Levstka Igorja iz Ljubljane, ki bo uril alpiniste SPD Trst. PZS je povabila tržaške alpiniste tudi na letni plezalni tabor, ki se bo vršil julija in avgusta t. l. v Vratih.

PZS je že ponovno obravnavala vprašanje, kaj naj stori v primerih, ko se društva pri gradnjah postojank zadolže preko svojih plačilnih zmognosti in preko višine kreditov, odobrenih po PZS. Sklenila je, da v bodoče v vseh takih primerih društvom ne bo nudila nikake pomoči in da jih bo prepustila samim sebi, pa četudi bi bila za te svoje dolgovne izročena drž. arbitraži.

Glede na prioriteten gradbeni plan, ki ga je sprejela skupščina PZS v Mariboru, je PZS v to svrhu razdelila v investicijske svrhe vsega skupaj din 17.150.000.—. Povečini je bil kredit dan kot posojilo, le v manjši meri kot dotacija.

Sestala se je komisija za ocenitev osnovnih sredstev, ki je prišla do naslednjih zaključkov: ocenitev se izvaja na osnovi veljavnih normativov, zaradi specifičnosti planinskih postojank, t. j. zaradi višine, pa se bo na izračunano vrednost osnovnih sredstev pribiljal določen odstotek za posamezne višinske pasove. Ocenitev postojank in inventarja se bo izvršila po načrtu, ki jih ima PZS, in po posebnem ceniku. Organizacijski vodja komisije je tov. Sršen Vekoslav, strokovno vodstvo pa ima tov. Ogorelec Anton. Delo strokovnjakov bo honorirano po din 150.— na uro. Društva, ki se niso predložila načrtov svojih postojank, je pozvati, da to takoj store. V nasprotnem primeru bo prišel cenilec na društvene stroške na teren. Vendar je pa to delo tako komplicirano, da ni upati,

da bi bilo izvršeno do 1. VII. t. l., kakor je to določila skupščina.

Dne 19. maja t. l. se je vršil na Drž. sekretariatu za splošno upravo in proračun LRS informativni sestanek, na katerem so bili vsem zainteresirancem sporočeni pogoji, pod katerimi se bo dodeljeval investicijski kredit iz naslova regresov. Sestanka so se udeležili zastopniki PZS, TZS, Partizana, Počitniške zveze, sindikatov, tabornikov, Zveze borcev, Športne zveze in Gostinske zbornice, slednja zaradi dajanja nasvetov. Kredit se bo vračal v obliki 16,5% amortizacije in bo torej moril biti vrnjen v 8 letih. Kredit se bo lahko uporabil za campinge, za nabavo šotorov, gradnjo in adaptacije planinskih domov, nabavo opreme v planinskih kočah in za počitniške kolonije otrok padlih borcev. Potrebe društev so morale biti predložene Drž. sekretariatu za splošno upravo in proračun do 31. V. t. l.

Upravni odbor PZS je ponovno ugotovil, da več društev ne pošilja PZS svojih sejnih zapisnikov. Ker PZS tako ni na tekočem o delu društev, pride večkrat v mučen položaj, ker nadrejenim ne more vedno postreči z zahtevanimi podatki. Društva naj to upoštevajo in redno pošiljajo kopije svojih sejnih zapisnikov PZS.

Gospodarska komisija je spremenila način svojega dela. Sprememba je v tem, da se bo delalo v odsekih, na sejah Gospodarske komisije pa se bodo obravnavali le sklepi in načelne stvari.

Finančna komisija Gospodarske komisije je izdelala predlog za investicije, ki se glasi na din 42.059.000.—. V planu so upoštevana vsa društva, ki so v prioritetenem gradbenem planu in ona, ki sicer niso v prioritetenem gradbenem planu, pa Gospodarska komisija sodi, da so potrebna finančne pomoči.

Koča Petra Skalarja pod Kaninom bo v letošnji sezoni oskrbovana le ob sobotah popoldne in ob nedeljah. V ostalih dneh bo možen obisk te postojanke le v spremstvu oskrbnika tov. Zajca, kateremu pa bo treba plačati za to posebni honorar.

Gospodarska komisija je izdelala seznam planinskih koč, ki pridejo v poštev za letošnjo revizijo, gradbeni odsek pa pregled gradbišč. Izdelan bo nov način pregledov, ki bo zahteval tudi večje strokovno znanje revizorjev.

Pred zaključkom je redakcija novih Navodil za gospodarsko poslovanje PD, kar je skupščina PZS naložila Gospodarski komisiji. PZS bo nato vsa pravila in pravilnike PZS ter PD izdala v tiskani brošuri.

Določena je lokacija za novo kočo na Mangrtu. Koča bo stala sredi pentle, ki jo napravi cesta ob svojem koncu pod Mangrskim sedlom. Imela bo le jedilnico in kuhinjo, na podstrešju pa nekaj skupnih ležišč. Zgradilo jo bo PD Bovec.

Komisija za alpinizem pri PZS bo pričela z obiski onih AO-jev, ki so postali iz teh ali onih vzrokov nedelavni.

PZS je zaprosila Izvršni svet LRS za odobritev odhoda v inozemstvo za vse alpinistične odprave, ki so se prijavile PZS. V bodoče bo to prakso opustila, ker bodo zainteresenti prejeli zadevna dovoljenja lahko pravočasno od pristojnih OLO-jev.

Na sestanku s predstavniki Zavoda za zaščito kulturnih spomenikov, starešinsko upravo združenja tabornikov in PZS je bilo sklenjeno, naj vodi vso akcijo za Gorsko stražo starešinska uprava združenja tabornikov, za koordinacijo pa bo skrbel odbor, ki ga tvorijo zastopniki omenjenega zavoda in obeh organizacij. Za zdaj še ne bodo izdelali posebnega pravilnika o Gorski straži in se bodo pri svojem delu držali začasnih navodil. Vsi so si edini v tem, da mora imeti Gorska straža posebni znak, ki naj bi se nosil na desnem žepu taborniške uniforme. — Gorska straža bo vršila svojo službo v skupinah od 2—5 članov in v času, ko se bo mudilo v gorah več ljudi. Skupine bodo uniformirane in opozarjale planince, v krizečnih primerih pa predlagali prijave svojim nadrejenim. O svojem delu bodo vodili dnevnik.

Propagandna komisija pri PZS je za dan 48000.— nabavila kratki, normalno-trajni zvočni film »V soncu višine«. Interesira pa se tudi za film »Reševalci«, ki ga je dal svoječasno izdelati PSJ. Z nabavo obeh filmov bo vsaj nekoliko zamajala vrzel, ki vlada v tej smeri propagande.

Dela se tudi za planinski muzej. Dokler PZS ne bo uspelo rešiti vprašanje prostorov, se bo omejila le na zavarovanje in evidentiranje obstoječih predmetov, ki bi prišli v poštev za muzej.

Gospodarska komisija se bavi z mislijo, kako ustvariti evidenco najbolj obiskanih smeri v gorah, kar bi zelo koristno služilo predvsem pri gradnji eventualnih novih in adaptacij že obstoječih postojank. Stvar se še proučuje.

V zvezi s spremembo Navodil za gospodarsko poslovanje PZS in PD je bila reorganizirana tudi Gospodarska komisija pri PZS, ki ima naslednji sestav: odsek za upravo planinskih postojank, ki ga vodi načelnik Gospodarske komisije tov. Srčen Vekoslav, gradbeni odsek, ki ga vodi tov. ing. Perko Nace, odsek za splošna ekonomska in finančna vprašanja pod vodstvom tov. Dekleve Janka, knjigovodstvo in evidenca, kateri odsek vodi tov. Kavčič Rudi in pravni odsek pod vodstvom tov. Berdena Vasilija. V ta odsek spada tudi zemljiška knjiga.

Gospodarska komisija ugotavlja, da društva sestavi in predlaganju letnih društvenih bilanc ne posvečajo tiste pozornosti, kot bi bilo potrebno. Društva ne sestavljajo bilanc po Navodilih za gospodarsko poslovanje PD, ali pa jih sploh ne dostavljajo PZS. Na ta način tudi Gospodarska komisija nima na razpolago onih podatkov, ki jih nujno potrebuje pri določitvi pavšala za GRS (namesto plačevanja prispevkov od blokov GRS) in v druge podobne svrhe. V takih primerih bo Gospodarska komisija pristojna določiti višino tega odstotka po lastni presoji in bodo prizadeta društva sama odgovorna za to, če bo ta odstotek določen v taki višini, ki ga društva ne bodo zmogla. Društva naj zato pazijo na to, da bodo bilance sestavljala po danih navodilih in jih PZS čimprej odposlala.

Društva na splošno tudi niso pokazala posebne vneme za izpolnitev sklepov skupščine v pogledu dviga naklade Plan. Vestnika od 5200 na 6000 izvodov in zbiranju oglasov, kar naj bi vsaj v neki meri zmanjšalo visok vsakoletni primanjkljaj te revije. Po sklepu skupščine naj bi vsaj

20% članstva vsakega društva prejemale revijo.

Uprava Pl. Vestnika je v smislu sklepa skupščine razposlala na društva vso odvisno zalogo revije in jih za njihovo protivrednost (po znižanih cenah) tudi obremenila. Po sklepu skupščine naj bi to zalogo društva delno razpečala med svojimi člani, v ostalem pa porabila za svoje knjižnice, za razna darila in podobno. Kaže pa, da vsa društva tega niso razumela. Tako vsaj sodimo iz dopisov, ki jih je PZS prejela od nekaterih društev.

Na sestanku predsednikov, tajnikov in gospodarjev PD okraja Trbovlje dne 9. maja so sporazumno določili planiske dneve poedinih društev. Tako bo PD Kum Trbovlje imelo vsako leto planiski dan prvo nedeljo v avgustu, PD Trbovlje prvo nedeljo v juniju, PD Zagorje tretjo nedeljo v juniju v letu 1934 in prvo nedeljo po 15. maju naslednjega leta, PD Račeče drugo nedeljo v maju in PD Hrastnik prvo nedeljo po 15. avgustu.

Na tem sestanku so razdelili tudi enomilijonski kredit, ki ga je zasavskim planimskim društvom preskrbel OLO Trbovlje. Za kočjo na Prehodaveh so dodelili din 350.000, za kočjo na Kumu din 350.000, PD Trbovlje prejme din 90.000, PD Zagorje din 90.000, PD Hrastnik din 94.000 in PD Račeče din 35.000.

L. R.

Te dni izide plezalni vodnik v NAŠIH STENAH, ki so ga napisali I. Levstek, R. Kočever in M. Kilar.

Ze 22 let je poteklo kar je izšla pri TK »Skala« knjiga »Naš alpinizem«. Plezalci smo pogrešali drugo izdajo, ki bi nadaljevala in izpopolnila začeto delo. Ni nam težko odgovoriti zakaj. Družbeno-psihološki pojav, kot je alpinizem, globoko zasidran v duši civiliziranega človeka, zasluži, da se njegova zunanja manifestacija — plezalni vzponi sistemizirajo. Začetnikom je treba omogočiti postopno obdelavo naših sten in jim dati pravilne ocene vzponov, inozemce seznaniti z našimi alpinističnim delom in jim posredovati naše najzgodnejše smeri. Veliko tega so sicer že uresničili predvojni plezalci v »Našem alpinizmu«. Toda leta 1932 je bil naš alpinistični pokret že v primeri s takratnim evropskim, kajpa šele z današnjim razvojem, trdo oblikovan, manjkalo mu je močnejšega zagona, tako da takrat lahko le slutimo njegov poznejši razmah. Ni čuda, da so vzponi v »Našem alpinizmu« večkrat zastarelo in pomanjkljivo opisani, da ne omenjamo številnih netočnosti. Zato je bilo potrebno revidirati prvotno izdajo in — kar je še veliko važnejše — vključiti v novo knjigo vse prvenstvene vzpone v Julijskih in Savinjskih Alpah, izvršene po letu 1932.

Podnaslov knjige je: Izbrani plezalni vzponi v Slovenskih Alpah. Zakaj izbrani? Razlogi, ki so avtorje silihi k tej odločitvi, so natančno razloženi v predgovoru v knjigi.

V »uvodni besedi« je izraženih nekaj načelnih misli o alpinizmu povojne generacije in navedeni so razlogi, ki so silihi urednika k izdaji opisov izbranih plezalnih vzponov. Daljša razprava »Naš alpinizem včeraj in danes« podaja pregled razvoja naše alpinistike v primerjavi z razvojem pri večjih narodih. Plezalno tehnični članek »K ocenjevanju plezalnih vzponov« skuša jedrnat, pa kljub temu izčrpano podati problematiko ocenjevanja

vzponov. Priložena mu je originalna plezaina skala, kjer so tabelarično razvidna merila pri ocenjevanju vzponov in sicer v domačih in tujih gorah.

V osrednjem delu je opisanih nekaj nad 100 vzponov in variant, ki kljub nepopolnosti dajejo jasen pregled vsega alpinističnega udejstvovanja Slovencev. Sleherni vzpon je zašrtan na fotografiji, ki tako bistveno dopolnjuje opis. Slikovno gradivo obsega 44 strani in s tabelo važnejših ponovitev in prvenstvenih zimskih vzponov zaključuje vsebinski material knjige.

Knjiga bo opremljena s ščitnim ovitkom, format 13 X 19 cm, vezana bo v celo platno ali kartonirana, obsegala bo nad 100 strani teksta. Vse slike, 45 po številu, bodo tiskane celostransko na umetniškem papirju in zaščitene z biblijskim papirjem. Posneli so jih najboljši slovenski fotografi ter bodo kot posebna priloga vezane v knjigo. Najtežje smeri bodo opremljene s plezalnimi skicami.

Morda se bo komu zdela knjiga predrago opremljena. Planinska zveza, ki bo vodnik izdala, se je po predlogu avtorjev odločila za tako izdajo iz dveh razlogov: 1. Fotografija stene z vértano smerjo je bistveni sestavni del dobrega opisa. Zadovoljivo reprodukcijo pa omogoča edino le umetniški papir, ki močno podraži prodajno ceno knjigi; 2. lep zunanji videz knjige (stroški v ta namen so malenkostni v primerjavi z izdatki za umetniški papir) vzbudi zanimanje za izdajo tudi pri neplezalcih in planinčih sploh, ki bodo morali biti kljub nizki nakladi (1000 izvodov) glavni kupec knjige.

IZ OBČNIH ZBOROV

Na občnem zboru PD Žiri dne 23. III. t. l. je od 120 vpisanih članov bilo navzočih 80 članov. Društvo upravlja zavetišče na Vrsniku in na Mrzlem vrhu, ki ju članstvo prav pridno poseča. Kakor je postrežba na Mrzlem vrhu vzorna, to pogrešajo na Vrsniku. Obe zavetišči imajo v zakupu. Društvo šteje 106 članov in 14 mladincev. Organizirali so skupinski izlet na Trstelj in v Planico, katerih se je članstvo polnoštevilno udeležilo. Izlet na Krvavec je zaradi slabega vremena odpadel. Naročnikov na Planinski Vestnik ima le deset, kar je seveda odlično premalo. Prepričani smo, da bo tozadevno društvo v tem letu storilo svojo dolžnost in zvišalo število naročnikov sorazmerno svojemu članstvu. Večja skupina St. Jošta, ki so tudi člani tega društva, je napravila dvotjedni izlet preko Gorenjske na Vršič in se vračala preko Primorske, med potjo pa so se povzpeli na razne vrhove. Na našem najvišjem vrhu Triglavu je bilo tekom leta v spominsko knjigo vpisanih precej imen; ki so zabeleženi tudi v članskem seznamu tega društva. Poedinci pa so obiskovali tudi razne vrhove v Julijskih in Kamniških Alpah. Uspoševajoč oddaljenost njihovega kraja in neprikladne prometne zveze, je društvo v doseženimi uspehi lahko še kar zadovoljno. Društvena aktivna znašajo din. 60 429.—. Markacijski odsek je vestno izvršil svojo nalogo. Vzorno je obnovil in markiral vsa pota na svojem delovnem področju. Za predsednika je bilo ponovno izvoljen tov. Kopač Lojze.

Agilno je PD Sentjur pri Celju. Društvo je v letu 1953 dogradilo na Resevni (kota 628 m) 15 m visok razgledni stolp, za katerega je izdalo din 70 000.—. Markiralo je tudi pot iz Sentjurja do stolpa. Izvedli so Lahov smuk od groba na Resevni, ki ga društvo prejema vsako leto. Nastopilo je 10 tekmovalcev, prehodni pokal je prejel tov. Urbajs Franci. Izvedli so tudi več skupinskih izletov, med drugim na Veliko Kozje nad Zidanim mostom, v Logarsko dolino, na Okrešelj, Kamniško sedlo, Klemenškovo planino, na Raduho, na Mozirsko planino, na Boč, v dolino Trente in Predil ter na Svetino nad Storami. Njegov član tov. Kopinšek je predaval v Oplotnici in v Konjicah.

Letos so postavili na Resevni v bližini stolpa malo planinsko zavetišče, skupno s TD Partizan pa bodo pripravili teren in material za gradnjo smučarske skakalnice, ki jo bo zgradilo TD Partizan v lastni režiji. Organizirali bodo več izletov ter popravili poti na Resevno in na Svetino. Med posamezniki vlada tudi precejšnje zanimanje za alpinizem.

Občni zbor se je vršil dne 26. marca t. l. v mali dvorani Zadrúžnega doma.

Eden od najbolj obiskanih občnih zborov je bil brez dvoma občni zbor PD Vuzenica. Vršil se je dne 26. III. 1954 ob 19. uri v Mladinskem domu v Vuzenici, kjer je bilo navzočih od skupnega števila 163 registriranih članov skupno 142 članov. Navzoč je bil tudi predsednik občnega ljudskega odbora v Vuzenici tov. Mravljak Tone.

Društveni predsednik tov. Langus je v svojem daljšem referatu podal poročilo o društvenem delu v minulemu letu in navedel tudi težave, na katere je odbor naletel predvsem pri upravi postojanke Planinc, katero je preteklo leto oskrboval tov. Zagožen Ivan. S svojim malomarnim poslovanjem je namreč ta oskrbnik povzročil precej nereda in znaten primanjkljaj, za katerega se bo moral zagovarjati pred sodiščem. Koča je od meseca septembra 1953 stalno zaprta, ker društvu ni uspelo dobiti primernega oskrbnika. Društvo je imelo težave tudi s prejšnjim oskrbnikom, od katere je moral primanjkljaj prav tako iztožiti.

Od registriranih 163 članov je 144 rednih članov, 14 mladincev in 5 pionirjev. Volitve so bile javne, ker je bil zbor mnenja, da je ta način volitev veliko zanesljivejši. Tajne volitve na lanskoletnem občnem zboru so namreč pokazale, da so iz odbora izpadli skoraj najboljši društveni delavci, v odbor pa prišli taki, ki se za delo niso posebno zanimali.

Občni zbor PD Cerkljo, ki se je vršil dne 14. II. t. l. je imel prav slovesen značaj. Dne 23. februarja t. l. je namreč minilo 50 let, odkar je zaživeło PD Cerkljo. V počastitev tega visokega jubileja je imel predsednik tov. Lahajnar Milan na zbor planincev lep nagovor, v katerem je nakazal ves historiat društva in njegovo delo po osvoboditvi, pri tem pa omenil, da še danes žive trije soustanovitelji njihovega društva, in sicer tov. Rakovšek Josip, Stravs Jernej in Brelih Peter, od katerih sta slednja še danes člana tega društva in prav tako idealna ter delavna kot pred 50 leti. Predlagal je, da se oba predložita PZS za podelitev častnega značka, kar je občni zbor soglasno potrdil.

Proslava 50-letnice PD Cerčno se bo vršila meseca junija v okviru »cerkljanskega tedna«.

Iz poročila tajnika je razvidno, da je društvo v pogledu članstva nekoliko nazadovalo. Pridobilo je sicer predvideno število novih članov, ker pa jih je 60 izgubilo, šteje danes društvo samo 310 članov. Priredili pa so nekaj izletov in se udeležili proslave 60-letnice slovenskega planinstva v Vratih. Markacijski odsek je pregledal in izpopolnil že obstoječe markacije in namestil kazipote, kjer je to pač bilo potrebno. Prostor v koči, ki se je doslej uporabljal za hlev, je bil razširjen in preurejen v spalnico, kjer bo moglo prenočevati najmanj 25 oseb. Nabavili so rjuhe in volnene vzglavnike in speljali vodo iz cisterne pred kočo, kjer so namestili črpalko. Pred kočo so montirali tudi velik drog za zastavo. Pred kočo so zgradili hlev za tovorno žival. Pred kočo so zgradili tudi tridelno stranišče. Društvo upravlja v letni sezoni Kočo na Poreznu, skozi vse leto zavetišče na Robidenskem brdu, v zimski sezoni, ko je postojanka na Poreznu zaprta, pa tudi zavetišče na Počah. Iz vpisne knjige prve postojanke je razvidno, da jo je obiskalo 2275 obiskovalcev, zavetišče na Robidenskem brdu okrog 3000, zavetišče v Počah pa okrog 1000 obiskovalcev. V novembru 1953 so neznanici vlomili v kočo na Poreznu in prizadejali okrog din 20.000.—škode. Škoda je kriča z zavarovalnico. Sprejeli so vrsto sklepov, ki naj bi poživili društveno delo in razširili krog članstva. Odbor bo tudi v tem letu vodil dosedanjih društveni predsednik tov. Lahajnar Milan.

Za občni zbor PD Zagorje je vladalo živahno zanimanje, zlasti s strani mladine, ki je skoraj v celoti zasedla prostorno dvorano kina Triglav v Zagorju. Po uvodnih formalnostih je zapel planinski pevski oktet nekaj planinskih pesmi, nato so pa sledila izčrpana poročila število registriranih 543 članov, je članarino poravnalo le 376 članov. Na novo so sprejeli 49 članov in 29 mladincev, t. j. skupno 78 članov, kar je zadovoljiv in lep uspeh društva. Iz vrst delavcev je včlanjenih v društvo 108, uslužbencev 108, 3 kmeti, 85 dijakov, 9 delovne mladine. PD Zagorje je edino v okraju, ki se lahko ponaša s 94 mladimi planinci, ki se pod vodstvom tov. prof. Kumra pravilno vzgajajo in idejno usmerjajo, kateri so v preteklem letu izvedli številne skupinske izlete, se udeležili predavanj in izpopolnili svojo knjižnico s planinsko literaturo. Niso pa doslej uspeli z delovno mladino. V diskusiji se je izkazalo, da tudi delovna mladina prireja izlete na okoliške vrhove, vendar pa po mladinski liniji. Ker mladinska organizacija in PD nista koordinirano delala, društvo teh izletov ni evidentiralo. Petih skupinskih izletov se je udeležilo 327 članov. Organizirali so predvojni sestaneke s predavanjem o vzponu na Mont Blanc (predaval tov. dr. Kajželj) in predavanje o tržaškem vprašanju (prof. Kumer). Sodelovali so pri Titovi štafeti, pri festivalu Svoboda in na proslavi 60-letnice slov. planinstva v Vratih, kjer je njihov pevski oktet zapel več planinskih pesmi. Ustanovili so v Čemšeniku skupino, vendar so ugotovili, da nima ta skupina niti malo smisla za kulturno športno udejstvovanje, da o planinskem idealizmu sploh ne govorimo. Planinski reviji so

pridobili 14 novih naročnikov. Propagandni odsek je razdelil med mladince 100 števil Planinskega Vestnika starjših letnikov ter še nekaj druge planinske literature. Impregnirali so zunanji lesni del postojanke na Sv. Gori in započeli velike razpoke v lesu, prebelili zidovje in prepleskali vsa okna. Prepleskali so tudi notranjo leseno opremo s spodnjimi prostori. Na Čemšeniški planini nameravajo še letos pričeti z gradnjo nove postojanke. Sedanja oprema v tem zavetišču je zelo skromna — sestoji iz sobe in male kuhinje, razpolaga le s 14 zasilnimi ležišči. Zavetišče v Jesenovem so opustili in ga prenesli v Zaloke, kjer zelo dobro uspeva. Sv. Goro je v preteklem letu po vpisni knjigi obiskalo 5930, Čemšeniško planino 1636 in Jesenovo 5043 obiskovalcev. Finančni efekt vseh treh postojank je znašal din 349.295.—. Občnega zbora so se udeležili številni predstavniki MLO, SZDL, ZKS in republiškega sindikata rudarjev, PZS je zastopal tov. Lavrič Tado. Po končanem občnem zboru je planinski pevski oktet zapel zopet nekaj pesmi, nakar so predvajali planinske filme.

PD Žerjav je imelo občni zbor dne 18. II. t. l. Odbor je stal pred resnim problemom, ali kočo takoj zapreti ali pa si poiskati drugi vir dohodkov za kritje izgube. Zato so ustanovili »Pri Mihevcu« novo planinsko postojanko, s katere dohodki so nameravali kriti eventualno izgubo koče na Smrekovcu. Čeprav se je v poletnih mesecih finančno stanje koče na Smrekovcu izboljšalo in se je izkazala donosa tudi postojanka pri Mihevcu, so v glavnem kriti le izgubo. Postojanko »Pri Mihevcu« nameravajo oskrbovati le krajši čas in sicer dotlej, da bodo v celoti dogradili in opremili kočo na Smrekovcu. Zavedajo se namreč, da postojanka pri Mihevcu ni planinska postojanka. Opustili so misel na organiziranje planinskega odseka, čeprav so z delom že pričeli. Odpadlo je predvideno taborjenje mladine na Smrekovcu, čeravno so bila za to na razpolago potrebna denarna sredstva. Tudi propagandni odsek ni izvedel zaupane mu naloge. Nedvomno je tudi nedelavnost propagandnega odseka mnogo doprinesla k tako slabemu obisku postojanke. Markacijski odsek je stalno nadzoroval poti in obnavljal, deloma pa jih tudi na novo markiral. Organizirali tudi niso skupinskih izletov, razen medkrajevnega izleta družtev Svoboda, ki ga je priredilo društvo iz Črne. Deset njihovih članov se je pridružilo izletu na Veliki Klek, ki ga je organiziralo PD Ravne, predhodno pa so se ti člani udeležili dvodnevnega tečaja v Savinjskih Alpah. Društvo šteje 248 članov, od katerih odpade 151 članov na Žerjav in 97 članov na Črno. Agitacija za Planinski Vestnik se ni obnesla. Sklenili so, da bodo ustanovili alpinistični odsek, katerega vodstvo bo prevzel tov. Vidrih. Vso pomoč pri njegovi ustanovitvi pa mu bo nudil AO Maribor. PZS je na občnem zboru zastopal tov. Petelinšek iz Maribora.

PD Jesenice je zborovalo dne 18. II. t. l. Občnega zbora se je udeležilo preko 300 članov, kar je po osvoboditvi doslej največja udeležba, PZS sta zastopala tov. Prosenec Živojin in dr. Spicar Bojan. Leto 1953 je bilo za jeseniške planince jubilejno leto, ker so slavili 50-letnico svojega obstoja. Upravni odbor je za proslavo tega visokega jubileja izdelal obširen načrt in

ga tudi do podrobnosti izvedel. Na društveni slavnostni seji so dobili priznanje v obliki diplom naslednji najzaslužnejši člani društva: tov. Sečine Ivan, Hrvat Ignac, Bohinc Franc, Čop Jakob, Čop Jože, Voje Jože in Pohar Ivan. Del programa se je vršil na Vršiču, vendar pa je bil zaradi dežja močno skrčen. V program so vključili tudi uprizoritev slovenske opere »Gorenjski slavček«. Hoteli so tudi izdati jubilejno številko Planinskega Vestnika, kar so pa kasneje opustili zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. Skupno s PD Kranjska gora so na Mihovem domu odkrili spominsko ploščo planincu-alpinistu — partizanu Mini Arhu. Sodelovali so pri proslavi 60-letnice slov. planinstva in odkritju spomenika vsem padlim planincem-borcem v NOB.

Društvo šteje 707 članov — isto število kot v preteklem letu. Seje so bile povprečno slabo in neredno obiskane, vse delo je kljub velikemu številu odbornikov (17) slonelo le na nekaj odbornikovih. Tajniška dejavnost je slonela večinoma na ramah administratorja. Delo samo je tudi nekoliko ovirala nesložnost odbornikov. Organizirali so le 7 skupinskih izletov, premalo važnosti pa so vsekakor posvečali mladini in vzgoji članstva. Upravni odbor se je mnogo bavil z gospodarskimi problemi. Obnovili so bivšo vojaško karavlo pri izviru Soče in jo dne 1. junija 1953 izročili svojemu namenu. Ker pa se opaža, da se planinci vedno bolj izogibajo nižje ležečih postojank, v katerih ne najdejo več pravega planinskega oddiha in se vedno bolj poslužujejo višje ležečih postojank, kot n. pr. Zavetišča na Spički, nameravajo že v letošnjem letu pristopiti k ureditvi ležišč v tej postojanki. Denarna sredstva so že na razpolago.

Alpinistični odsek šteje 17 članov in 8 pripravnikov ki so bili v okviru danih možnosti vsi aktivni. Ni pa se posrečilo odseku pritegniti novo mladino. Izvedli so lepo število sestankov in predavanj, udeleževali so se pa tudi delovnih akcij, ureditve bivaka na Rušju, zavarovanja poti za Akom itd. Preuredili so tudi kočvo v Martuljku in zamenjali vse staro pohištvo z novim. Kočo uporabljajo kot izhodiščno točko za skupinske izlete in ture v Martuljski skupini. Organizirali so več uspešnih tur in izletov skupno s planinci iz njihovega revirja in bližnjih krajev, prav tako pa sodelovali pri vseh društvenih prireditvah in proslavah. Izvedli so odpravo v Svico, kjer je 7-članska skupina izvedla v Walliških Alpah vrsto plezalnih vzponov. Druga odprava, sestoječa iz dveh plezalcev, se je mudila v Avstriji in Nemčiji, vendar pa zaradi slabega vremena ni mogla delati večjih tur. Kljub veliki zaposlitvi članov odseka so izvedli 60 zimskih in 210 letnih plezalnih vzponov, vseh težavnostnih stopenj. Poleg že omenjenih skupnih tur so posamezne navce naredile tudi nekaj novih zimskih in letnih vzponov.

V diskusiji, ki je sledila poročilu, se je najprej oglašil tov. Šavil, ki je v obširnem referatu poudaril pomen 180-letnice rojstva Stanica Valentina, nato pa je tov. Čop Joža opozoril na 30-letnico smrti prvega slovenskega alpinista dr. Klementa Juga, ki bo avgusta letos. V spomin in priznanje dela pok. Kopiščarja so preimenovali Jeseniško pot v Kopiščarjevo pot. V novi odbor so bili izvoljeni povečini

novi odborniki s tov. Kruščem Janezom na čelu. Njegovo dosedanje delo v alpinističnem odseku nam vsekakor daje upanje, da bo znal poživiti tudi delo društva na ostalih delovnih področjih. Da ima novi odbor tudi resnično tak namen, je razvidno iz sklepov, ki jih je sprejel za leto 1954.

PD Ljutomer stopa šele v četrto leto svojega življenja. Čeprav ga ne obdajajo visoke gore — leži sredi Murskega polja —, je vendar v treh letih svojega obstoja dokazalo potrebo in pravico do svojega obstoja. V vseh teh treh letih je nad 400 njegovih članov obiskalo Savinjske in Julijske Alpe, od teh pa je bilo nad polovico takih, ki so se prvič podali v planine. Posebno bogato je bilo v tem pogledu letošnje leto, saj je okrog 12 večjih skupin obiskalo razne naše gorske predele. Med temi sta bili dve skupini mladincev in pionirjev. Prvo pionirsko skupino je vodil na Pohorje tov. Porekar, drugo pionirsko-mladinsko, 23 po številu, pa je vodil v Julijske Alpe tov. Lapornik. Kot vodje skupin so se posebno izkazali tov. Meško Maks, najstarejši planinec Prieklje, tov. Ivajnsič Vida in Beg Stanko. Tudi na pridobivanju članstva je bilo društvo letos uspešno. Novih članov so pridobili 31 tako, da šteje društvo danes skupaj 167 članov. Razveseljivo je dejstvo, da je v društvu našlo svoje mesto lepo število žena in deklet, imajo pa soliden temelj za bodoči društveni razvoj tudi v narasčaju, ki postaja iz leta v leto številnejši. To jim je hkrati tudi poročilo, da društvo nima kratke življenjske dobe, pač pa lepe perspektive za svoje plemenito poslanstvo — ustvariti v osrčju prieklje čvrst planinski kolektiv, ki bo širil planinsko idejo in napredno miselnost planinske organizacije v tem predelu. Društvo izpolnjuje svoje naloge preko številnih planinskih skupin, od katerih je najagilnejša iz Lahoncev pod vodstvom tov. Meška. Število naročnikov na Planinski Vestnik so dvignili od šestih v letu 1952 na 23 v letu 1953. S tem uspehom pa se še ne morejo zadovoljiti, kajti dovolj imajo še v svoji sredi članov, ki bi se na revijo lahko naročili. Njihovo prizadevanje, da bi na Jeruzalemu ustanovili planinsko-turistično postojanko, še ni rodilo uspeha. Prepričani pa so, da se jim bo to posrečilo v tem letu. Pri tem jih podpira OLO Ljutomer, ki jim je tudi že nakazal dotacijo din 100.000.—. Društvo vodi kroniko, ki bo vsebovala vse bistvene podatke društvenega življenja.

Na običnem zboru društva dne 20. II. t. l. se je vršila o njihovem delu v preteklem letu živahna diskusija. Med njimi naj omenimo zlasti sklep, da bodo letos povabili v goste koroške planince. Vodstvo društva je bilo tudi za to poslovno leto zaupano dosedanjemu predsedniku tov. Lapornik Avgustu. L. B.

PD Jezersko. Z nezaupanjem sva se vozila delegata Planinske zveze Slovenije na občni zbor Jezerjanov, ki se je vršil v soboto 27. februarja 1954. Računala sva pri sebi: 48 članov, 11 mladincev in 1 pionir da za občni zbor največ 20% t. j. 12 planincev. In glejte! V majno prijetno začudenje in veselje, zaračunala sva se, navzočih je bilo 45 članov, žal so manjkali mladinci in pionir! Tak številen obisk kaže na veliko ljubezen do planinstva in seveda tudi veliko požrtvovalnost, če se

pomisli, kako je Jezersko raztreseno; tudi po eno uro daleč so hodili na občni zbor.

Poročila so bila sicer kratka toda stvarna. Premalo se je pritegnilo mladine v planinsko organizacijo, ki je na Jezerskem ne primanjkuje, ali mladina se raje včlanjuje v smučarsko in gasilsko organizacijo. Število članstva je padlo; odpadli so oni, ki so iskali zgolj osebne koristi od planinske organizacije.

Češka koča, podedovana od čeških planincev, ima premalo prometa. Zgolj za dn 171.000.— v preteklem letu. Obisk za to lepo postojanko je treba poživeti. Manjka planincev iz štajerske strani, ker Savinjsko sedlo (za 2001 m) ni pristopno. Pot iz Logarske doline in Okročlja se sicer prestavlja, da bo planinski promet neoviran. Markacijsko komisijo, ki bi imela na pretek dela, je treba oživiti. Planinci Jezertani se pečajo z mislijo, da bi postavili na Milinarjevem sedlu, ki leži veliko nižje ko Češka koča, novo postojanko, ki bi bila v veliki meri namenjena poletnim turistom na Jezerskem.

Kulturna dejavnost društva ni bila na zaželeni višini. Premalo se je poudarjal pomen planinskega glasila Planinskega Vestnika za vzgojo mladih planinskih kadrov, društvo še nima prepotrebne prirodne knjižice, predavanj ni bilo, pač pa je šel Mlakarjev Jakob Aljaž v promet. Veliko je bilo zanimanje za novo karto Kamniške Alpe, ki izide v založbi Planinske zveze Slovenije in maju.

Na tehne besede drugega delegata o pomenu Planinskega Vestnika za članstvo in rast kulturne dejavnosti slovenskih planincev, se je prigraslilo nič manj kot 12 novih naročnikov. Sklenili so tudi, da ustanove prirodno društveno knjižnico. —

Dne 1. marca t. l. so zborovali planinci PD Slov. Bistrica. Prejeli smo sicer zapisnik občnega zbora brez priloženih poročil, ki so jih podali na občnem zboru društveni funkcionarji, vendar je pa že iz samega zapisnika razvidno, da je bilo društveno delo v preteklem letu zelo živahno in razgibano. Težišče dela je bilo vsekakor na gradnji postojanke pri Treh Kraljih, v katero so že doslej investirali okrog 6 milijonov dinarjev. Za dograditev te postojanke in notranjo opremo pa potrebujejo še najmanj 15 milijonov dinarjev. Na njihov predlog je bila gradnja dejana v prioritetni gradbeni plan PZS. Članstvo se je zelo izkazalo pri elektrifikaciji planinske postojanke, ki jo je s pomočjo pohorskih kmetov izvedlo v enem mesecu. Veliko si obeta društvo od preureditve Črnega jezera, ki bo kot veliko gorsko jezero prava atrakcija za ta del Pohorja in bo privabljalo na Pohorje številne turiste in planince. Članstvo je mnenja, naj bi društvo okrog jezera postavilo lične lesene weekend hišice in poskrbelo za primerno število čolnov, s čimer bo znatno razširilo svoj delokrog. Začasno postojanko pri Treh kraljih so oddali v socialistični zakup in se je ta način oskrbovanja postojanke za društvo izkazal povoljnejši. Društvo je izvedlo nekaj skupinskih izletov, v manjših skupinah pa so poedinci obiskovali vse predele naših gora. Imeli so tudi predavanja, ki so bila zelo dobro obiskana. Agilna sta bila tudi alpinistični in markacijski odsek. Letos bo društvo proslavilo 30-letnico svo-

jega obstoja in nameravajo v ta namen organizirati festival in praznovanje združitvi s proslavo rojstnega dne maršala Tita. Alpinistični odsek bo izdelal društveni album. Predvsem jim bo pomagal njihov najstarejši član tov. dr. Jagodič Simon, ki razpolaga s podatki iz prvih let njihovega društva. Med novoizvoljenimi odborniki opažamo že znana imena kakor Černe Ivan, Tramšak Ernest, Kovač Hubert, Utenkar Stanc, Bradan Franc, Grandušek Jože, Božnik Karel, Pečovnik Vili, Utenkar Jožica, Frangeš Joško, Bošič Slavko, Car Ivan i. dr.

Dne 16. III. t. l. so polagali obračun svojega dela planinci PD Domžale. Obisk članov je bil minimalen, ker se je ob istem času in v istem posloppju vršil sestanek SZDL, kar je znak, da v Domžalah med organizacijami ni prave koordinacije. Od PZS sta se zbora udeležila tov. Bučer Tone in Lavrič Rado.

Društvo se ponaša s tremi uspehi, t. j. z otvoritvijo lepe in sodobne planinske postojanke na Veliki planini, z uspešno družabno prireditvijo, ki jim je prinesla znaten finančni efekt in pa z ureditvijo knjigovodstva. Prvič, odkar obstoje, se je namreč zgodilo, da je društvo prišlo na občni zbor z bilanco, ki je nazorno pokazala društveno finančno stanje. Otvoritev njihovega Doma na Veliki planini pa je bila tudi velikega propagandnega značaja, saj se je otvoritve udeležilo nad 3000 planincev, med njimi tudi precej takih, ki so sicer prvotno tej gradnji nasprotovali. Društvo se je največ bavilo z gospodarskimi problemi in je vsa teža dela ležala predvsem na ožjem planinskem aktivu. Najaktivnejša od teh sta pač bila tov. Grll in Lenček, ki se nista nikoli ustrašila truda in včasih skoraj nezmogljivih nalog, v kritičnih trenutkih pa, ko je šlo za družbene finance, večkrat tudi sama segla v svoj lasten žep in z lastnimi denarnimi sredstvi mašila nastale vrzeli. Za požrtvovalno in nesebično delo jima je občni zbor izrekel vsjo pohvalo.

Skupinskih izletov odbor ni pričel niti predavanj, odpovedala je tudi propaganda. Nekoliko živahnejša sta bila alpinistični in smučarski odsek. Alpinistični odsek je pridobil od lanskega leta enega člana in šteje sedaj 7 članov in dva pripravnika. Odsek je priredil tečaj v dolini Tamarja in na Kokrskem sedlu. Izvršil je 29 plezalnih vzponov od III. do V. težavnostne stopnje. Smučarski odsek šteje 29 članov, imel je redne sestanke in od oktobra do decembra redno treniral v telovadnici. Z dohodki svoje družabne prireditve je organiziral 6-dnevni smučarski tečaj na Črnem vrhu, ki se ga je udeležilo 12 tečajnikov. Sodelovali so na društvenih in meddruštvenih tekmovanjih. Tajniško, propagandno in markacijsko poročilo ni bilo podano. Zbor je sprejel vrsto sklepov, ki naj poživijo društveno delo, predvsem pa so se odločili, da bodo sedaj, ko so z gradnjo v glavnem gotovi, vse delo usmerjali na pridobivanje članstva in njegovo vzgojo. Poleg novega Doma pa bodo postavili še gospodarsko poslopje. Za predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Skofic, ki ima nemalo zaslug za tako veliko delovno zmago domžalskih planincev. Tudi sestav odbora je v glavnem ostal isti kot v preteklem letu.

L. R.

IZ PLANINSKE LITERATURE

Berge der Welt — 1953. Pričujoči letnik tega zbornika, ki ga izdaja Švicarska ustanova za alpinska raziskavanja, je izšel kar v treh jezikih. Prejšnja izdanja nadkriljuje namreč po vsebini in zunanji, zlasti slikovni opremi. Glavni predmet so poročila neposrednih udeležencev švicarske spomladanske odprave na Everest 1952. Možje, danes že slavni imen, nastopajo s strnjenimi, pa nikakor ne dolgočasnimi poročili, obsegajočimi ne samo vzpon, temveč tudi zelo veliko etnografskih, geografskih, geoloških in botaničnih podatkov. Zelo skromno pišejo; ni sledu samohvale in ne naštevajo se težavnostne stopnje, omenja se pa v celoti samo en edini klin! Zato je ta pisana vsebina mikavna tudi za neplaninca, ki bo zlasti začuden obstal ob prelepih slikah, obsežnih panoramah, pogledih na vrhove, kakor so slike o prelomu ledenika Khumbu, prehod čez Veliko razpoko po mostu na vrveh. V tem se pokaže vsa veličina podjetja. Kdor škili na kako odpravo na Himalajo, naj to knjigo dobro prebere in natančno preštudira tudi vse slike.

Marcel Kurz podaja na čelu kratko, a pregledno zgodovino Everesta, novice o odhodu ruske odprave pa samo registrira. Po drugih poročilih (Dr. Franz Grassler: Der Kampf um die Achttausender) je ta odprava odletela 16. X. 1950 iz Moskve. Od taborišča št. VIII za severni strani je šest mož odšlo proti vrhu iz višine 8000 m. Vrnili se niso. Vzel jih je najbrže plaz. Ostali so se 27. XII. vrnili v Lhaso. Podobno je poročal londonski radio. Vse te novice pa je treba sprejeti s skrajno previdnostjo.

Prvo tipanje iz Nepala je opravila 1950 tako imenovana Houstonova odprava, katere se je udeležila tudi Mrs. Elizabeth S. Cowles. Ta poroča v pričujoči knjigi o uspehih. Bila je to prva odprava, ki je prodrla do Namche Bazarja, kjer je bila prejeta kot božje čudo z vso prijaznostjo. Šla je še dalje, a se je njeno končno po-

ročilo glasilo pesimistično: Za dostop z juga ni veliko upanja. O tem smo že poročali (PV 1953, str. 42).

Velik delež na uspehu pripisujejo udeleženci domačinom izpod Everesta, tako imenovanim šerpam (pišem v ednini šerpa, ker je v angleščini in nemščini ednina Sherpa, množina Sherpas, torej v sloven. ne Šerpas ali Šerpasi). »Brez njih,« tako piše René Dittert, »ne bi bilo nikdar mogoče izvesti dohoda in dostopa do redkih velikih vrhov, ki so bili do sedaj osvojeni. Tem vedno se smejočim fantom velja naše največje občudovanje, njim, ki so nam zvesti do samožrtvovanja, vedno pripravljene za pomoč, kratko, tem prijateljem, ki jih s tako velikim veseljem zopet vidimo. Res, umazani so, usekujejo se s prsti, strašno pljujejo in se trajno praskajo. Ampak mi smo tega že vajeni.« André Roch pa pravi: »Šerpe so poklicni nosači za visoke gore. Večina izhaja iz okoliša Solo Khumbu, čegar središče je Namche Bazar. Trgujejo s Tibetom, Nepalom in Indijo. Vse se prenosijo na hrbtni mož, ženski in otrok, kajti tovarne živine ni, ker je ni mogoče prehraniti. Videli smo, ko je oče nosil 70 kg, mati najbrže 50 kg in dečki od dvanajst do petnajst let pa bremena od 30 do 40 kg.« Pisec občuduje pri njih dve stvari: V prvi vrsti neomejeno prijaznost, s katero se srečajo z vsakim človekom. Leta in leta potujejo z vsakovrstnimi »komičnimi« ljudmi. Prvi je skopuh, drugi je prismojen, tretji je bahač, ki gora ne pozna itd. Šerpa pa ostane vedno enak, sotor postavi, napihne blazino, pripravi spalno vrečo, pomaga pri menjavi obutve, pripravi hrano in z eno besedo — naredi vse.

Opis posameznih etap so si udeleženci med seboj lepo razdelili, da se ne ponavljajo.

Prvo etapo opisuje René Dittert pod naslovom: Dohod in prvi stiki z budhističnim svetom: Odleteli so iz Patne ob Gangesu v Katmandu, glavno mesto Nepala, ležečega sredi lepo ob-

delane rodovitne ravnine. Od tam je do Namche Bazarja, zadnje vasi pod Everestom, 16 dni hoda. Štiri tone tovara bo šlo na to dolgo pot na hrbtih kuljev, ki prejemajo po tri rupije (rupija = šv. frank) na dan ob lastni hrani, skozi tropične gozdove in visoke prelaze. Namche Bazar (3400 m) je domovina šerp, katerih predniki so se priselili iz Tibeta in ohranili svojo vero in običaje.

René Aubert — Od Namche Bazarja do temeljnega tabora: Sedemnajsta etapa privede do samostana Thyang Boche po ozki dolini skozi gozdove smrek in brez. Naslednjega dne prekoračijo višino 4000 m in postavijo glavni stan za več ko dva meseca.

Čakajo jih tri velike ovirc: Odlom ledenika Khumbu ali Ledeni slap, Velika razpoka, vzpon z Visokih podob (Cwm, izg. Kum) na Južno sedlo. O tem smo po dotedanjih virih že poročali (Everest 1951/1952, PV 1953, str. 133). Dodajamo nekaj nadržnosti:

André Roch. — Odlom ledenika Khumbu: To je prva velika zapreka. Med ogromnimi ledenimi kosi v velikosti hiše in do 30 m visokimi seraki iščejo pot v neštetih vijugah in čez številne razpoke in v enem dnevu zato ne zmorejo višine 1000 m, ki jo ima slap. Tako nastane sredi odloma taborišče II. Ledenik je v stalnem premikanju. Če ležiš v spalni vreči, čutiš vrsto sunkov, združenih z bobnenjem — rušenci seraki so to ali nova razpoka.

Jean Jacques Asper. — Prehod čez Veliko razpoko: Od tod napredujejo skozi strm in ozek kuloar med velikanskimi snežnimi stolpi — seraki proti zapadnemu temelju Everesta in premagajo nevarno cono, ki jo krstijo kot Pasajo samomorilcev, kajti previsni seraki jim grozijo na vsak korak. Nahajajo se v višini 5800 m. Končno stojijo pred Veliko razpoko, kjer se je leto prej Shipton moral vrniti. Prav kmalu se izkaže, da razpoke ni mogoče obiti. Pisec pravi: »Ne da bi se obotavljal, se dam zavarovati z dvema vrvema (eno okrog pasu, drugo kot s sedežno zanko). Na dveh cepinih, ki se zasidrata do vratu, se vrže dvojna vrv, nato primem svojo spuščalno vrv in se spustim globoko v razpoko, katere dna ni videti. Flory in Hofsetter me varujeta. Ko se nahajam v višini onostranske

ledene vzbokline, visim okrog 6 m pod svojima tovarišema. Razpoka je tukaj morda 4 m široka, medtem ko meri zgoraj približno 6 m. Medtem ko se držim dvojne vrvi in oprimem ob steno razpoke, se odstranim od vertikale, da dobim zamah. Če se v pravem trenutku odrinem z nogami, bi utegnilo biti mogoče, da priniham na vzboklino. »Dva taka poskusa nista uspela... Opazil pa je spodaj kakih 12 m niže pod robom mal snežen mostič. Spustil se je do njega in dosegel na njem nasprotni rob razpoke in ga z velikimi napori preplezal do vrha. Nato so napravili čez razpoko most iz vrvi, preko katerega se je bilo treba plaziti po trebuhu. Če pogledate slike, je to prava akrobacija. Uspešna Huntova odprava, ki je dosegla vrh, je rešila to vprašanje zelo preprosto: Prinesla je pač mostič seboj!

Leon Flory — Tri tedne v Dolini molka: Gornji del ledenika Khumbu so tako imenovali. Ti visoki podi (Western Cwm) so ogromen kotel, dolg približno 5 km in 3 km širok med neizmernimi, do 3000 m visokimi stenami: Na desni se dviga Lhotse, silna ledena stena s stotinami žlebov in reber, ki se iskrijo v soncu. Na levo po vstaja zapadni greben Everesta, 3000 m visoka stena iz temne skale z rumenimi policami. Od tod se vršijo pohodi za postavitve taborišča IV (6450 m) in dalje še tabor V v višini 6900 metrov.

René Dittert — Boj za Južno sedlo (South Col, 7780 m): To je tretja velika ovira, dostop na Južno sedlo, kajti treba je premagati več ko 1100 metrov visoka pobočja s staminjo 40 stopinj v kritičnih višinah med 7000 in 8000 m. Sedlo se nahaja med Everestom in Lhotsejem in je njegovo pobočje prerezano z dolgim skalnatim rebrom. Zaradi nevarnosti plazov od obeh strani ne preostane nič drugega kakor vzpon po rebro na sedlo. Ampak za to ugotovitev je bilo treba dveh poizvedovalnih podvigov in še dveh nadaljnjih. Po neskončnih naporih je južno sedlo doseženo 26. maja v višini 7800 m, med Everestom (8840) in Lhotsejem (8501 m). Preveliki porabi sil na tem delu pota se pripisuje tudi del vzrokov za neuspeh, ker je bila odprava zaradi prevelikih naporov preveč izčrpana. — Hunt je rebro obšel. Tam je nastal tabor VI.

Raymond Lambert. — Naskok na vrh: »7. V. 1952 se odpravita iz taborišča VI proti vrhu dve navcezi Aubert in Flory, Lambert in Tenzing. Greben je prestrm, tibetska stran prepadna, zato se vzpon nadaljuje po južni strani. Skoraj v višini Lhotseja postavijo šotorček, ki pa ima prostora samo za dva. Zato se Aubert in Flory vrneta, ostala dva pa skleneta prenočiti v šotoru, ker je vreme lepo, skoraj toplo in brez vetra, čeprav v šotoru ni ne kuhalnika, spalne vreče in zračne blazine. Razen koščka sira in klobasice ni nobene hrane. V tem malem šotoru na grebenu Everesta se začenja z nočjo strašen boj zoper mraz. Vso noč otepata drug drugega, masirata svoje ude, ki počasi postajajo brezčutni. Spanje je popolnoma nemogoče. Zunaj znaša temperatura -30°C . Ob šestih zjutraj se dvigneta, vzameta s seboj tri posode kisika in se brez posebnih težav vzpenjata po grebenu. Vreme pa se vidno slabša, strašno počasi napredujeta. Noge jima postajajo težke ko svinec. Hotenje in misli so ko ohromele in se v takem stanju znajdetta kakih 150 m pod južnim vrhom približno okrog 8600 m, morda nekaj čez. Vreme se slabša, sneg bije v obraz, veter postaja silnejši in jasno jima postane, da ne uideta smrti, če se vihar razdivja. Brez mnogo besed razumeta, da se morata odreči. Pet in pol ure sta rabila, da sta od šotora napredovala 200 m, na uro tedaj 36 višinskih metrov. Z neskončnimi napori, nič manjšimi od vzpona, dospeta povsem izčrpana na sedlo.

O telesnem in duševnem razpoloženju človeka v teh višinah poročajo:

René Aubert. — Med 7000 in 8000: Pri postavitvi taborišča VI smo pač najbolj občutili učinke višine. Naši gibi so počasni, pripogniti se, pomeni resničen napor, prenesti kamen, izčrpa. Da pritrdimo šotor, sedemo. Po tem težkem delu ležimo v vrečah v neke vrste letargiji. Kako prijetna in lahka bi bila sedaj smrt! Kakor bolniki v visoki mrzlici pač slišimo v dalji govoriti svoje tovariše, če pa nas kaj vprašajo, je odgovor velik napor. Tudi vprašanje hrane je problem. Ravno tega bi si pozeleli, česar ravno ni. Če si kdo želi kondenziranega mleka, ob prvi žlici mu že postane slabo. Na prvi topli kosmiči so podobni pivniku, ki naj bi ga požrl.

Gabriel Chevalley. — Človek v velikih višinah: Do naskoka druge skupine na vrh sploh ni prišlo, sledil je umik s sedla s strašnimi težavami, z bivakom na rebri, končno je bil dosežen camp V, nakar je sledil umik v dolino. Neuspeh je utemeljen meteorološko in psihološko: Veter in fizična oslabeledost. Prvega skoraj ni treba komentirati, kajti veter je na Everestu izredno važen faktor. Fiziološka pripravnost pa se izkaže individualno zelo različno. Medtem ko je propadanje moči v taborišču V komaj čutno in počasi nastopalo, se je na sedlu povečal za vse. Apetit popušča, razpad moči zadeva ravno tako muskulaturo kakor živčno in duševno razpoloženje. Dokler je kdo zunaj v menjajoči se okolici in boju zoper mraz in veter in zoper lastno izčrpanost, je tu še budnost, ki človeku javlja nevarnost, da ostane aktiven in previden. Ampak v majčkenem svetu šotora se utegne brez lastne kontrole razviti cela vrsta motenj: Apatija, lenoba, eforija, zaspanost. To privede, če refleksi niso dovolj močni, do nezavestnega samomora in počasne blage smrti. V tej višini se poostrijo vse telesne in duševne motnje zaradi pomanjkanja kisika. Aparati s kisikom pa zahtevam niso ustrezali. — Prilagoditev višnam je odvisna od nepredvidenega subjektivnega faktorja. Kje leži meja za posameznika, se pokaže šele v določeni višinski coni. Ali je ta faktor živčne vrste, vedno isti ali se menja? Ali je samo pojav, ki odgovarja preprostemu dejstvu izčrpanja ali gorske boleznii? To so vprašanja. Gorska bolezen se kaže v slabosti, dremavosti, onemoglosti, pospešenem pulzu, glavobolu, vrtoglavosti in morski boleznii. To stanje se je moglo ugotoviti v prvi vrsti pri šerpah. V splošnem pa imajo večjo storilno silo in žilavost, ki našo prekaša. Aklimatizacija se izvrši pri njih hitreje in lažje.

Dr. Ed. Wyss-Dunant. — Aklimatizacija: Aklimatizacija je faktor, ki dopušča človeku živeti v klimatskih razmerah, katerih ni vajen, ki se jim pa vendar lahko prilagodi. Z aklimatizacijo v Himalaji nima trening med potjo in v višinah 4500 m nič skupnega. To mora udeleženec prinesiti že s seboj. Že med dopotovanjem je podvržen klimatskim razmeram, ki z ev-

ropskimi nimajo nič skupnega: Subtropska klima v pragozdih, alpinska klima na številnih prelazih ob nihanju temperature med -7 do -33 v senci. Aklimatizacija za velike višine ne začne šele v temeljnem taborišču. Tam se ni treba navaditi na mraz samo ob temperaturi -10 do -25 zunaj (-5 v šotoru), temveč tudi na vročino v zavetnih ledeniških kotlih (plus 32 v šotoru), kjer je mogoče napad »ledeniške utrujenosti«. Glavobol kmalu preide (začne se med 5000 do 6000 m), ob nadaljnji prilagoditvi spremeni tudi nerodno nočno dihanje, ki poraste od ničle do maksima, da potem zopet upade. Telo se mora navaditi na intenzivno ultravioleto in kozmične žarke, na redkejši zrak in nižji zračni tlak. Ta prilagoditev organov, arterijske napetosti, kože s pigmentacijo, dihanja in delovanja srca se avtomatično izvrši pri planincih, ki so že mnoga leta sem navajeni bivanja v visokih Alpah. Pridobi se za mnoga leta, zato pa imajo začetniki velike težave.

Do 6000 m je aklimatizacija mogoča, ne pa nad 7000 m. Tu se je mogoče le za kratek čas adaptirati, kajti od tu dalje živi telo le od svojih rezerv in izgube na kalorijah ni mogoče kompenzirati s kakim aktivom. Apatija postaja vedno močnejša in se dviga do izčrpanja. Večkrat pride do vnetja mandljev, ki utegnejo preiti v otekline, v vnetje goltanca, v bolešno spremembo srčnega ritma v obliki tahikardije, kar poveča že itak prehitro dihanje. Kdor je svojo zmožnost adaptacije na ta način prekoračil, se mora vrniti v temeljno taborišče, ker v veliki višini bolezni ni mogoče izlečiti. Zato morajo udeleženci nihati med visokimi in nižjimi oporišči. Če se kdo v višini 7000 m ne more aklimatizirati, pač pa se adaptira, potem v višini 8000 m od njega adaptacije ni pričakovati. Le če so dani ti pogoji, je mogoče postaviti tabor v višini 8000 m in, ker tam ni nobene obnove moči, je treba tam živeti tri ali štiri dni, ki so potrebni za naskok, izključno od lastnih rezerv.

V »smrtni coni«, ki se začne nekako pri 7800 m, je najvažnejše ostati pri življenju. Od te višine dalje je življenje skoraj neznosno in terja celotno voljo do življenja, da ostaneš tam nekaj dni. Življenje visi samo še

na nitki, tako da po vzponu izčrpani organizem v nekaj urah lahko preide iz nekakoga dremavega stanja v smrt. To je najprvo odvisno od starosti dotičnika in od njegovih rezervnih energij. Pri tem ne gre več za adaptacijo, temveč le že za število dni ali ur, ki so tistemu, ki je še odporen, namenjene.

Pisec našteva primere, ko so prišli brez kisika do 8540 , 8570 m. To pa je obenem skrajna meja cona, ki jo bo mogoče prekoračiti le, če bo tehnični napredek mogel izboljšati fiziološke pogoje. Saj sta Lambert in Tensing prišla do 8600 m, uporabljati pa sta mogla kisik le od časa do časa, ker aparati niso prav delovali. Izkazalo se je, da netrajno delovanje kisika nima zaželenega uspeha. Dobro počutje je le kratkotrajno. Lambert in Tensing sta po svojih izpovedbah prišla v neko stanje evforije; pravzaprav nista videla nikakega zadržka, da ne bi nadaljevala pohoda na vrh, če bi se vremeboljšalo. Snežni vihar, megla in zakrito nebo sta ju dovedla k vrnitvi — k sreči! Kajti se stop se je izvršil ravno tako počasi kakor vzpon in je izrabil njune zadnje moči. Blagor jima, da sta se vrnila. Tik pred šotorom na sedlu nista imela niti toliko moči več, da bi prekoračila mal snežen hribeček, ki ju je ločil od šotorov. Bila sta popolnoma izsušena. V resnici moramo občudovati moč njune volje in odpornost njunega organizma, ki je prenesel zračni pritisk samo 260 mm živega srebra, vihar in temperaturo -25° C. Nadaljevanje vzpona bi bilo usodno: V tej evforiji, ki ni bila nič drugega ko popolna anestezijska kontrolnih organov! Ali ne leži v tem morda pojasnilo za skrivnostno izginotje Malloryja in Irwineja? Višina 8600 m je videti fiziološka meja, to je cona evforije, iluzije Mayne tenčice, ki jo zdravnik večkrat lahko opazi pri težko bolnih, ki so izčrpali že vso svojo odporno silo, stanje blagopodčutja in veselja, ki nastopi kratko pred smrtjo posebno pri infekcijskih boleznih.

Lakota po vitaminih je velika in jih umetni vitamini ne morejo nadomestiti, kvečjemu vitamin C pred skorbutom. Oranžni sok je dober.

Ernest Hofstetter. — Prehrana in oprema: Štiri tone opreme so bile v

Zürichu spravljene v 183 zabojev in škatel iz parafiniranega kartona, odpravljene z ladjo v Bombay in od tam v dveh poletih v Katmandu. Med potjo pa se je sprti nakupoval riž, sladkor, leča, moka in cigarete za nosače. Riž je temelj prehrane na dopotovanju in, kjer je priložnost, se nakupi kurcina, prašiči, ovce ali koze in yaki. Pijača je čaj. Evropska hrana ostane nedotaknjena do višinskih taborišč. Zajtrk na poti je ob pol sedmih: Dva krožnika riža, garnirana z dvema ali štirimi jajci ali kosom mesa od prejšnjega večera. Ob 18. je večerja, med potom pa chapatis (iz moke, pražene na ognju), zraven košček čokolade in požirek čaja. Kuliji odhajajo s teščim želodcem in jedo le dvakrat na dan. Po dveh urah hoda si pripravijo ogromen zajtrk: Chapatis ali kos mesa. Čudovite množine popravijo. Drugi obrok je zvečer. — Šotori imajo dvojno streho iz goste svile, tla so dobro izolirana z nylonom in zračno blazino, spalne vreče so zunaj iz nylona, znotraj iz bombaža, napolnjene s puhom. Čevlji iz ustrojene kože severnega jelena s trojnim podplatom: Znotraj usnje, nato plutovina, zunaj profiliran gumi, čeznje prevleka iz jadrovinc. Gornja obleka je iz nylona, ojačenega s svilo, podšita s rhom. — Kjer hrane ni več mogoče sproti nabaviti, se načenjajo evropske zaloge. Posebno so cenjene klobasice in slanina, tunina in kocke za juho. Porridge (jed iz ovsenih kosmičev), med, konfiture in prepečenec se jemljejo k čaju ali čokoladi. Sadni ali paradižnikov sok osvežuje, čokolado, lešnike, bonbone in sadni sladkor nosijo vedno v žepih. Serpe zelo cenijo evropsko hrano. S strahom so gledali na vrnitvi, ko so morali v taborišču III prepustiti usodi nekaj hrane, ko je Ang Norbu požrl namah tri doze tunovke in zraven dozo na pol zmrznjenega sadnega soka.

Rastline na meji vegetacije opisuje Albert Zimmermann. V višini 2000 do 3000 m raste himalajska cedra z debelom od 50—80 m, više gori himalajska jelka s 15—20 cm dolgimi storži, himalajska smreka do 4000 m in 2—8 m visoko brinje. Rododendron v belem, rožnatem, rdečem, rumenem s preprostimi ali v šopih po tri do 25 na enem stebli je karakteristična himalajska rastlina. V višini 5000 m je le še mal

grmič. Ena teh vrst sega do 5400 m. Ista gosta naseljenost velja za vse vrste primul, od katerih spleza ena do 5000 m. Vse mogoče barve maka v obsežnih blazinah na 50 cm visokem pečlu s cvetli ko iz svilenega papirja pokrivajo obširna polja, nepomešane z drugimi cvetlicami. Najvišje bivališče rastline je odkril v višini 6350 m, najbržce neke vrste arenarijo.

Znanstvena dognanja zaključuje prof. dr. Avgustin Lombard z začasnim poročilom o geologiji med Katmandujem in Everestom, ki je sploh prvo tako poročilo iz tega področja. Če še omenimo popis poti Elle Mailard k svetemu jezeru v Gosaikundu, »nedalč« severno od Katmanduja, ki se odlikuje po zanimivih folklorističnih podatkih o Nepalcih, je s tem del knjige o Himalaji končan.

Nato preskoči knjiga v Južno Ameriko, od koder poroča Hans Ertl, vodja nemške ekspedicije v Ande v 1.1950 do 1951 v Boliviji. V skupini Illimani-jevega masiva se je mudil 40 dni, povzpel se je na severni vrh Illimanja (6840 m) in ugotovil, da je za 30 m višji od južnega vrha, ki je veljal do sedaj za najvišjega, a je bil že prej večkrat zavzet. Pri vzponu na Kondoriri (5920 m), ki ga imenujejo tudi bolivijski Matterhorn — fotografije opravičujejo to označbo — je pet kondorjev napadlo počivajočega udeleženca Schröderja, ki se jih je mogel ubraniti šele, ko so prišli tovariši na pomoč... Leta 1950 je odprava zavzela tri šesttisočake in pet pettisočakov, skupaj pet prvenstvenih vzponov. Leta 1952 je po 120 km dolgem potovanju po deviškem pragozdu došla pod Illampu, na katerega že 24 let ni stopila človeška noga. Postavila je tabor v višini 5100 m. Samo 400 m pod vrhom jo je vihar prisilil v bivak in v strašno noč v mrazu, kjer so si s svečo v prazni filmski patroni skuhal čaja za dva požirka. Drugo jutro stojijo na vrhu (6530 m). Sledi še vzpon na najvišji vrh Bolivije Sajamo (6530 metrov), kjer so našli še ob močicu ostanke italijanske zastave in vizitko Ghiglioneja iz leta 1935.

Piero Ghiglione, znani alpinist, pa se v tem zvezku oglašja tudi sam s poročilom o Andih južnega Peruja. Trdi, da so še neizmerne pokrajine, kamor še ni stopila belčeva noga. Ekspedicija je imela v načrtu Salcan-

tay, pa jo je druga odprava prehitela, zato se je obrnila proti Solimani (6530) in Ausangateju (6550 m) in križarila po Cordillerah tja do izvirov dotokov Amaconke. Poročilo je pisano živahno in zanimivo s podatki o geološkem sestavu, flori in favni. Tudi v teh gorovjih čaka planinca večer boj s snegom, vetrom in nizkimi temperaturami.

Knjigo zaključujejo poročila iz Grönlandije o favni in geološkem sestavu o vrhovih, ki tudi tam presega 2000 m, n. pr. Frihestite 2610 m.

Iz Evrope ni nobenih poročil. Saj tudi tu ni mogoče, ker kaj posebno novega se tam ne more več primeriti.

Dr. Pr.

✓
Dr. Fran Mišič, Lik in mik zelene Pohorja, izdala zbornica za gostinstvo Maribor-okolica, natisnila Mariborska tiskarna. Dr. Fran Mišič je znan turistični pisatelj, marljiv, razgledan in prijeten. »Ob 60-letnici plodonosnega delovanja planinskih društev v Sloveniji in ob 40-letnici smrti prof. J. Koprivnika, avtorja prve slovenske monografije o Pohorju«, kakor pravi posvetilo na drugi strani priučujoče knjižice, je slovenski javnosti poklonil turistično monografijo o izredno mikavnem pogorju, o katerem so že pisali Koprivnik, Badjura («Pohorje», 1924), avtor sam l. 1934 s publikacijo »V žaru in čaru šumovitega Pohorja« in tudi literati z umetniško ambicijo. Vsebina knjižice obravnava najprej izčrpno

»Pohorje kot turistično področje« in turistične postojanke, ki so po vojni zrasle v senci pohorskih gozdov in ki so večji del na mednarodni turistični višini, po komfortu pa tudi kulturnem nivoju uprave in po potrežbe. Ne ravno odlični klišéji ponazarjajo te kolose našega planinskega turizma, žičnico in avtomobilsko cesto ter zimski motiv. Posebno poglavje je posvečeno Lovrenškim jezerom z zanimivim zgodovinskim aspektom, nato sledi opis trga Lovrenca in Puščave, Ribnice z Ribniško kočjo in drugimi postojankami, Šmartno na Pohorju, Timje, Kebel, Senkungota, Skomarje z njegovim ljudskim pevcem Vodovnikom, čigar najznačilnejši verzi so priobčeni. Knjigo zaključuje poglavje »Na pohorski visoki planoti«. Delce ni pisano v slogu vodnika, čeprav bi bil spričo suše v turistični literaturi skoraj bolj potreben. Vendar tudi v tej obliki z vsemi pisateljevimi odlikami dramatično v nas mišk za lepoto narave, smisel za potovanje in pri potovanju zanimanje za vse, s čimer nam potovanje koristi. Ne samo da nas razvedri, marveč tudi razširja obzorje, bogati našo duševnost, nas približuje naravi in človeku, ki se z njo bori in od nje živi. Knjiga je koristno in obenem prijetno branje. Treba je pohvaliti založnico, ki se ni ustrašila nesorazmerno visokih tiskarskih stroškov in omogočila tudi izid učinkovitega propagandnega in vzgojnega čtiva.

T. O.

Popravek

V 7. julijski številki PV (konec razprave o »pobočju«) se je zgodila neljuba pomota. Natisnjen je bil namreč prvotni, stari uredništvu PV poslani članek, ne pa novi z raznimi popravki in dodatki izpopolnjeni spis, ki sem ga bil uredništvu odposlal kasneje po izidu letos izdanega Geografskega vestnika za l. 1953, a žal prepozno, ko je bil stari spis v tiskarni že v tisku in ni bilo mogoče ničesar več popraviti.

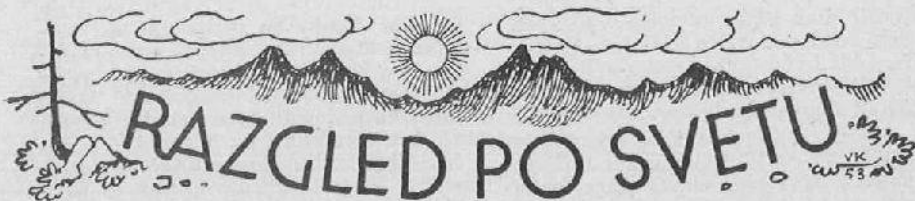
Naj navedem tu le dva bistveno važna izpuščena dodatka.

1. Stavku na str. 400 (levi stolpec), kjer omenjam, da se je že lani v PV prav jasno in odločno zavzel za reber geograf C. Malovrh, bi moral slediti tale stavek: »Ker pa so nadalje izkazane rebri« tudi že »v celi vrsti izrazov«, o katerih meni geograf Svetozar Ilešič (Geografski vestnik 1953, str. 229), da jih bodo »lahko brez pomisleka uvedli v terminologijo«, manjka pač le še formalni uradni podpis...

2. V spodnjem odstavku na isti strani (levi stolpec, 6. vrsta) naj stoji: Jesenka Jancz, Zemljepisna začetnica 1865: bok, bočje, rebro, stran, breg, brežina in v Obč. zemljepisu 1873 spet: rebro;...

Tudi podpis je bil postavljen napačno.

R. Badjura

RAZGLED PO SVETU

Slovenske »Doline« na Dachsteinu.

Dne 15. aprila je krenila iz Obertrauna ob Halstädtskem jezeru skupina 3 učiteljev in 10 dijakov v starosti 16 do 19 let v Dachsteinsko gorovje, kjer jih je zajel snežni vihar in so slabo opremljeni ter brez zadostne hrane onemogli in zmrznili.

Avstrijski in nemški časopisi so o tej strašni tragediji obširno pisali. Graški dnevnik »Neue Zeit« je pri tem tudi poročal, da so reševalci našli pri iskanju ponesrečencev prazen bivak, kamor so se mladi turisti v snežnem viharju zatekli, »dolino«, ki pa je bila tedaj prazna, našli so le koščke časopisnega papirja, prazno škaflo. Dolina, skrbno izbran prostor, zaščiten pred snežnim viharjem, je bil ves zasnežen.

Poročevalec nato razlaga pojem »doline«, češ da je to slovenski izraz dolina na Krasu.

dr. R.

Novo francoske publikacije alpinistične vsebine, ki so lani izšle, so: Alain de Chatellus »Alpinist, si to ti?« Roland Truffaut »Iz Kenye na Kilimandžaro«, Raymond Lambert »V naskok na štiritisočake«. O Himalaji so v francoskem prevodu izšla kar štiri pomembna dela, ki so jih napisali G. Dyhrenfurth, E. Shipton, Chevalley in Hunt. Prevedli so tudi Ghilionejevo knjigo »V Andih Južnega Peruja«. Zanimiv je odziv francoskega recenzenta Georgesa Loyera na Schönerjev prevod Satulovskega knjige »Na ledenikih in vrhovih Centralne Azije«. Najbolj ga boče utilitarizem sovjetskega alpinizma in prežetost s patriotizmom, ki gre tako daleč, da Satulovski zanika avstrijsko nemški vzpon na Pic Lenin (7127 m) l. 1928, ki so ga izvedli Allwein, Schneider in Wien. (Prvi Rus se je nanj povzpel l. 1934.) Loyer se boji, da na mesto individualističnega alpinizma liberalne dobe vedno bolj stopa kolektivistični, ki bo zagrnil simbole,

kakor so bili Mummery in Lammer. Loyer je mnenja, da je liberalni vek nujno rodil nove poglede na alpinizem. Pridružuje se Samivelu (uvod v knjigo »Les Cimes et Merveilles«, o katerem bomo še poročali). Loyer je seveda pristaša starega gesla »o koristnosti popolnoma nekoristnega osvajanja vrhov«.

O višini gora so do l. 1750 imeli dokaj čudne pojme. Sredstva za merjenje višine so bila preprosta in natančna, metode različne in nič eksaktne. Italijan Cassini jih je meril po sencih, ki jo mečejo. Jean André de Luc je uporabljal barometer; tretji pa so se zanesli na vrelišče vode. Rezultati so bili zato zelo protislovní. Scheuchzer je štel Titlis za najvišji vrh v Alpah, drugi so menili, da je to Gotthard ali Furka. Zenevski fizik Jean-Cristophe Fatio Duillier je precej natančno izmeril višino Dôle in Mt. Blanca. Anglež Shuckburgh je l. 1775 precej dobro obdelal Montagne Maudite. Standardno delo pa je l. 1755 izvršil Jean-Barthelemy Micheli du Ciest, ki je objavil »Geometrijski prosppekt zasneženih gora, imenovanih glečera«. Studiral je fiziko v Parizu in se je kakor Réaumur proučeval s proučevanjem barometra. Zaradi neke zarote (Samuel Henzi) je bil obsojen na dosmrtno ječo v trdnjavi Aarbourg, ki pa ni bila težka, ker je v njej lahko znanstveno delal, sprejemal obiske in se sprehajal po ploščadi, raz katere je izmeril vrhove gora na širnem horizontu, ki se mu je nudil.

Zgodba o orlu, ki naj bi bil ugrabil tri otroke, katerih kosti je bil našel lovec Del Vecchio v zapuščenem orlovem gnezdu v Cime de l'Est, je nekaj časa razburjala bralce revolverskih listov ne samo v Švici, ampak tudi na Holandskem. Novice so bile tako vroče in konkretne, da so morali vmes poseči strokovnjaki

prirodopisci, ki so avtoritativno vrnili »čast roparski ptici, ki baje, tudi če meri čez krila 2 m, vendarle ne more na večje daljave leteti s plenom, težjim od domačega zajca«.

Lilion namesto nylona bodo začeli proizvajati v italijanski tekstilni industriji. Vrvi, mokasine, bluze in kape iz liliona bodo že prav kmalu preizkusili italijanski plezalci.

Plazovi so l. 1950/51 samo v Švici povzročili za 26 320 000 švic. frankov škode, kakor poroča letno poročilo inštituta na Weissfluhjochu. Če to preračunamo na naše denarje!

Institut za raziskovanje snega na Weissfluhjochu na Davosu je v letošnjem januarju spet priredil tečaj o snegu, plazovih, praktični meteorologiji, o presoji plazovitosti, o varnostnih ukrepih pred plazovi, o umetelnem proženju plazov ter o roševalni službi.

»Les Alpes« so v decembrski številki l. 1953 prinesle prevod angleškega članka o vzponu na Mt. Everest. Avtorja sta sir John Hunt in Michael Westmacott. Sestavek spremljajo trije prvovrstni posnetki jugovzhodne in jugozahodne strani Everesta.

Jura - pogorje pozna vsaj po imenu vsak srednješolec po širnem svetu. Geološki, turistični in planinski opis tega znamenitega pogorja prinaša v besedi in sliki lanska novembrska številka Les Alpes. Članke so prispevali urednik M. Oechstin, R. U. Winterhalter o orografiji Jure, E. Fischer o literaturi, ki obravnava Juro, Fritz Ballmer ture, Valentin Binggeli pa piše o stilu gora ob primeru Jure. Maurice Faore razpravlja o kmetijah v jurskem področju (Neuchâtel), priloženih pa je tudi nekaj opisov o plezalnem udejstvovanju v Juri. Binggeli primerja Alpe gotski katedrali, Juro pa romanski baziliki. Fischerjev članek omenja trubadurje Rudolfa de Penis, Steinmara v. Klingnau, Wernerja de Homburg. Glavna pesniška občudovalca Jure pa sta Albert Haller in Goethe.

Nova sovjetska ekspedicija na Mt. Everest bo l. 1954 nastopila pod vodstvom alpinista Raseka in bo štela 12 mož iz vrst »alpinov«. Rasek je bil tretji na vrhu Pic Lenin, vsi pa so se šolali na Kavkazu.

»Les Alpes« so v novembrski številki 1953 prinesle poročilo o spomeniku dr. Kugyja v Trenti in poudarjajo idejo spomenika. Poročilo ni ravno zgled natančnosti. Med drugim poroča M. Oc. (urednik), da Planinarski savez Jugoslavije izdaja mesečnik Planinski Vestnik, glasilo Planinske zveze Slovenije. Federalna struktura naše planinske organizacije in njeno vrhovno predstavništvo PSJ v Beogradu gre nekaterim inozemskim planincem težko v glavo. H. Schöner, ki dobro pozna naše razmere, je konec leta v »Berge und Heimat« jedrnato obrazložil, kako in kaj je s to rečjo.

35 smrtnih nesreč v gorah ZDA je zabeležil AAC (American Alpine Club) v l. 1952, 27 v suhi skali, 8 v snegu, 9 pri vzponu, 14 pri sestopu, 14 nenavezanih, 5 samohodcev. Večina mrtvih jih je bilo starih manj kot 25 let.

Tenzing Norka iz plemena Šerpa je rojen leta 1914 ali 1917 na južni strani Mt. Everesta v vasi Tama v nepalski provinci Solo Khumbu, kjer še živi njegova mati in sestra. Leta 1933 je prišel Tenzing Norka v Dardžiling v Zapadni Bengaliji, v letovišče indijskih Angležev in izhodišče v Himalajo. Tenzing ima ženo Anglahmu in dve hčerki Pimpim ali Pempem in Nimo. Imenuje se sirdar — vodja nosačev in vodnikov. Kakšno uspešno himalajsko pot ima za seboj, smo poročali v lanskem letniku. Njegova karakteristika v Krenekovi listi himalajskih vodnikov in nosačev se glasi: Tehnično najboljši med vsemi šerpami. Vodil največ v težkem terenu. Prvovrsten. Strasten gornik. Zelo podjeten. Govori angleško. Lahko zastopa tolmača in zveznega oficirja. »Tiger-medalja«. Medaljo »tigra« je izdal Himalajski klub (Himalayan Club). Nepalci na južni strani Comolungme pa tudi na tibetski strani Nepala so skoraj brez izjeme Tibtanci, ki so se preselili v severni Nepal. Otroci teh priseljencev se v prvem in drugem rodu imenujejo Bhotia (ali Bhutia). Ime Šerpa dobe šele v tretjem rodu. Ker pa se iz rodu Šerp jemlje največ himalajskih vodnikov in nosačev, se je ime Šerpa preneslo večji del na vse nosače (te potem lahko pišemo tudi z malo začetnico). Tenzing je torej ime, ki pomeni isto kot Temba, kar pove, da je miren,

zanesljiv. Norka je priimek, družinsko ime, Serpa pa je plemensko. Ker je zdaj slaven mož, ga štejejo za svojega i Nepalci i Indijci, tako da je junak v zadregi, katero državo naj prizna za svojo.

Hillaryjev posnetek tibetske strani proti Čang La imenujejo edini neizpodbitni dokaz, da je angleška ekspedicija res dosegla najvišji vrh na zemlji. Posnetek kaže orjaški ledenik Rongbuk in tibetske doline v senci. Ker je Hillary prišel z juga, je moral vrh prekoračiti, da je to dobil v aparat. Pogled na severno stran z grebena je čez in čez izključen.

Libanon, arabsko Džebel Libnan, hebrejsko Lebanon (= belo pogorje) se razteza v daljavo 150 km, širok je 30 km in doseže višino 3000 m (Dhorel Chodib 3063 m in Džebel Timarun 3212 m). Znan je posebno po cedrah (grška beseda kedros = dišeči les), o katerih poroča Monakovčan Steinlehner l. 1910, da merijo v obsegu tudi po 10 do 14 m, 20 do 25 m v višino in dosežejo starost 3000 let, vendar so skoraj izumrle zaradi hude eksploatacije v vseh dobah (Salomon, Asurbanipal, Agripa itd.). Danes jih je komaj še 100, l. 1885 jih je Diener naštel še 377 komadov. Do njih je danes speljana žičnica, v sosesčini stoji številni hoteli za letovišcarje in smučarje.

Osemtisočake v luči alpske težavnostne lestvice presoja Dyhrenfurth takole: »Francozi so na neki tiskovni konferenci »Družbe francoskih raziskovalcev« (Société der Explorateurs Français) l. 1950 menili, da nad višino 7000 m teren mora biti lahak, sicer je nepristopen. Toda že l. 1936 sta N. E. Odell in H. W. Tilman na Nanda Dewiju našla največje težave v zgornjih legah. Amerikanski plezalec Fritz H. Wiesner je l. 1938 in 1939 na K 2 (Čogori) z enim šerpo dosegel 8382 m v zelo težkem plezanju in presodil zgornjih 300 m kot V. in VI. stopnjo. Francozi so posplošili izkušnje iz Annapurne, kjer so največje težave zares med 5900 in 6600 m (taborišče 2 in 3). Mt. Everest ima najtežji del nad 8000 m, prav tako Čogori. Razume se, da se te težave ne morejo meriti s težavami v Eigerju ali v Grandes Jorasses, saj so v

višini nad 8000 človeške moči »manjše« in zato so tudi težave videti večje.

Kanadski Matterhorn se po vsej pravici zaradi svoje oblike in stila imenuje gora Azziniboine, na katero so prvič stopili avgusta 1951 hotelska uslužbenca Kurt Beam, Erling Stom in nek profesor matematike.

Gorovja na črnem kontinentu niso tako reprezentativna kakor v Aziji, Evropi in Ameriki, vendar niso brez zanimivosti in posebnosti. Najbolj obdelan je Atlas, manj pa je znan Ahaggar, bivališče bojeviti Tuaregov. Ahaggar je po večini iz granita, gnajsa in bazalta in je vlažen otok sredi Sahare. Največja težava je ogromna temperaturna razlika od -10° do $+50^{\circ}$ C na dan. Podobno je gorovje Tassili, vendar bolj suho in nižje. 100 000 km² zavzema gorovje Tibesti, domovanje zelo pozno ukročenih Tubusov (8000 jih je). Turist se mora pripraviti na fatomorgano, halucinacije in druge tropske težave. Abesinsko gorovje seže v višino 4000 m in čez, je kljub italijanskim cestam zelo malo znano. Kamerunsko gorovje se tik morja požene v višino 4075 m, t. j. Foko — Božja gora. Glavna težava je v obilnem tropskem deževju, vrh pa večkrat pokrije sneg, ki ga domačini seveda ne poznajo. Ruwenzori v ekvatorialni Vzh. Afriki je 130 km dolgo gorovje, ki so ga poznali že Rimljani kot »gorovje na luni« (domačini si namreč niso znali razložiti bleščave snega po vrheh). Vzponi niso prijetni zaradi dnevnega dežja in megle, niso pa težki. Kenijsko gorovje je prijetnejše. Najvišji vrh je Kibo v masivu Kilimadžaro z 2 km širokim in 240 m globokim ognjeniškim žrelom. Tudi Kilimadžaro redko odloži pajčolan megle zaradi večne mečave. Zmajeve gore (Drakensberge) med »zlato in diamantno pokrajino« Južne Afrike so najlažje dostopne. Najznamenitejši predel je Cathin Peak (3660 m) z velikim narodnim parkom (Cathin Park), v območju teh gora je tudi dežela Basuto, črnska rezervacija.

Mount Waddington (4040 m) na tihoceanski obali Kanade je dobil ime po Alfredu Waddingtonu, ki je l. 1836 tod raziskoval Coast Range. L. 1936 sta House in F. Wiesner prvič stopila na teme te kanadske gore.

L. 1951 in 1950 je bilo v območju masiva izvedenih več lepih tur. Gora je težko dostopna, leži pa v najlepšem predelu Coast Range.

V Avstraliji deluje Sydney Rock Climbing Club in Rucksack Club of Sydney. V zadnjem času so člani izvedli več plezalnih tur v Katoombi, v pogorju Tri sestre (Three Sisters), pri čemer jih je snemala filmska kamera za revijo »Avstralski koledar«.

Alaska je imela do l. 1951 najvišji vrh Amerike, na čigar vrh še ni stopila človeška noga. To je bil Mount Hubbard (4560 m), na katerega se je povzpel marljivi raziskovalec severnoameriškega gorskega sveta dr. Wood. Pri njegovih ekspedicijah je vedno pomagal pilot Morris King, ki je na Alasko prenašal naveze in tovore. 27. julija na dan uspešnega vzpona dr. Wooda na Mt. Hubbard — je priletel na ledenik Seward, prišlo je do katastrofe in padel je nekam v prostrani ledenik. Na krovu je imel tudi ženo dr. Wooda in hčerko. Kljub iskanju trupel niso našli.

»Berge und Heimat«, glasilo ÖAV prinaša v novembrski številki l. 1953 daljše poročilo o veliki tragediji v severni steni Špika, ki se je odigrala od 1. do 4. maja 1952. Poročilo posebej podčrtava lahkomišelnost mladih alpinistov, ki niso povedali, kam gredo plezat, medtem ko ravnanja prvih dveh plezalcev »zaradi pomanjkljivih informacij« kritično ne pretresa. Polemike, ki se je pri nas zaradi tega razvila posebno o vprašanju GRS, ne omenja niti z besedo. Datum nesreče je napačen (1953), poročilo je podpisano s šifro OST.

75-letnico ÖAV (Österreichischer Alpenklub) so proslavili 19. sept. 1953 v hotelu Sulzer v Admontu ob vznožju Gesäusea. Predsednik dr. Prusik je posebej čestital Hermannu Buhlu, članu ÖAK, ki je klubu poklonil najlepše darilo, vzpon na Nanga Parbat.

Ing. Ferdinand Horn, vsem slovenskim alpinistom znan po lepi Hornovi smeri v Jalovcu, se je s 75 leti lani 7. sept. povzpel na vrh Grossglocknerja po grebenu Stüdl. Njegov tovariš dr. Goedel je izpolnil 70 let. Ing. Horn živi v Knittelfeldu kot višji gradbeni svetnik.

Sam preko severne stene Vel. Zinne je lani poleti priplezal član

mladinske sekcije ÖAV René Simek. Sam je zmozel tudi zapadni raz Cima della Busazza. V Dachsteinski skupini sta končno speljala smer preko jugovzhodne stene Vel. Koppenkarsteina ing. Otte in Otto Siegler. Harald Biller iz Nürnberga pa je s tovarišem zmozel famozno severozapadno steno Torre di Valgrande, se stoječo iz spodnjega lažjega dela (III), iz 150 m visoke previsne zajede (VI.+) in navpične, 150 m visoke zajede (V-V- IV, III). Stena je visoka 500 m, v steni je kakih 12 neporabnih klinov, ki so ostali še po Carlessu.

Tudi Avstrijci so letos v Himalaji, in sicer naskakujejo na dva sedemtisočaka Api in Nampa v Nepal pod vodstvom izkušenega dr. Rudolfa Jonasa.

65 smrtnih nesreč v italijanskih gorah v letu 1952. Največ ponesrečencev je iz severnih italijanskih pokrajin, 5 Nemcev, 6 pa Avstrijcev. Tirolska gorska reševalna služba pa je od l. 1950 spravila z gora nič manj kot 2500 lažje in težje ranjenih planincev. V okviru te reševalne službe je bilo l. 1950 512 nesreč, 16 smrtnih, l. 1951 610 nesreč, 18 smrtnih, l. 1952 669 nesreč, 34 smrtnih in l. 1953 do oktobra 841 nesreč, od tega 52 smrtnih.

Prepir okoli Nange Parbata je h koncu l. 1953 le prišel na sodišče, čeprav so se nekateri pomirjevalni duhovi zelo trudili za poravnavo in spravo. Buhl in Ertl nastopata proti dr. Herligkofferju, češ da je ta Erla obtoževal vseh mogočih kriminalnih prestopkov. Pri obravnavi, ki se je vodila med advokati (stranki nista bili navzoči), je zastopnik Buhla in Erla spodbijal verodostojnost sodnika dr. Roeberja, ki je sodelavec dr. Herligkofferja. Perilo prve povojne nemške ekspedicije torej še ni oprano.

Avtomobilski promet na Tirolskem raste iz leta v leto. 76% tujcev pride v deželo z avtomobili in motorji in le 23,6% z vlakom. Največ vozil pride preko Brennerja (85 284), nato preko Scharnitza (72 219).

»Bergkamerad«, ki ga izdaja založba Bruno Rother v Münchnu, urejuje pa dr. Grassler, je 24. dec. 1953 prinesel sestavek Višarje — Sveta gora (Luschari — der heilige Berg). Avtor O. F. Schmitt najprej ugotav-

lja, da je krščanstvo ohranilo prastaro navado, da na višinah zida svoja sveetišča (kakor Grki, Japonci, Izraelci itd.). O stvari ne bi poročali, če ne bi Višarje bile v resnici najlepša gorska točka, ki jo je obiskalo že večasih, ko ni bilo govora o množicah v gorah, na deset in deset tisoče preprostih Slovencev, seveda iz verskih razlogov. Višarje so visoke 1792 m in so po prvi svetovni vojni pripadle Italiji, ki je ime spremenila v Monte sacro di Lossari. Članek priznava, da je največ romarjev Slovencev in omenja — napak seveda — celo slovensko ime. Sicer pa o slovenski nomenklaturi ni govora. Poleg nemških imen navaja avtor le italijansko (Salnitz-Camporosso, sl. Zabnica, Wolfsbach-Valbruna, sl. Ovčja vas itd.). Pač pa omenja, da so vsi kažipoti v treh jezikih. Z vrha Višarij je čudovit pogled na Viš in Poliški Spik in Zaježera (tu navaja samo Wischberg, Montasch in Seisera). Članek ve povedati »štiftarsko« zgodbo, kako je prišlo do gradnje romarske cerkve, ve za obnovo l. 1926 (med prvo svetovno vojno je bila cerkev porušena), hvali lepo sliko, ki upodablja zgodbo o ustanovitvi božje poti, ne pove pa, da je delo slovenskega umetnika T. Kralja. Članek govori, da letno obiše goro 50 000 romarjev, računa pa še s predvojnimi razmerami, ker govori o romarjih iz Celja, Ljubljane, iz Kranjske. Višarje so za alpinista vrh z edinstvenim razgledom na vzhodne in zapadne Julijce, mlajšemu rodu naših planincev zaradi nepetih obmejnih razmer nedostopen.

Dve avstrijski planinski reviji sta se z decembrom leta 1953 združili: Revija »Berge und Heimat« bo z urednikom Walterjem Flaigom pristopila k »Bergsteigerju«, ki izhaja v Münchnu.

Indijska alpinistična šola bo ustanovljena nekje na področju gore Kanč. Mesto za šolo sta izbrala Tensing Norka in Švicar Arnold Glatthard. Pri iskanju sta spotoma med Sikkimom in Nepalom z ledenika Rattong stopila na koto 5460 in Kottang, 6147 m. Glattharda je zaradi šole sprejel tudi predsednik Nehru in šef bengalske vlade dr. C. B. Roy.

»Daily Mail« je tako nepočakan zaradi dosedanjih novic o »snežnem človeku«, da je uprava lista sklenila

organizirati lastno ekspedicijo v Himalajo. V tej lovski ekspediciji bo en Amerikanec, dva Angleža in en Indijec. Da ti lovci le ne bi pogodili kakšne rase (Lug-ente!).

Österreichische Alpenzeitung (15. dec. 1953) prinaša veliko fotografijo Vrat z Aljaževim domom in Triglavom (priloga Planinskemu Vestniku, foto Ivan Tavčar). Sliko spremlja krajši nepodpisani članek o Vratih z ohlapnim poimenovanjem: Steiner (= Stenar), Bihauc (= Pihavec), a lepo označbo specifičnosti Zap. Julijcev in delavnosti »SPD«.

To Buno je zaključil lanski letnik uspešneje kot letnik 1952. Letnik šteje 176 strani in je v zadnji številki že prinesel tudi sliko stene z vrisano smerjo. Gre za prvenstveno smer v Flampuri (mea anarrihetike diadrome). Prvič vidimo tudi sliko otvoritve (posvetitve!) zavetišča Kissabu v višini 1604 m. Sicer pa se številka bavi predvsem z dogodki v Himalaji, z organizacijskimi poročili, speleološkimi novicami, smučarstvom in obširnimi knjižnimi poročili o vidnejših planinskih publikacijah v Angliji in Italiji.

La Montagne, glasilo CAF (Club Alpin Français), št. 364, dec. 1953, prinaša obširno poročilo o nemški ekspediciji na Nanga Parbat s sijajnimi posnetki, ki jih je reviji nudil dr. Herrligkoffer, le portret Hermanna Buhla po prihodu z vrha je dal na razpolago Ertl. Portret na smrt zdelanega Buhla kaže vse kaj drugega kot 29-letnega moža, vendar še ugeneš na obrazu senco sročnega nasmeha. Ista številka prinaša zanimivo meteorološko razpravo o depresijah in slike iz plezalne šole v Montserratu v bližini Barcelone.

»De Berggids« je glasilo holandske planinske zveze. Izhaja v Amsterdamu, urednik je M. W. Jolles in uredniški odbor. Prinaša članke iz švicarskih gora, novice in organizacijske objave. V l. 1952 je revija dosegla 100 strani.

»Najmočnejši duhovi« so se morali vdati vtisu čudovitih gorskih oblik, možje, ki so bili navajeni trezno govoriti in pisati, so ob njih začeli sanjariti in rapsodirati, je pisal Whymper, ko je skušal opisati vtis, ki ga je nanj naredil Matterhorn.

✓ **VAVÖ** (Zveza avstrijskih planinskih društev) združuje 12 društev, 10 rednih in dve izredni. Ta društva imajo 270 000 udov (l. 1952) ter 18 438 postelj in ležišč v kočah in zavetiščih, ki pripadajo tem društvom.

✓ **Vzpenjača na Jenner**, o kateri smo že poročali, je že v obratu tudi v zgornjem delu in lahko prepelje v eni uri 400 oseb tja in nazaj. Višinsko razliko 1200 m zmaga v 21 minutah, ima 130 odprtih dvojnih sedežev in 20 gondol iz plexistekla. Sedeži so obrnjeni vstran, tako da si potnik »gor grede« ogleđa dobro Watzmann, Königssee in Steinernes Meer, nazaj hite pa Brett, Kehlstein, Untersberg in Berchtesgaden. Ta velika naprava seveda ni edina v območju turistične industrije Berchtesgaden. Vzpenjača pripelje do hotela na Jennerju. Hotel ima 300 postelj in prav tako teraso z divnim razgledom tudi za 300 gostov. Moderna elektrokuhinja porabi pri polnem obratu več toka kakor eden od motorjev, ki vlečejo vzpenjačo (120 KW). Spusti z Jennerja drže v Mitterbach, Königssee itd., skratka žičnica bo omogočila še večji razvoj visokogorskega smučarstva.

✓ **Popocatepetl**, 5400 m visoki vulkan, je postal pravo zbirališče »divjih« planincev. Na en sam dan jih je rinilo na rob žrela 5000, vendar so se mnogi ustrašili ledeno mrzlega vetra. Pri neki drugi priložnosti je bilo več smrtnih nesreč. Tamkajšnja planinska organizacija skuša te množične pohode preprečiti s poukom o nevarnostih v gorah, ki jih tudi v vročem pasu Amerike ni malo.

✓ **Luis Trenker** je bil pred vojno gotovo eden najbolj branih nemških planinskih pisateljev pri nas, znan tudi kot filmski režiser in igralec gorniških filmov, kakršnih je danes na filmskem trgu zmanjkalo ali pa k nam ne pridejo. Lani se je Trenker na nemškem knjižnem trgu spet uveljavil, izšli so popravljeni in razširjeni ponatisi njegovih znanih knjig »Moje gore«, »Gore v snegu«, »Gore in domovina«. Poslednjo je skoraj na novo napisal, da jo je uglasil s časi, ki so se tudi v Nemčiji spremenili. Veliko pozornost je vzbudila knjiga »Amba Ras«, ki jo je spisal Paul Hartlmaier o svojem potovanju po Abesiniji od severne Eritreje do ekva-

torja. Hartlmaier je monakovski globetrotter, ki je v petih mesecih preteknil 8000 km pota z avtom, konji in mezgi. Opisuje zgodovino dežele skoro od Noeta do Haile Selassiea, arhaično življenje etiopskih rodov in plemen, ki govore nič manj kot 150 različnih jezikov, pa tudi civilizatorične ukrepe neguša, naslednika nekdanje kraljice iz Sabe v Zlati deželi. Abesinija je orjaška visoka planota, v višini nad 2000 in 3000 m, posamezni vrhovi pa dosežejo 5000 m.

✓ **Monakovski zdravnik** dr. Mikorey zbira opise nenavadnih in nerazložljivih doživetij v gorah za znanstveno rabo in za izdajo. N. pr. halucinacije samohodcev, misli pri nesrečah, ki so jih alpinisti in planinci preživeli, razne prevare čutov itd. Material zbira »Der Bergsteiger«, založba F. Bruckmann K. G. München, Nymphenburgerstr. 86.

✓ **Nemška ekspedicija v Cordillere** v l. 1953 je bila izvedena »kakor se Nemcem po vojni spodobi s skrajno štednjo, tiho in skromno«. Tako piše Österreichische Alpenzeitung v zadnjem zvezku lanskega letnika (sept. — dec.). Članek povzdiguje akademsko tovarištvo monakovskega akademskega alpskega kluba (AAVM), ki je to ekspedicijo vodil. Najbližji, na katerega je puščica namonjena, je verjetno Herrligkoffer, ki se pri sestavi svoje ekspedicije ni držal »teorije moštva«. To teorijo je, kakor je našim bralcem znano, na poseben način upošteval John Hunt.

✓ **Andrea Oggioni** opisuje v »Rivista Mensile« 1953, 5—6, svojo plezalno prvenstveno turo v stebru znane dolomitske gore Tofana di Rocas. Turo sta z Aiazzijem izvedla pozimi v smeri Constantini—Apollonio. Buhl je seveda to smer ponovil sam. V isti številki beremo prevod Buhlovega opisa nočnega zimskega vzpona preko vzhodne stene Watzmanna.

✓ **V Alpah** je 183 582 m različnih žičnic in vzpenjač. Na tej dolžini premagujejo 59. 217 m višinske razlike in v eni uri prepeljejo 25 479 »potnikov«, smučarjev itd. Najdaljša veže Courmayeur s Col du Géant (Colle del Gigante): 4300 m. Toda te številke veljajo samo za italijanske Alpe, za avstrijske pa smo poročali lani.

OB ZATONU
VRH TRIGLAVA

FERDO PREMUR

*Predajte se športu in užitkom,
ki vam jih nudi lepa priroda!*

*Na opreznost nikar ne pozabite —
rižiko pa predajte zavarovanju!*

*Zoper nezgode, za primer
smrti in doživetja zavaruje:*

DRŽAVNI ZAVAROVALNI ZAVOD

**Direkcija za LR Slovenijo
v LJUBLJANI • Telefon 39-121**

**Zastopniki
v vseh večjih krajih**

***D
OZ**

*Podjetje za razdeljevanje
električne energije*

LJUBLJANA — OKOLICA

LJUBLJANA, PARMOVA ULICA 33

Poštni predal 70 — Telefon št.: 39-141

Prejema električno energijo iz elektrarn elektroenerget-
skega sistema LRS in jo oddaja potrošnikom v svojem
območju preko svojih prenosnih in razdelitvenih naprav.

Gradi električne naprave za visoko in nizko napetost,
instalira, projektira in gradi velike industrijske instalacije
in male elektrarne.

Obratne pisarne:

v Domžalah, Grosupljem, Črnučah in Vrhniki

**TISKARNA
LJUDSKE PRAVICE**

LJUBLJANA, Kopitarjeva 6

Knjigotisk,
rototisk,
offsettisk,
bakrotisk,
klišarna in
knjigoveznica

Kvalitetna izdelava vseh vrst grafičnih izdelkov

Planinci in planinke!

☆

Pod zaščito
SOLEA kreme sonce,
voda in veter ne morejo
ogrozati Vaše kože,
ampak lahko le pospe-
šujejo njeno lepoto in
zdravje

☆

Zahtevajte vedno in povsod: SOLEA kremo!

MARIBORSKA LIVARNA IN TVORNICA KOVINSKIH IZDELKOV

MARIBOR, Ulica Heroja Jevtiča 11

Poštni p. št. 20 ☆ Tel. 24-13, 25-12, 23-07 ☆ Brzovjav: Livarna Maribor

IZDELUJEMO:

medeninaste palice raznih dimenzij za avtomatsko obdelavo, odlitke vseh barvastih kovin, vodovodne, parne in sanitarne armature, gradbeno in pohištveno okovje iz medenine, niklano ali pokromano, črpalke, gibljive spiralne cevi, odkovke in odpreske iz bakrenih, cinkovih in aluminijevih legur, peči za kopalnice itd.

VRSIMO:

pretapljanje in regeneracijo barvastih kovin

Naročila izvršimo kvalitetno in po konkurenčnih cenah
Kupujemo odpadke barvastih kovin po najvišji dnevni ceni

MARIBORSKA TEKSTILNA TOVARNA

MARIBOR

Poštni predal št. 9 ☆ Brzojavni naslov: TEKSTILTVOR MARIBOR
Telefon: 24-32, 24-15, 21-12, 26-03, 28-08

PREDILNICE
TKALNICE
BARVARNE

TISKARNA
APRETURE
SUKANČARNA

Proizvaja:

bombažno prejo, sukance za šivanje in vezenje, hlačevino, klote, bombažne in umetno svilene podloge, flanele, popeline, cefirje, kretone, tiskanine iz bombaža in stanične volne, tkanine v imitaciji šantunga. Vse naše tkanine iz stanične volne kakor tudi šantung so apretirani proti mečkanju in so opremljeni s posebnimi zaščitnimi znaki, ki jamčijo za obstojnost apreture tudi po večkratnem pranju

Izvaža:

sukance za šivanje, hlačevino, klote, svilene serže, popeline, cefirje, kretone ter tiskanine za moško perilo in ženske obleke

Uvaža:

barve, kemikalije, utenzilije itd.

Vsi naši izdelki so enani po izredno dobri kvaliteti in niskih cenah

TISKARNA

»*Jože Moškovič*«

LJUBLJANA

Nazorjeva ulica št. 6

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in najboljših del

KLIŠARNA

izdelava eno- in večbarvnih klišejev

ŠTAMPILJARNA

izdelava vseh vrst žigov in pečatov

»Odpad«

ODKUPUJE

vsake količine po najugodnejših cenah vse vrste

O D P A D K O V

kovnega in litega železa

tekstila, ●

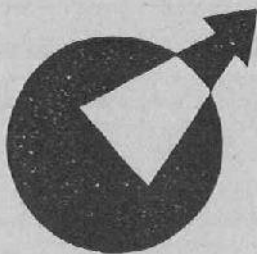
papirja, ●

stekla, ●

gume, ●

kosti itd. ●

Odkupne postaje v vseh večjih krajih Slovenije

»Odpad«

PODJETJE
ZA PROMET Z ODPADKI

LJUBLJANA

Parmova ul. 33

Telefon št. 22-664, 21-732

Žito

Ljubljana

**podjetje za nakup in prodajo
žit in mlevskih izdelkov**

Kupujemo in prodajamo vsej

vrst žita in grahorice ter

dobavljamo kvalitetne mlevske

izdelke.

Za živinorejce imamo prvovrstna

močna krmila

**V našem laboratoriju vršimo
prosti nizki odškodninski komer-
cialno-strokovne analize**

***Vsem odjemalcem jamčimo za
solidno posrežbo***

Naši telefoni:

hišna centrala: 39-171, direktor: 30-788

Trgovsko podjetje z radio in elektro materialom
nudi v svojih poslovalnicah

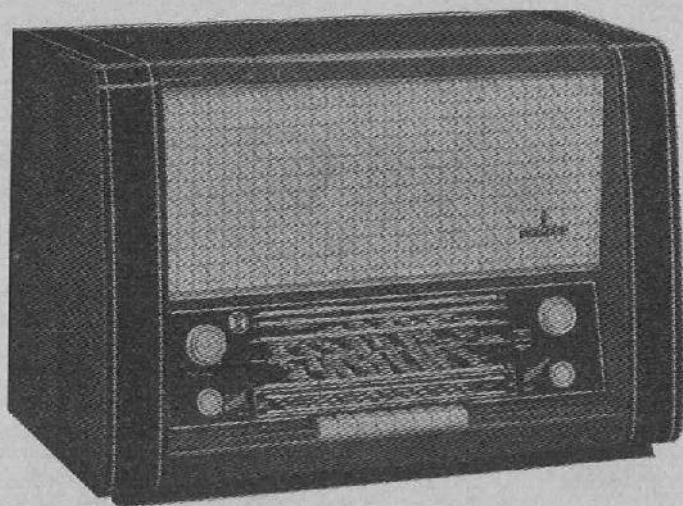
BLISK Titova c. 47a

in

JUGOTEHNIKA

Čopova ulica št. 12

bogato izbiro vsakovrstnega visoko kvalitetnega radio in elektromateriala po najnižjih cenah • V lastnih delavnicah izvršujemo strokovna in cenena popravila

JUGOTEHNIKA — Uprava: Lepi pot 6, telefon: 20-505 — Poslovalnica
Čopova 12, telefon: 21-221; BLISK, Titova 47a — Delavnica:
JUGOTEHNIKA, Starl trg, telefon: 20-863

Slavenija-vina

LJUBLJANA

Frankopanska ulica 11

TELEFON ŠT. 20-171, 20-218, 20-578

Planinci!

Za okrepčilo po naporni hoji
v gorah Vam nudimo v vseh
planinskih postojankah naše priznane proizvode

Bela in rdeča vina

iz vseh področij Jugoslavije, posebno pa iz Štajerske,
Primorske in Istre

Slivovko

v naših originalnih steklenicah

Vermuth

Extra Bacchus

Vse vrste likerjev in drugih žganih pijač

Ne pozabite na našo
okrepčilno in osvežujočo
Cockta-Cockta, in druge
brez- ali lahko alkoholne
pijače

Planinska založba

deluje kot strokovna komisija v okviru
Planinske zveze Slovenije
v Ljubljani, Likožarjeva ul. 12

Telefon št. 51. 52-553

Njen založniški program je načrtno zalaganje planinsko-alpinistične literature in kart za njeno članstvo po načelu: *kulturno zavedni planinec ljubi in podpira planinsko knjigo*. Planinska društva širom Slovenije so zadolžena gojiti svojo društveno knjižnico in skrbeti za plan. branje na postojankah

V zbirki: NAŠI VELIKI PLANINCI sta do sedaj izšli knjižici:

1. JAKOB ALJAŽ — triglavski župnik, spisal Janko Mlakar, 120 din;
2. HACQUET BALTAZAR — spisal Josip Wester, 120 din.
Kot nadaljnja knjižica izide v septembru:
3. JUG KLEMENT — dr. Vladimir Bartol, Zorko Jelinčič in dr. Vladimir Kajzelj

Serijska se nadaljuje

V zbirki: PLANINSKE KARTE SLOVENIJE:

1. JULIJSKE ALPE — 160 din;
2. KARAVANKE, KAMNIŠKE ALPE IN SOSEŠČINA — 200 din; ista karta brez zelenega ovitka in besedila 160 din

Prav v kratkem izide nova knjiga o slovenskem alpinizmu:
V NAŠIH STENAH
izbrani plezalni vzponi v slovenskih Alpah. Knjigo so napisali Mitja Kilar, Rado Kočever in Igor Levstek

Planinska zveza Slovenije kupuje na antikvarnem trgu vso dosegljivo planinsko literaturo, ki je namenjena za naše planinske društvene knjižnice. Kupuje planinsko literaturo tudi iz privatnih rok. — Knjižničarji planinskih društev se vabijo, da pregledajo zalogo pri Planinski zvezi Slovenije in naročajo za svojo društveno knjižnico ustrezne knjige